

ЗСК-2
2600

ПРОЛЕТАРЫ! УСІХ КРАЇН, ЗЛУЧАЙЦЕСЯ!

БОЛЬШЭВІК

БЕЛАРУСІ

№ 10

№ 10

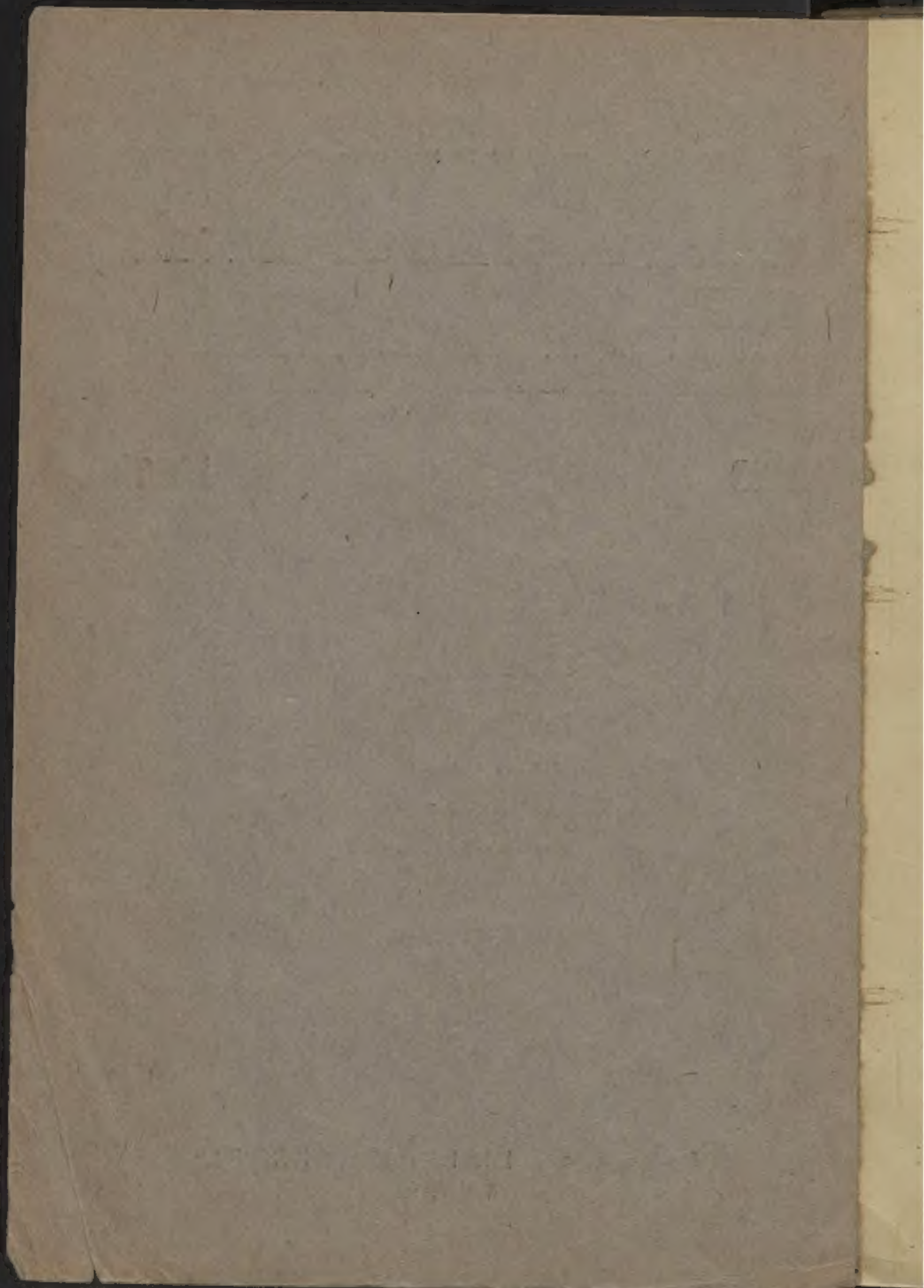
XXI

ГАДАВІНА
ВЯЛІКАЙ
СОЦЫЯЛІСТЫЧНАЙ
РЭВОЛЮЦЫІ

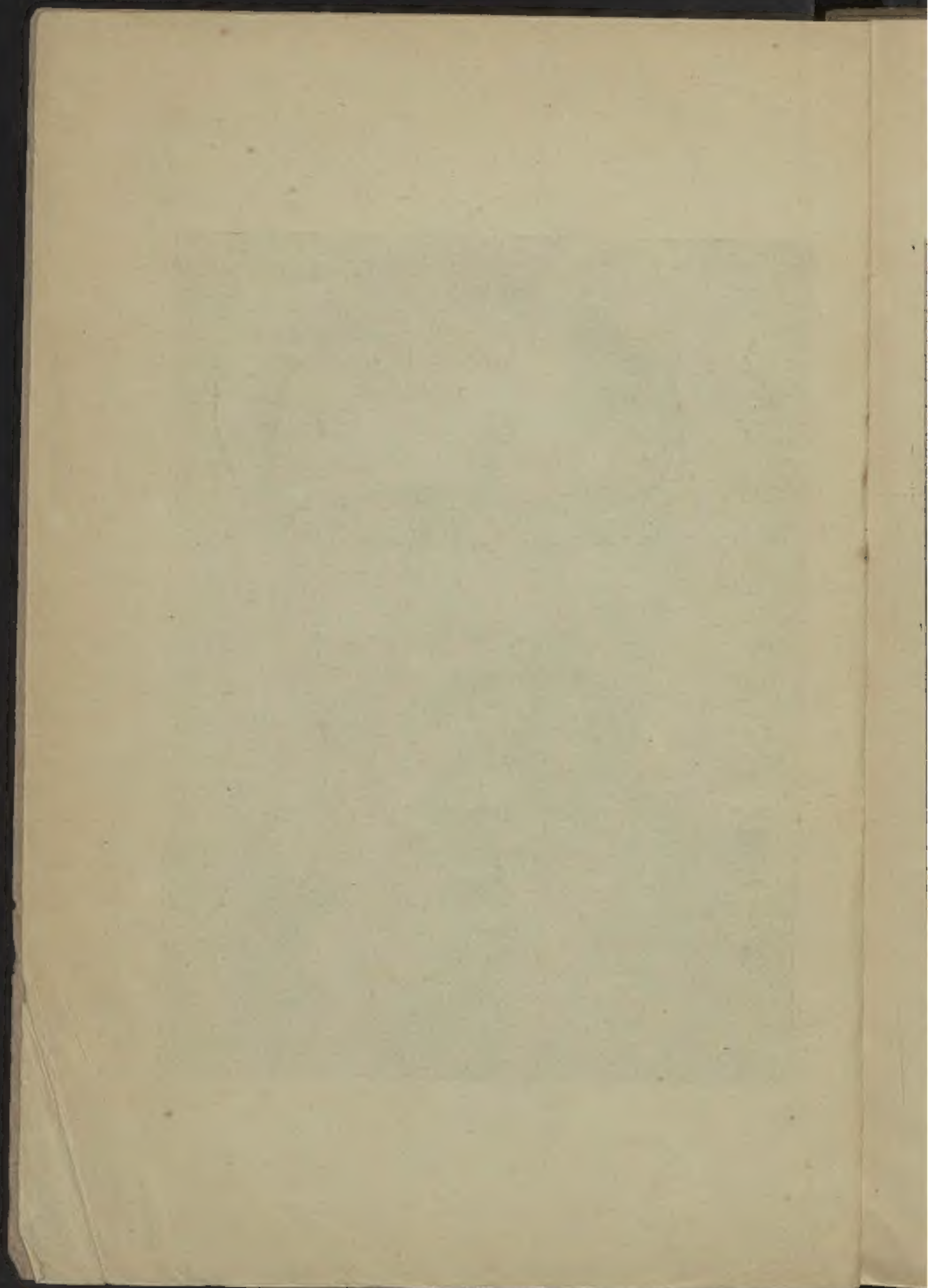
М Е Н С К

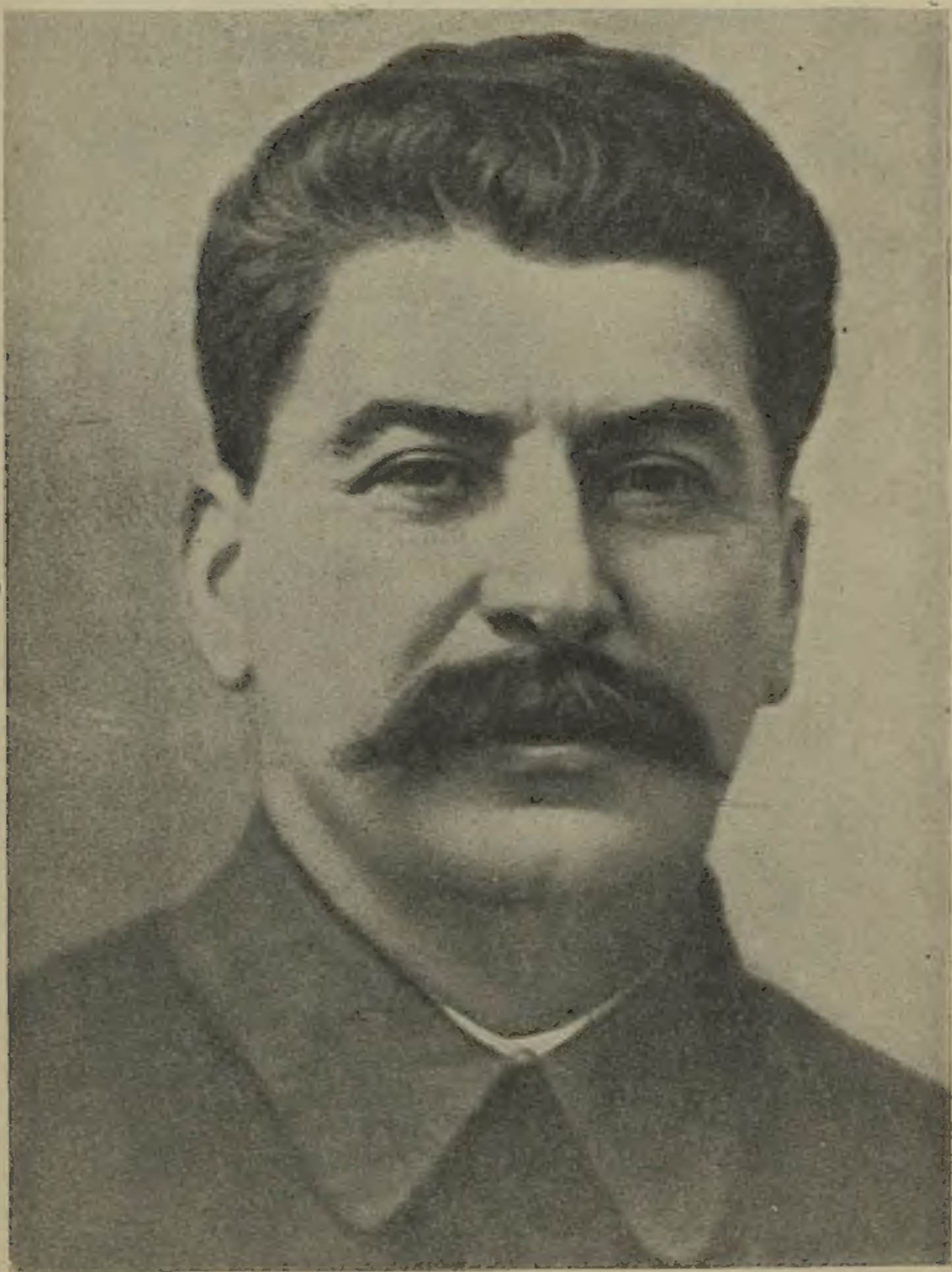
Выдавецтва ЦК КП(б)Б „ЗВЯЗДА”
1938

10501
10 920

1829
1830
1831

1832
1833
1834

ПРОЛЕТАРЫІ УСІХ КРАІН, ЗЛУЧАЙЦЕСЯ!

30К-2
2600
(Беларусь)

БОЛЬШЭВІК БЕЛАРУСІ

ПАРТЫЙНЫ
ШТОМЕСЯЧНІК
ОРГАН ЦК КП(б)Б
ГОД ВYДАННЯ XII

№ 10
Кастрычнік 1938 г.

З М Е С Т
Г І С Т О Р Ь Я
УСЕСАЮЗНАЙ КОМУНІСТЫЧНАЙ ПАРТЫІ (БОЛЬШЭВІКОЎ)
НА РОТКІ КУРС.
Пад рэдакцыяй Камісіі ЦК ВКП(б).
Адабран ЦК ВКП(б). 1938 год.

Стар.

- Раздзел V. Партыя большэвікоў у годы ўздыму рабочага руху перад першай Імперыялістычнай вайной. (1912—1914 годы). 5
- Раздзел VI. Партыя большэвікоў у перыяд Імперыялістычнай вайны. Другая рэвалюцыя ў Расіі. (1914 г.— сакавік 1917 г.) 16
- Раздзел VII. Партыя большэвікоў у перыяд падрыхтоўкі і правядзення Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. (Красавік 1917 г.—1918 г.) 32
- Раздзел VIII. Партыя большэвікоў у перыяд замежнай ваеннай інтэрвенцыі і грамадзянскай вайны. (1918—1920 годы). 64

	<i>Стар.</i>
Перадавы —XXI гадавіна Вялікага Кастрычніка	81
А. Саам —Міжнароднае становішча і знешняя палітыка СССР к XXI гадавіне Кастрычніка	87
С. Беляеў —Прыём у партыю—важнейшая задача партарганізацый.	95
В. Нудраеў —За баявое выкананне рашэнняў Студзеньскага пле- нума ЦК ВКП(б)	101
С. Новік —Пракуратура БССР у барацьбе з парушальнікамі соцыя- лістычнай законнасці	105

Адрас рэдакцыі:
Менск, Чырвонаармейская вул.,
ЦК КП(б)Б, пакой 7.
Тэлефон рэдакцыі
па камутатару 20.000, даб. 50.

ГІСТОРЫЯ

Усесаюзнай

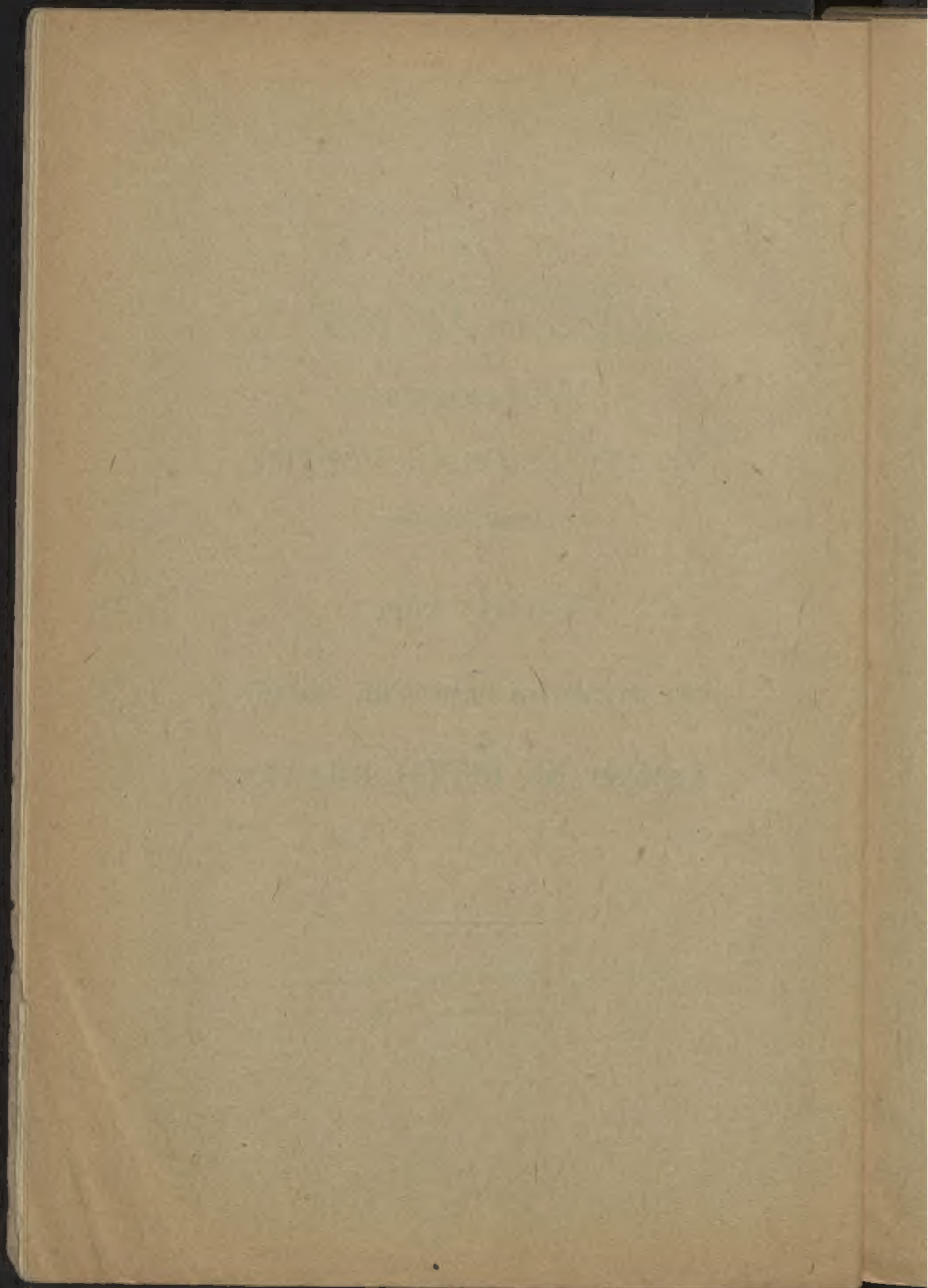
Комуністычнай партыі

(большэвікоў)

Кароткі курс.

Пад рэдакцыяй Камісіі ЦК ВКП(б).

Адобран ЦК ВКП(б). 1938 год.

Раздел V.

ПАРТЫЯ БОЛЬШЭВІКОЎ У ГОДЫ ЎЗДЫМУ РАБОЧАГА РУХУ ПЕРАД ПЕРШАЙ ІМПЭРЫЯЛІСТЫЧНАЙ ВАЙНОЙ (1912—1914 годы).

1. Уздым рэволюцыйнага руху ў 1912—1914 годах.

Таржаство сталыпінскай рэакцыі аказалася недоўгавечным. Не мог быць моцным урад, які не хацеў даць народу нічога, апрача бізуна і шыбеніц. Рэпрэсіі сталі такімі звычайнымі, што яны перасталі палохаць народ. Стала знікаць стомленасць рабочых, навіная ў першыя годы паражэння рэвалюцыі. Рабочыя зноў пачалі палымаша на барацьбу. Прадбачанне большэвікоў аб няўхільнасці новага рэволюцыйнага уздыму аказалася правільным. Ужо ў 1911 годзе колькасць стачачнікаў перавышала 100 тысяч, гадзі як у папярэднія годы яна складала ўсяго 50—60 тысяч чалавек. Улічэ Пражская партыйная канфэрэнцыя ў студзені 1912 года адзначыла ажывленне, якое пачалося ў рабочым руху. Але сапраўдны уздым рэволюцыйнага руху пачынаецца ў красавіку—маі 1912 года, калі ўспыхнулі масавыя палітычныя стачкі ў сувязі з ленскім расстрэлам рабочых.

4 красавіка 1912 года на Ленскіх залатых прыісках у Сібіры ў час стачкі па загаду царскага жандармскага аддзела было забіта і ранена больш 500 рабочых. Расстрэл сяброўскага навуку ленскіх шахцёрскіх, якія вярталіся для перагавораў з адміністрацыяй, усхваляваў усю краіну. Гэтае імя крывавое зноўвясненне царскага самадзярства было ўчынена ва ўгоду гаспадарам Ленскіх залатых прыіскаў—англійскім капіталістам, каб зламаць эканамічную забастоўку шахцёраў. Англійскія капіталісты і іх рускія кампаньёны атрымлівалі ад Ленскіх прыіскаў шалёныя прыбыткі—штогод больш 7 мільёнаў рублёў—за кошт самай беднай і мучанай эксплуатацыі рабочых. Яны плацілі рабочым мзёрную з-побліскую плату, кармілі іх нягоднымі, гнілымі прадуктамі. Не вытрымалішы прыкажненняў і здыскаў, 6 тысяч рабочых Ленскіх прыіскаў забаставалі.

На ленскі расстрэл пролетарыят адказаў масавымі забастоўкамі, дэманстрацыямі і мітынгамі ў Пецярбургу, Маскве, ва ўсіх прамысловых цэнтрах і раёнах.

«Мы былі так ашкломлены і ўзрушаны, што зграду не знаходзілі падыходзячых слоў. Які-б пратэст мы ні заявілі, гэта было-б слабым ценем таго душэўнага клакатання, якое кожны з нас перажываў. Нішто нам не днамаўка: ні слезы, ні пратэст, а толькі арганізаваная масавая барацьба»,—так пісалі рабочыя адной групы прадпрыемстваў у сваёй рэзалюцыі.

Вялікае абурэнне рабочых яшчэ больш узмацнілася, калі цэнтральны міністр Макараў у адказ на запыт сацыял-дэмакратычнай фракцыі ў Дзяржаўнай думе па поведзе ленскага расстрэлу нагла заявіў: «Так было і так будзе!». Колькасць удзельнікаў палітычных стачак пратэсту супроць крывавага збіення ленскіх рабочых вырасла да 300 тысяч.

Ленскія дні, нібы ўраган, уварваліся ў тую атмасферу «супакаення», якая была створана сталынінскім рэжымам.

Вось што пісаў па гэтаму поведзе т. Сталін у большэвіцкай пецярбургскай газеце «Звезда» ў 1912 годзе:

«Ленскія выстралы разбілі лёд маўчання, і рушыла рака народнага руху. Рушыла!.. Усё, што было злага і згубнага ў сучасным рэжыме, усё, чым хварэла многапакутная Расія—усё гэта сабралася ў адным факце, у падзеях на Лене. Вось чаму іменна ленскія выстралы паслужылі сігналам забастовак і дэманстрацый».

Дарэмна ліквідатары і трэцкісты харанілі рэволюцыю Ленскія падзеі паказалі, што рэволюцыйныя сілы жывуць, што ў рабочым класе накаплася велізарная маса рэволюцыйнай энергіі. Першымі і першымі забастовкі 1912 года ахапілі каля 400 тысяч рабочых. Стачкі гэтыя набылі яркі палітычны характар, прыходзілі пад большэвіцкімі рэволюцыйнымі лозунгамі: дэмакратычная рэспубліка, 8-гадзінны рабочы дзень, канфіскацыя ўсёй памешчыцкай зямлі. Гэтыя асаблівыя лозунгі былі разлічаны на тое, каб аб'ядноўваць не толькі шырокія масы рабочых, але і сялян і салдат для рэволюцыйнага націску супроць самадзяржаўя.

«Грандыёзная майская забастовка ўсерасійскага пролетарыята і звязаныя з ёю вулічныя дэманстрацыі, рэволюцыйныя прокламацыі і рэволюцыйныя прамовы перад натоўпамі рабочых ясна паказалі, што Расія ўступіла ў паласу рэволюцыйнага ўздыму», — пісаў Ленін у артыкуле «Рэволюцыйны ўздых». (Ленін, т. XV, стар. 533).

Устрыжвання рэволюцыйнасцю рабочых, ліквідатары выступілі супроць стачачнай барацьбы, называючы яе «стачачным азартам». Рэволюцыйную барацьбу пролетарыята ліквідатары і іх саюзнікі Троцкі хацелі падмяніць «петыцыйнай кампаніяй». Рабочым прапаноўвалася падпісаць паперку, «петыцыю», з просьбай аб «правах» (аб адмене абмежаванняў саюзаў, стачак і т. п.), каб потым гэту паперку накіраваць у Дзяржаўную думу. Ліквідатарам удалося сабраць толькі 1.300 подпісаў, у той час як вакол рэволюцыйных лозунгаў, выстаўленых большэвікамі, згуртаваліся сотні тысяч рабочых.

Рабочы клас ішоў па шляху, указанаму большэвікамі.

Эканамічная абстаноўка ў краіне ў гэты перыяд прадстаўляла наступную карціну.

Прамысловы застоў ужо ў 1910 годзе змяніўся ажыўленнем, расшырэннем вытворчасці ў асноўных галінах прамысловасці. Калі выпраца чыгуну ў 1910 годзе складала 186 мільёнаў пудоў, а ў 1912 годзе—256, то ў 1913 годзе складала 283 мільёны пудоў. Выпрацоўка каменнага вугалю ў 1910 годзе была роўна 1.522 мільёнам пудоў, а ў 1913 годзе—ужо 2.214 мільёнам пудоў.

Адначасова з ростам капіталістычнай прамысловасці ішоў быстрый рост пролетарыята. Асаблівае развіццё прамысловасці з'яўлялася далейшая канцэнтрацыя вытворчасці на буйных і буйнейшых прадпрыемствах. Калі ў 1901 годзе на буйных прадпрыемствах з коль-

касцю 500 і вышэй рабочых працавала 46,7 проц усей колькасці рабочых, то ў 1910 годзе на прадпрыемствах такога тыпу працавала ўжо каля 54 проц, гэта значыць больш палавіны ўсіх рабочых. Гэта была небывалая канцэнтрацыя прамысловасці. Нават у такой развітай прамысловай краіне, як Паўночная Амерыка, у гэты час на буйных прадпрыемствах працавала толькі каля трэці ўсіх рабочых.

Рост і канцэнтраванасць пратэтарыята на буйных прадпрыемствах дры наяўнасці такой рэволюцыйнай партыі, як партыя большэвікоў, ператваралі рабочы клас Расіі ў найважнейшую сілу палітычнага жыцця краіны. Варварскія формы эксплуатацыі рабочых на прадпрыемствах у спалучэнні з нясцерпным паліцэйскім рэжымам царскіх апырчыкаў надавалі кожнай сурэзцы стачкі палітычны характар. Перапляценне-ж эканамічнай і палітычнай барацьбы надавала масавым стачкам асобую рэволюцыйную сілу.

У авангардзе рэволюцыйнага рабочага руху ішоў геранны пролетарыят Пецярбурга, за Пецярбургам ішлі Прыбалтыскі край, Масква і Маскоўская губерня, затым Паваложжа і поўдзень Расіі. У 1913 годзе рух хапітае Заходні край, Польшчу, Кавказ. Менш у 1912 годзе баставала па афіцыйных справаздачах 725 тысяч, а па іншых больш поўных даных—звыш мільёна рабочых, у 1913 годзе па афіцыйных справаздачах—861 тысяча, а па больш поўных даных—1.272 тысячы. У першай палавіне 1914 года прымала ўдзел у стачках ужо каля паўтара мільёнаў рабочых.

Такім чынам, рэволюцыйны ўздых 1912—1914 годаў, размах стачачнага руху набліжалі краіну да абстаноўкі пачатку рэволюцыі 1905 года.

Рэволюцыйны масавы стачкі пролетарыята мелі агульна-народнае значэнне. Яны былі накіраваны супроць самадзяржаўя. Стачкі сустракалі спатканне велзарнай большасці праслойнага масельства. Фабрыканты і заводчыкі помсцілі рабочым за забастоўкі, забастоўкамі. У 1913 годзе ў Маскоўскай губерні капіталісты выкінулі на вуліцу 50 тысяч гэкетывальшчыкаў. У стачку 1914 года ў Пецярбургу адзін дзень было звольнена 70 тысяч рабочых. Рабочыя іншых прадпрыемстваў і галі прамысловасці дпамагалі творчымі, якія забаставалі і падвергалі забастоўку, масавымі графічнымі збавамі, часам забастоўкам саптркасці.

Уздых рабочага руху і масавыя стачкі будзілі і ўцягвалі у барацьбу тааама сялянскія масы. Сяляне зноў пачыналіся на барацьбу супроць памешчыкаў, знішчалі памешчыцкія маёнткі і кулацкія хатары. За 1910—1914 годы адбылося звыш 13 тысяч сялянскіх выступленняў.

Пачаліся рэволюцыйныя выступленні і ў войсках. У 1912 годзе адбылося ўзброенае выступленне сярод войск у Туркестане. Наспывалі паўстанні ў Балтыйскім флоце і Севастопалі.

Рэволюцыйны стачачны рух і дэманстрацыі, кіруемыя большэвіцкай партыяй паказвалі, што рабочы клас аяае барацьбу не за частковыя патрабаванні, не за «рэформы», а за вызваленне народа ад царызма. Краіна ішла насустрач новай рэволюцыі.

Для таго, каб быць бліжэй да Расіі, Ленін пераехаў з Парыжа летам 1912 года ў Галіцыю (былая Аустрыя). Тут пад яго старшынствам адбылося дзве нарады членаў ЦК і адказных работнікаў: адна ў Кракаве ў канцы 1912 года і другая—восенню 1913 года ў мястэчку Паронію, каля Кракава. На гэтых нарадах былі прыняты рашэнні па важнейшых пытаннях рабочага руху: аб рэволюцыйным уздыме, аб

стачках і задчах партыі, аб ўмацаванні нелегальных арганізацый, аб думскай сацыял-дэмакратычнай фракцыі, аб партыйнай прэсе, аб страхавой кампаніі.

2. Большэвіцкая газета „Правда“ Большэвіцкая фракцыя ў IV Дзяржаўнай думе.

Магутнай зброяй у руках большэвіцкай партыі ў справе ўмацавання сваіх арганізацый і заваявання ўплыву ў масах з'явілася штодзённая большэвіцкая газета „Правда“, якая выдавалася ў Пецярбургу. Яна была аснована згодна ўказанню Леніна, па ініцыятыве Сталіна, Ольмінскага і Палетаева. Масавая рабочая газета „Правда“ нарадзілася разам з новым уздымам рэволюцыйнага руху. 22 красавіка (5 мая па новаму стылю) 1912 года вышаў яе першы нумар. Гэта было сапраўдным святам для рабочых. У гонар паяўлення „Правды“ было рашана лічыць 5 мая днём свята рабочага друку.

Яшчэ да „Правды“ выходзіла штодзённая большэвіцкая газета „Звезда“, прызначаная для перадавых рабочых. „Звезда“ адыграла вялікую ролю ў ленскія дні. У ёй быў змешчаны рад баявых палітычных артыкулаў Леніна і Сталіна, якія мабілізавалі рабочы клас на барацьбу. Але ва умовах рэволюцыйнага ўздыму штодзёнай газеты для большэвіцкай партыі было ўжо недастаткова. Патрэбна была штодзённая масавая палітычная газета, разлічаная на самыя шырокія слаі рабочых. Такой газетай і была „Правда“.

У гэты перыяд роля „Правды“ была выключна вялікая. „Правда“ заваёўвала на старану бальшэвізму шырокія масы рабочага класа. У абстаноўцы безупынных паліцэйскіх пераследаванняў, штрафаў, кніфіскацый за змяшчэнне артыкулаў і карэспандэнцый, якія не спадбаліся цензуры, „Правда“ магла існаваць толькі пры актыўным падтрыманні дзесяткаў тысяч перадавых рабочых. Велізарныя грашовыя штрафы маглі выплачвацца „Правдой“ толькі дзякуючы шырокім зборам сярод рабочых. Нярэдка значная частка тыража канфіскаваных нумароў „Правды“ ўсё-ж папала да чытача, бо перадавыя рабочыя яшчэ з ночы прыходзілі ў друкарню і выносілі з сабой пачкі газет.

Царскі ўрад за два з палавінай тоды восем разоў закрываў „Правду“, але пры падтрыманні рабочых яна зноў пачынала выходзіць пад новымі, сходнымі назвамі, напрыклад—„За правду“, „Наша правда“, „Трудовая правда“.

У той час, як „Правда“ разыходзілася ў сярэднім па 40 тысяч экзэмпляраў у дзень, тыраж меншавіцкай штодзёнай газеты „Луч“ не перавышаў 15—16 тысяч.

Рабочыя лічылі „Правду“ сваёй рабочай газетай, адносячы да яе з вялікім давер'ем і чутка прыслухоўвалася да яе голасу. Кожны экзэмпляр „Правды“, пераходзячы з рук у рукі, абслугоўваў дзесяткі чытачоў, фарміраваў іх класовае сазнанне, выхаван, арганізоўваў, заклікаў на барацьбу.

Аб чым пісала „Правда“?

У кожным нумары „Правды“ змяшчаліся дзесяткі карэспандэнцый рабочых, у якіх апісвалася рабочэ жыццё, зверскія экзэкутацыі, розныя прыясененні і здзекаванні, кантаістаў, іх упраліячых і мілістраў над рабочымі. Гэта былі вострыя, жорсткія выкрыванні кантаістычных парадкаў. Нярэдка ў заметках „Правды“ паведамлялася аб самагубствах галадоўчых беспрацоўных, страчальных надзею знансці работу.

«Правда» пісала аб нуждах і патрабаваннях рабочых розных фабрык і галін прамысловасці, пісала, як рабочыя змагаюцца за свае патрабаванні. Амаль у кожным нумары пісалася аб стачках на розных прадпрыемствах. Калі адбываліся буйныя, працяжныя стачкі, газета арганізавала рабочых іншых прадпрыемстваў і галін прамысловасці для дапамогі стачачнікам сваімі зборамі. Часам у стачачныя фонды збіралася дзесяткі тысяч рублёў—велізарныя па таму часу сумы, калі прывіць пад увагу, што большасць рабочых атрымлівала ўсяго па 70—80 капеек у дзень. Гэта выходзіла рабочых у духу пролетарскіх сацыялістаў і сазнання адзіноцтва інтарэсаў усіх рабочых.

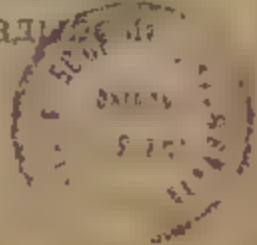
На кожную палітычную падзею, на кожную перамогу або паражэнне рабочыя адклікаліся прысылаючы ў «Правду» іскравыя прызнанні, пратэстаў і т. д. У сваіх артыкулах «Правда» асвятляла задачы рабочага руху з пазіцыі пунтў і задач пунтў і задач. Легальная газета не магла прама заклікаць да звяржэння царызма. Прыходзілася пісаць намекамі, якія добра разумелі свядомыя рабочыя і разіснелі масам. Калі, напрыклад, у «Правде» пісалася аб «поўных і няурэзаных патрабаваннях пятага года», рабочыя разумелі, што гутарка ідзе аб рэволюцыйных лозунгах большэвікоў—аб лозунгах за звяржэнне царызма, за дэмакратычную рэспубліку, за канфіскацыю памешчыцкай зямлі, за 8-гадзінны рабочы дзень.

«Правда» арганізавала перадавых рабочых ниярэдадні выбараў у IV думу. Яна выкрывала прэцельскую пазіцыю старонікаў параднення з ліберальнай буржуазіяй, старонікаў «сталынінскай рабочай партыі» меншавікоў. «Правда» зклікала рабочых галасаваць за старонікаў «няурэзаных патрабаванняў пятага года», гэта значыць за большэвікоў. Выбары былі многаступенныя. Спачатку на сходках рабочых выбіралі ўпаўнаважаных, потым ўпаўнаважаныя выбіралі выбаршчыкаў, а ўжо выбаршчыкі прымаюць удзел у выбарах рабочага дэпутата ў думу. У дзень выбараў «Правда» апублікавала спіс выбаршчыкаў-большэвікоў, за якія рэкамендавала галасаваць рабочым. Апублікаваць запісы гэты спіс нельга было, каб не падвергнуць намечаных кандыдатаў небяспецы арышту.

«Правда» дапамагала арганізаванне выступленняў пролетарыята. У момант вялікага лакаута ў Пецярбургу вясню 1911 года, калі немэтазгодна было аб'явіць масавую стачку, «Правда» зклікала рабочых да іншых форм барацьбы—да масавых мітынгаў на збудках, да дэманстрацый на вуліцы. Прама пісаць аб гэтым у газеце нельга было. Але гэты заклік быў зразумелым свядомым рабочым, якія чыталі артыкул Леніна пад скромным загалоўкам «Аб формах рабочага руху», у якім гаворылася, што стачка ў дзень моманту барацьбы з больш высокай формай рабочага руху, што азначала заклік да арганізацыі мітынгаў і дэманстрацый.

Так ажыццяўлялася спалучэнне нелегальнай рэволюцыйнай дзейнасці большэвікоў з легальнай агітацыяй і арганізацыяй рабочых мас праз «Правду».

«Правда» пісала не толькі аб рабочым жыцці, аб рабочых стачках і дэманстрацыях. «Правда» сістэматычна асвятляла сялянскія жалюды, галадоўкі сялянства, эксплуатацыю сялян прыгоннікамі памешчыкамі, аграрныя ленныя сялянскія зямельныя калектывітарныя і рэзультаты сталынінскіх «рэформ». «Правда» паказвала свядомым рабочым, як многа гаручага матэрыялу нажалося ў вясні «Правда» будыла пролетарыят, што задачы рэволюцыі 1905 года не вырашаныя, што прадстаць гэтыя рэволюцыя «Правда» будыла, што ў гэтым руху рэволюцыі пролетарыят павінен выступіць сапраўдным правадніком.

кіраўніком і прота, што ён будзе мень у гэтай рэвалюцыі такога моцнага саюзніка, як рэвалюцыйнае сялянства.

Меншавікі дабываліся таго, каб пролетарыяг кнуў думаць аб рэвалюцыі. Меншавікі ўнушалі рабочым: крыве думаць аб вяродзе, аб галадоўках сялян, аб панаванні чорнасоценных памешчыкаў-прыгоннікаў. Змагайцеся толькі за «свабоду калячын», палаванне аб гэтым «петыцыя» царскаму ўраду. Боцьшэвікі раз'яснялі рабочым, што гэтая меншавіцкая пропаведзь адмовы ад рэвалюцыі, адмовы ад саюза з сялянствам вядзецца ў інтарэсах буржуазіі, што рабочыя і пролетарыя перамогуць царызм, калі яны прыцягнуць на свой бок сялянства, як свайго саюзніка, што дробныя пастыры, пашані і г. д. меншавікоў, павінны быць адкінуты прэч, як ворагі рэвалюцыі.

Аб чым пісалі «Правда» і адзета «Сялянскія жніцц»?

Возьмем для прыкладу некалькі карэспандэнцый за 1913 год.

Карэспандэнцыя пад загалоўкам «Аграрная справа» пачатая з Самары, што з 45 сялян сямі Пскоўскай губерні была ўмешчана пачаць, а з іх пачаўшых у сапраўдныя зямельныя пры вывадзі адноўшчыкам грамадскай зямлі, зямельніцтва прысвоена на доўга турэмнага зняволення.

Кароценькая карэспандэнцыя з Пскоўскай губерні пачатая: «Сяляне сяла Псіца (паблізу станцыі Заватне) ажэлі ўзброенае супраціўленне стражнікам. Ёсць раненыя. Прычына сугучкі—аграрныя непаразуменні. У Псіцу сцягнуты стражнікі; туды-ж выехалі віцэ-губернатар і пракурор».

Карэспандэнцыя з Уфійскай губерні пачатая аб распрадажы сялянскіх надзелаў, аб тым, што голад і закон аб выхадзе з сельскай гаспадаркі ўзманнілі працэс абеззямелення сялян. Вось хутар Барысавы. Тут 27 дамоў, якія ўладаюць 343 дзесяцінамі ворыўнай зямлі. У гэтым голаду 5 домагаспадароў прададзі ў вечнасць 31 дзес. па 25—33 руб. за дзесяціну, а зямля каштуе разы ў 3—4 даражэй. Тут-жа 7 дамоў заклалі 177 дзес., атрымаўшы па 18—20 руб. за дзесяціну на 6 год па 12 проц. у год. Калі прыняць пад увагу абнішчальнасць насельніцтва і шадёныя процанты, то з упэўненасцю можна сказаць: з 177 дзес. і пача на пачатку пераходзіць у рукі працоўных, бо такую велізарную суму на працягу 6 год наўрад ці зможа выплаціць і палавіна дэўжнікоў.

У сваім артыкуле «Буйнае памешчыцкае і дробнае сялянскае землеўладанне ў Расіі», апублікаваным у «Правде», Ленін наглядна паказваў рабочым і сялянам, якія велізарныя зямельныя багацці знаходзяцца ў руках паразітаў-памешчыкаў. Толькі ў 30 тысяч буйнейшых памешчыкаў было каля 70 мільёнаў дзесяцін зямлі. Столькі-ж зямлі прыходзілася на долю 10 мільёнаў сялянскіх двароў. На кожнага буйнага памешчыка ў сярэднім прыходзілася та 2-300 дзесяцін, то кожнаму сялянскі двор, лічачы і кулацкія двары, у ся адным 7 дзесяцін, пры гэтым 5 мільёнаў маламоцных сялянскіх двароў, гэта значыць палавіна ўсяго сялянства, мелі на двор не больш адной—двух дзесяцін зямлі. Гэтыя факты наглядна паказвалі, што корань сялянскай нішчаты і галадовак ляжыць у буйным памешчыцкім землеўладанні, у перажытках прыгонніцтва, ад якіх сялянства можа вызваліцца толькі праз рэвалюцыю, кіруемую рабочым класам.

Праз рабочых, звязаных з вёскай, «Правда» пранікала ў вёску, прабуджаючы да рэвалюцыйнай барацьбы перадавых сялян.

У перыяд стварэння «Правды» нелегальныя сацыял-дэмакратычныя арганізацыі знаходзіліся цалкам у руках большэвікоў. Легаль-

ныя-ж формы арганізацыі—думская фракцыя, друк, страхавыя касы, профсаюзы—не былі яшчэ цалкам адваяваны ў меншавікоў. Патрэба была рашучая барацьба большэвікоў за выгнанне ліквідатараў з легальных арганізацый рабочага класа. Гэтая барацьба ўзялася поспехам, дзякуючы «Правде».

«Правда» стаяла ў цэнтры барацьбы за партыйнасць, за аднаўленне масавай рабочай рэвалюцыйнай партыі «Правда» згуртоўвала легальныя арганізацыі вакол падпольных ачаў большэвіцкай партыі і накіроўвала рабочы рух да адной пэўнай мэты—да падрыхтоўкі рэвалюцыі.

У «Правды» была велізарная колькасць рабочых карэспандэнтаў. Толькі за адзін год у ёй было надрукавана звыш 11 тысяч рабочых карэспандэнцый. Але «Правда» зважалася з рабочымі масамі толькі шляхам лісем і карэспандэнцыяй. Шматлікія рабочыя з радтрывастаў кожны дзень заходзілі ў рэдакцыю. У рэдакцыі «Правды» была сканцэнтравана значная частка арганізацыйнай работы партыі. Тут наладжваліся сустрэчы з прадстаўнікамі мясцовых партыйных ячэек, сюды прыходзілі весткі аб партыйнай рабоце на фабрыках і заводах, адсюль перадаваліся партыйныя дырэктывы Пецярбургскага камітэта і Цэнтральнага Камітэта партыі.

У рэзультате двух з паловай год упорнай барацьбы з ліквідатарамі за аднаўленне масавай рэвалюцыйнай рабочай партыі большэвікі дабіліся таго, што ў пачатку 1914 года за большэвіцкай партыяй за «праўдзісцкай» тактыкай ішло чатыры пятае актыўных рабочых Расіі. Аб гэтым гаварыў, гадзячы, той факт, што з агульнай колькасці 7 тысяч рабочых груп, якія робілі ў 1914 годзе зборы на рабочыя газеты, 5.600 груп збіралі грошы на большэвіцкі друк і толькі 1.400 груп—на мінішэвіцкі. У меншавікоў гэтае было многа «багатых крыніц» з ліберальнай буржуазіі і буржуазнай інтэлігенцыі, якая давала больш палатны сродкаў, неабходных на ўтрыманне меншавіцкай газеты.

Большэвікоў тады называлі «праўдзісцкімі». З «Правды» расло цэлае пакаленне рэвалюцыйнага проетарыята, якое пачало пачынаць Кастрычніцкую сацыялістычную рэвалюцыю. З «Правды» стаялі дзесяткі і сотні тысяч рабочых. У год рэвалюцыі (1917 годзе, 1912—1914) быў закладзены фундамент масавай большэвіцкай партыі, якога не было разбурэння іхняе пераходзілі царызму ў перыяд імперыялістычнага вайны.

«Правда» 1912 года—гэта закладка фундаменту для перамогі большэвіцкай партыі ў 1917 годзе» (Сталін).

Другім агульнарасійскім легальным органам партыі была большэвіцкая фракцыя ў IV Дзяржаўнай думе.

У 1912 годзе ўрад назначыў выбары ў IV думу. Удзел у выбарах наша партыя надавала вялікае значэнне. Думская сацыялістычная фракцыя і газета «Правда» з'яўляліся асноўнымі арганамі легальных пунктаў агульнарасійскага мінтбу, праз якія большэвіцкая партыя праводзіла сваю рэвалюцыйную работу ў масах.

Большэвіцкая партыя выступала на выбарах у IV думу самастойна, пад сваімі ўласнымі лозунгамі, ніякім ударам з аднаго боку і ўрадавым партыям і ліберальнай буржуазіі (к. дэстам) ініцыятыўнае кіраванне большэвіцкай падполнай і легальнай рэвалюцыяй, а гэтае кіраванне рабочага дня, канфіскацыі памешчыцкай зямлі.

Выбары ў IV думу адбыліся ў пачатку 1912 года. У пачатку кастрычніка ў 1912 годзе дэпутатамі ў IV думу былі выбраны: пера-

баваў нарушыць выбарчыя правы рабочых на радзе буйнейшых заводаў. У указ на імя Пецярбургскіх метрапалітанскіх прадпрыемстваў да змудзеннай забастоўкі. Пастаўлены ў затrudняльнае становішча, урад вымушан быў уступіць, і рабочыя на сходах атрымалі магчымасць выбіраць тых, каго хацелі. Рабочыя велізарнай большасцю галасавалі за «Наказ» упаўнаважаным і дэпутату, складзены тав. Сталіным «Наказ пецярбургскіх рабочых сямому рабочаму дэпутату» — памінаў аб нявырашаных задачах 1905 года.

«...Мы думаем,—гаварылася ў «Наказе»,—што Расія жыве напярэдадні надыходзячых масавых рухаў, быць можа, больш глыбокіх, чым у першым годзе. Зістрэльнічым гэтых рухаў будзе, як і ў пятым годзе, найбольш перадавы клас рускага грамадства, рускі пролетарыят. Саюзнікам-жа яго можа быць толькі многапакутнае сялянства, кроўна зацікаўленае ў разняволенні Расіі».

«Наказ» заяўляў, што будучыя выступленні народа павінны набыць форму барацьбы на два фронты—як супроць царскага ўрада, так і супроць ліберальнай буржуазіі, якая шукае пагаднення з царызмам. Ленін надаваў вялікае значэнне «Наказу», які заклікў рабочых да рэволюцыйнай барацьбы. І рабочыя ў сваіх рэзальцыях адклікаліся на гэты заклік.

Большэвікі перамаглі на выбарах, і ў думу ад рабочых Пецярбурга быў выбран тав. Бадаеў.

Рабочыя выбіралі ў думу асобна ад астатніх слаў насельніцтва (так званая рабочая курыя). З дзевяці дэпутатаў ад рабочай курыі шэсць былі членамі большэвіцкай партыі: Бадаеў, Петроўскі, Мураў, Самойлаў, Шагаў і Маліноўскі (які потым аказаўся правакатарам). Большэвіцкія дэпутаты прайшлі ад буйнейшых прамысловых цэнтраў, у якіх налічвалася не менш $\frac{2}{3}$ рабочага класа. Але некаторыя ліквідатары былі членамі не ад рабочых, а з іншых слоў рабочай курыі. Таму ў думе ажыццявіўся 7-ты дзень супроць ліквідатараў. Першапачаткова большэвікі і ліквідатары ўтварылі ў думе адзінадушную соцыял-дэмакратычную фракцыю. Пасля ўпорнай барацьбы з ліквідатарамі, якія перашкаджалі рэволюцыйнай рабоце большэвікоў, і ў выніку 1913 года, па ўказу ЦК партыі, ліквідатары былі выключаны з адзінадушнай соцыял-дэмакратычнай фракцыі і ўтварылі самастойную большэвіцкую фракцыю.

Большэвіцкія дэпутаты выступалі ў думе з рэволюцыйнымі прамовамі, у якіх выкрывалі самадзяржаўны лад, рабілі запысы ўраду аб распрасце з рабочымі, аб бесчалавечнай эксплуатацыі рабочых капіталістамі.

Яны выступалі ў думе таксама па аграрнаму пытанию, дасягнуўшы сваіх прамых сяня да барацьбы супроць прыгоннага-гаспадарства, выкрывалі кацэцкую партыю, якая стаяла супроць канфіскацыі памешчыцкіх зямель і перадачы іх сялянам.

Большэвікі мелі ў Дзяржаўную думу з'яўляцца аб'яўленымі рэвалюцыйнымі, які, зяімі, не мелі праваў членаў думы, але адыграў вялікую агітацыйную ролю.

Большэвіцкая фракцыя ў думе была цесна звязана з ЦК партыі, з Леніным і атрымвала ад яго ўказанні. Напярэдня кіраваў ёю у часе сяняга прабывання ў Пецярбургу тав. Сталін.

Не абмяжоўваючыся работай у думе, дэпутаты-большэвікі развілі вялікую дзейнасць па-за думай. Яны выязджалі на фабрыкі і заводы,

ездзілі па рабочих цэнтрах краіны з дакладамі, арганізоўвалі тайныя сходы, на якіх раз'яснялі рашэнні партыі, стваралі новыя партыйныя арганізацыі. Дэпутаты ўмела спалучалі легальную дзейнасць з нелегальнай, падпольнай работай.

3. Перамога большэвікоў у легальных арганізацыях. Далейшы рост рэволюцыйнага руху. Пярэдадзень імперыялістычнай вайны.

Партыя большэвікоў паказала ў гэты перыяд узоры кіравання ўсімі формамі і праяўленнямі класовай барацьбы пролетарыята. Яна будавала падпольныя арганізацыі. Яна выдывала нелегальныя лістоўкі. Яна вяла тайную рэволюцыйную работу ў масах. Разам з тым яна ўсё больш авалодвала рознымі легальнымі арганізацыямі рабочага класа. Партыя імкнулася заваяваць прафесіянальныя саюзы, народныя дамы, вярхнія ўніверсітэты, клубы, страхавыя ўстановы. Гэтыя легальныя арганізацыі здала служылі прытулкам для ліквідатараў. Большэвікі павялі энергічную барацьбу за ператварэнне легальных таварыстваў у апорныя пункты нашай партыі. Умела спалучаючы нелегальную работу з легальнай, большэвікі заваявалі на сваю старону ў абодвух сталіцах большасць прафесіянальных аб'яднанняў. Асабліва бліскучую перамогу большэвікі атрымалі пры выбарах у 1913 годзе прадстаўлення саюза металістаў у Пецярбургу: на сходзе 3 тысяч металістаў летзь 150 чалавек галасавала за ліквідатараў.

Тое-ж самае трэба сказаць аб тэкой легальнай арганізацыі, як сацыял-дэмакратычная фракцыя ў IV Дзяржаўнай думе. Хоць у меншавікоў было ў думе 7 дэпутатаў, а ў большэвікоў 6 дэпутатаў, меншавіцкая сямёрка, якая прайшла галоўным чынам ад нерабочых раёнаў, прадстаўляла летзь 1/3 частку рабочага класа, таты як большэвіцкая шасцёрка, якая прайшла ад асноўных прамысловых цэнтраў краіны (Пецярбург, Масква, Іванава-Вазнесенск, Кастрона, Екап'еўскае, Харкаў), прадстаўляла больш 1/2 рабочага класа краіны. Рабочыя лічылі сваімі дэпутатамі шасцёрку (Будзеў, Петроўскі і інш.), а не сямёрку.

Большэвікам удалося заваяваць легальныя арганізацыі там, што яны, не гледзячы на дзікія праследаванні царызма і траўлю з боку ліквідатараў і трацкістаў, здолелі захаваць нелегальную партыю і цвёрдую дысцыпліну ў сваіх радах, стойка абаранялі інтарэсы рабочага класа, былі цесна звязаны з масамі і вялі непрымрымую барацьбу з ворагамі рабочага руху.

Такім чынам, перамога большэвікоў і паражэнне меншавікоў у легальных арганізацыях развівалася на ўсёй лані. Як у галіне арганізацыі з думкамі трыбуны, так і ў галіне рабочага друку і іншых легальных арганізацыі меншавікі былі адкінуты на задні план. Ахоплены рэволюцыйным рухам рабочы клас упэўнена згуртоўваўся вакол большэвікоў, адкідаючы прэч меншавікоў.

У дзяржэнне да ўсяго меншавікі аказаліся банкротамі ў галіне нацыянальнага пытання. Рэволюцыйны рух на акраінах Расіі патрабаваў яснай праграмы па нацыянальнаму пытанню. Але ў меншавікоў не аказалася ніякай праграмы, калі не лічыць «культурную аўтаномію» Бунда, якая нікога не магла задаволіць. Толькі ў большэвікоў аказалася марксісцкая праграма па нацыянальнаму пытанню, выкладзеная ў артыкуле тав. Сталіна «Марксізм і нацыянальнае пытанне» і ў артыкулах Леніна «Аб праве нацый на самавызначэнне» і «Крытычныя заметкі па нацыянальнаму пытанню».

Не дзіўна, што пасля такіх паражэнняў меншавізма Жнівеньскі блок стаў трашчаны на ўсіх швах. Складзены з рознашэрсеных элементаў, ён не вытрымаў напору большэвікоў і стаў распадацца на часткі. Створаны для барацьбы з большэвікамі, Жнівеньскі блок у хуткім часе распаўся пад ударамі большэвікаў. Спачатку выйшлі з блока уяроўданы (Банданюх, Луначарскі і інш.), потым выйшлі лівякі, потым разбрыліся астатнія.

Пацярпеўшы паражэнне ў барацьбе з большэвікамі, ліквідатары звярнуліся за дапамогай да II Інтэрнацыянала. II Інтэрнацыянал прышоў ім на дапамогу. Пад выцягам «прымрэння» большэвікоў з ліквідатарам, пад выцягам устанавлення «мру» ў партыі» II Інтэрнацыянал прапрабаваў ад большэвікоў спынення крытыкі згодна з партыі ліквідатараў. Але большэвікі былі непрымірымы: яны адмовіліся падпарадкавацца рашэнням апартуістычнага II Інтэрнацыянала і не пайшлі ні на якія ўступкі.

Перамога большэвікоў у дэталёвых арганізацыях не была і не магла быць выпадковасцю. Яна не была выпадковасцю не толькі таму, што толькі большэвікі мелі правільную марксісцкую тэорыю, яе практыку і апартаваную ў біях рэвалюцыйную пролетарскую партыю. Яна не была выпадковасцю яшчэ таму, што перамога большэвікоў адлюстроўвала рост рэвалюцыйнага ўздыму.

Рэвалюцыйны рух рабочых усё больш разгортваўся, захватваючы новыя гарады і вобласці. З наступленнем 1914 года стачкі рабочых не толькі не сталі заціхаць, а, наадварот, сталі разгортвацца з новай сілай. Стачкі становіліся ўсё больш упорнымі, захватвалі ўсё большую колькасць рабочых, 9 студзеня баставала 250 тысяч рабочых, з іх 140 тысяч—у Пецярбургу. 1 мая баставала звыш пачты пачты, з іх у Пецярбургу—больш 250 тысяч. У забастоўках рабочыя праяўлялі незвычайную стойкасць. На Обухавскім заводзе ў Пецярбургу забастоўка працягвалася больш двух месяцаў, на заводзе Леснер—каля трох месяцаў. Масавыя атручванні на радзе прадпрыемстваў Пецярбурга выклікалі забастоўку 115 тысяч рабочых і следам за гэтым дэманстрацыі. Рух працягваў нарастаць. Усяго за першае паўгоддзе 1914 года (уключаючы і пачатак ліпеня) баставала 1.425 тысяч рабочых.

У маі пачалася ўсезгульная забастоўка нафтапрамысловых рабочых у Баку, якая прыкавала да сябе увагу ўсяго пролетарыята Расіі. Стачка праходзіла арганізавана. 20 чэрвеня ў Баку адбылася дэманстрацыя 20 тысяч рабочых. Паліцыя прыняла супроць бакінскіх рабочых лютыя меры. У знак пратэсту і салідарнасці з бакінскімі рабочымі пачалася стачка ў Маскве, якая перакінулася ў іншыя раёны.

3 ліпеня на Пуцілаўскім заводзе ў Пецярбургу адбываўся мітынг па поваду Бакінскай стачкі. Паліцыя страляла ў рабочых. Велізарнае ўзбуджэнне ахапіла пецярбургскіх пролетарыят. 4 ліпеня ў Пецярбургу па закліку Пецярбургскага камітэта партыі забаставала ў знак пратэсту 90 тысяч рабочых, 7 ліпеня баставала 130 тысяч, 8 ліпеня—150 тысяч, 11 ліпеня—200 тысяч.

Усе заводы былі ахоплены хваляваннем, усюды адбываліся мітынгі і дэманстрацыі. Справа дайшла да спроб будаваць барыкады. Барыкады будаваліся таксама ў Баку і Лодзі. У радзе пунктаў паліцыя страляла ў рабочых. Для падаўлення руху ўрад прадыгнаў «надзвычайныя» меры, сталіца была ператворана ў ваенны лагер, «Правда» была закрыта.

Але ў гэты час паявілася на сцэне новая сіла міжнароднага па-
радку — імперыялістычная вайна, — якая павінна была змяніць ход па-
дзеў. Якраз у часе ліпеньскіх рэзольюцыйных падзеяў у Пецярбургу
прыехаў для перагавораў з царом аб пачатку прадстаячай вайны
французскі прэзідэнт Іюлікарэ. Праз некалькі дзён Германія аб'явіла
вайну Расіі. Царскі ўрад скарыстаў вайну для таго, каб разграміць
большэвіцкія арганізацыі і падавіць рабочы рух. Уздым рэвалюцыі
быў перарван сусветнай вайной, у якой царскі ўрад шукаў вырата-
вання ад рэвалюцыі.

КАРОТКІЯ ВЫВАДЫ.

У годы новага рэвалюцыйнага уздыму (1912 — 1914) партыя боль-
шэвікоў ўзначаліла рабочы рух і вяла яго пад большэвіцкімі лозун-
гамі да новай рэвалюцыі. Партыя здолела адыцыйна спалучыць
нелегальныя работы з легальнымі. Ламаючы супрацьдзейніцтва ліквіда-
раў і іх прыяцеляў — трацкістаў і адзавістаў, яна авалодала ўсімі фор-
мамі дэталёвага руху і зрабіла легальныя арганізацыі апорнымі пунк-
тамі сваёй рэвалюцыйнай работы.

Змагаючыся з ворагамі рабочага класа і іх агентамі ў рабочым
руху, партыя ўмацавала свае рады і расшырыла свае сувязі з рабо-
чым класам. Шырока скарыстоўваючы думскую трыбуну для рэво-
люцыйнай агітацыі і стварыўшы выдатную масавую рабочую газету
«Правда», партыя выхавала новае пакаленне рэвалюцыйных рабо-
чых — праудзістаў. Гэты слой рабочых у годы імперыялістычнай вайны
астаўся верны сцягу інтэрнацыяналізма і пролетарскай рэвалюцыі.
Ён жа складаў потым ядро большэвіцкай партыі ў дні Кастрычніцкай
рэвалюцыі ў 1917 годзе.

Напярэдадні імперыялістычнай вайны партыя кіравала рэвалюцый-
нымі выступленнямі рабочага класа. Гэта былі авангардныя баі, якія
былі перарваны імперыялістычнай вайной, але якія аднавіліся потым,
праз тры годы, для таго, каб звергнуць царызм. У цяжкую паласу
імперыялістычнай вайны большэвіцкая партыя ўступала з разгорну-
тымі сцягамі пролетарскага інтэрнацыяналізма.

Раздзел VI

ПАРТЫЯ БОЛЬШЭВІКОЎ У ПЕРЫЯД ІМПЕРЫЯЛІСТЫЧНАЙ ВАЙНЫ. ДРУГАЯ РЭВОЛЮЦЫЯ Ў РАСІІ.

(1914 г.—сакавік 1917 г.).

1. Узнікненне і прычыны імперыялістычнай вайны.

14 (27) ліпеня 1914 года царскі ўрад аб'явіў усеагульную мабілізацыю. 19 ліпеня (1 жніўня) Германія аб'явіла вайну Расіі.

Расія ўступіла ў вайну.

Яшчэ задоўга да пачатку вайны Ленін, большэвікі прадбачылі яе немінучасць. На міжнародных зездах соцыялістаў Ленін выступіў са сваімі прапановамі, накіраванымі да таго, каб вызначыць рэволюцыйную лінію паводзін соцыялістаў у выпадку ўзнікнення вайны.

Ленін указваў, што войны—немінучы спадарожнік капіталізму. Грабеж чужых зямель, заваяванне і аграбленне калоній, захват новых рынкаў не раз служылі прычынамі заваявальных войнаў капіталістычных дзяржаў. Вайна для капіталістычных краін з'яўляецца такім жа натуральным і законным станам, як эксплуатацыя рабочага класа.

У асаблівасці войны сталі немінучы, калі капіталізм у канцы XIX і ў пачатку XX века кінчаткова перарос у вышэйшую і апошнюю ступень свайго развіцця—імперыялізм. Пры імперыялізме набылі рашучую ролю ў жыцці капіталістычных дзяржаў магутныя аб'яднанні (манополі) капіталістаў і банкі. Фінансавы капітал стаў гаспадаром у капіталістычных дзяржавах. Фінансавы капітал паграбаваў новых рынкаў, захвату новых калоній, новых месц для вывазу капітала, новых крыніц сыравіны.

Але ўжо ў канцы XIX века ўся тэрыторыя зямнога шара аказалася падзеленай паміж капіталістычнымі дзяржавамі. Маж тым, развіццё капіталізма ў эпоху імперыялізма адбываецца надзвычай няроўнамерна і скачкападобна: адны краіны, якія раней былі на першым месцы, развіваюць сваю прамысловасць паравуальна павольна, другія, якія раней былі адсталымі, быстрымі скачкамі наганяюць і пераганяюць іх. Змяняліся сувядносіны эканамічных і ваенных сіл імперыялістычных дзяржаў. Паяўлялася імкненне да новага перадзелу свету. Барацьба за новы перадзел свету з'явілася немінучасць імперыялістычнай вайны. Вайна 1914 года была вайной за перадзел свету і сфер уплыву. Яна задоўга падрыхтоўвалася усімі імперыялістычнымі дзяржавамі. Яе віноўнікі—імперыялісты ўсіх краін.

У асаблівасці-ж гэтая вайна падрыхтоўвалася Германіяй і Аўстрыяй, з аднаго боку, Францыяй, Англіяй і залежнай ад іх Расіяй—з другога. У 1907 годзе ўзнікла Тройственая згода, або Антанта.—саюз Англіі, Францыі і Расіі. Другі імперыялістычны саюз складалі Германія, Аўстра-Венгрыя і Італія. Але Італія ў пачатку вайны 1914 года вышла з гэтага саюза, а затым далучылася да Антанты. Германію і Аўстра-Венгрыю падтрымлівалі Балгарыя і Турцыя.

Падрыхтоўваючыся да імперыялістычнай вайны, Германія імкнулася адабраць у Англіі і Францыі калоніі, у Расіі—Украіну, Польшчу, Прыбалтыку. Германія пагражала панаванню Англіі на Бліжнім Усходзе, пабудавушы Багдадскую чыгунку. Англія баялася росту марскіх узбраенняў Германіі.

Царская Расія імкнулася да раздзелу Турцыі, марыла аб заваяванні праліваў з Чорнага мора к' Сяродземнаму мору (Дарданелы), аб заваяванні Канстанцінопаля. У планы царскага ўрада ўваходзіў таксама захват Галіцыі—часткі Аўстра-Венгрыі.

Англія імкнулася пры дапамозе вайны разбіць свайго небяспечнага какурэнта Германію, тавары якой перад вайной сталі ўсё больш абмяжываць англійскія тавары на сусветным рынку. Апрача таго, Англія імкнулася захапіць у Турцыі Месапатамію, Палесціну і цвёрда ўладзівацца ў Егіпце.

Французскія капіталісты імкнуліся захапіць у Германіі багатыя вузлы жалезнага Саарскага басейна і Эльзас-Латарынгію, якая была адабрана Германіяй у Францыі ў вайне 1870—1871 годаў.

Такім чынам, да імперыялістычнай вайны прывялі буйнейшыя сусветныя рэчнасці паміж двума групамі капіталістычных дзяржаў.

Гэтая грабежніцкая вайна за перадел свету закранала інтарэсы усіх імперыялістычных краін, і таму ў яе аказаліся ў далейшым уцягнутымі Японія, Злучаныя Штаты Амерыкі і рад іншых дзяржаў.

Вайна стала сусветнай.

Імперыялістычная вайна падрыхтоўвалася буржуазіяй у глыбокай таемнасці ад сваіх народаў. Калі вайна выбухнула, кожны імперыялістычны ўрад стараўся даказаць, што не ён напаў на суседзя, а на яго напаў. Буржуазія абмывала народ, скрываючы сапрадныя мэты вайны, яе імперыялістычны, захватніцкі характар. Кожны імперыялістычны ўрад заяўляў, што вайна вядзецца для абароны сваёй радзімы.

Абмываць народ дапамагалі буржуазны апаратушчы з II Інтэрнацыяналу. Соцыял-дэмакраты II Інтэрнацыяналу поўна здрадзілі справе сацыялізма, справе міжнароднай салідарнасці пролетарыята. Яны не толькі не выступілі супроць вайны, але, наадварот, дапамагалі буржуазіі натраўліваць рабочых і сялян ваюючых дзяржаў адных на другіх пад сцягам абароны бацькаўшчыны.

Расія не выпадкова выступіла ў імперыялістычнай вайне на старане Антанты—Францыі і Англіі. Неабходна мець на ўвазе, што перад 1914 годам важнейшыя галіны прамысловасці Расіі знаходзіліся ў руках замежнага капітала, галоўным чынам французскага, англійскага і бельгійскага, гэта значыць краін Антанты. Важнейшыя металургічныя заводы Расіі знаходзіліся ў руках французскіх капіталістаў. У цэлым металургія амаль на тры чвэрці (на 72 процанты) залежала ад замежнага капітала. У каменавугальнай прамысловасці—у Данбасе—была такая-ж карціна. Калі паловіны нафтавыя здабыткі знаходзіліся ў руках англійска-французскага капітала. Значная частка прыбыткаў

рускай прамысловасці ішла ў заграшчаныя, пераважна ў Англію, Францыю, Італію, Японію, ЗША, Банкі. Усе гэтыя акалічнасці плюс мільярдныя пазыкі, заключаныя царом ва Францыі і Англіі, прыкавалі царызм да англа-французскага імперыялізма, ператварылі Расію ў данніцу гэтых краін, у іх поўкалонію.

Руская буржуазія разлічвала, пачаўшы вайну, напавіць свае справы: заваяваць новыя рынкі, нажыцца на ваенных заказах і пастаўках і заадно падавіць рэволюцыйны рух, скарыстоўваючы военную абстаноўку.

Царская Расія ўступіла ў вайну непадрыхтаванай. Прамысловасць Расіі сільна адставала ад іншых капіталістычных краін. У ёй пераважалі старыя фабрыкі і заводы са зношаным абсталяваннем. Сельская гаспадарка пры наяўнасці поўпрыгоніцкага землеўладання і масы абнішчалага, разоранага сялянства не магла служыць моцнай эканамічнай асновай для вядзення працяглай вайны.

Цар апынуўся галоўным чынам на прыгонніцкім-памешчыцкім і феадальным чорнасоценным памешчыцкім блоку з буйнымі капіталістамі і гаспадарылі ў краіне і ў Дзяржаўнай думе. Яны цалкам падтрымлівалі ўнутраную і знешнюю палітыку царскага ўрада. Руская імперыялістычная буржуазія спадзявалася на царскае самадзяржаўе, як на брэннае кіраванне кулак, які мог забяспечыць ёй захват новых рынкаў і новых зямель, з аднаго боку, і падаўляць рэволюцыйны рух рабочых і сялян—з другога.

Партыя ліберальнай буржуазіі—кадэты—прадставіла з сябе апаніцыю, але знешнюю палітыку царскага ўрада падтрымлівала беззапярэчна.

Дваіх буржуазных партыяў—эсэраў і меншавікоў—з самага пачатку вайны, маскуючыся сілам сацыялізма, данамагалі буржуазна-мешчыцкі народ, скрываць імперыялістычны, грабежніцкі характар вайны. Часта пры ведач пераходзілі з боку, неабходнасць звароту буржуазнай «бацькаўшчыны» ад «прускіх варвараў», падтрымлівалі палітыку «грамадзянскага міру» і данамагалі, такім чынам, ураду рускага цара весці вайну таксама, як германскія сацыял-дэмакраты днём у дзень вайну германскага цара супроць «рускіх і дэраў».

Толькі партыя большэвікоў астаецца вернай вялікаму сцягу рэвалюцыйнага інтэрнацыяналізма, астаючыся цвёрда на марксісцкіх пачатках рэвалюцыі і рэальна супроць царскага самадзяржаўя, супроць памешчыкаў і капіталістаў, супроць імперыялістычнай вайны. Большэвіцкая партыя з пераможцамі вайны, якая прытрымліваецца пачаткаў рэвалюцыі, што вайна пачата не для абароны бацькаўшчыны, а для захвату чужых зямель, для аграблення чужых народаў у інтарэсах памешчыкаў і капіталістаў, што з гэтай вайной рабочым трэба весці рашучую вайну.

Рабочы клас падтрымліваў партыю большэвікоў.

Праўда, буржуа на-патрыятычны чад, які ахапіў у пачатку вайны інтэлігенцыю і кватэры слабі сялянства, закрываў таксама некаторую частку рабочых. Але гэта былі пераважна члены хуліганскага «Саюза рускага народа» і частка эсэраўска-меншавіцкі настроеных рабочых. Яны, вядома, не адлюстроўвалі і не маглі адлюстроўваць настрою рабочых. Гэтыя месцы ўключены і акалічаны адзінацццю і дванацццю сацыялістычных маніфестацый буржуазіі, арганізаваных царскім урадам у першыя дні вайны.

II. Пераход партый II Інтэрнацыянала на старану сваіх імперыялістычных урадаў. Распадзе II Інтэрнацыянала на асобныя соцыял-шавіністычныя партыі.

Ленін не раз папярэджаў аб апартунізме II Інтэрнацыянала і няўстойлівасці яго правадыроў. Ён увесь час цвярдзіў, што правадыры II Інтэрнацыянала толькі на словах стаяць супраць вайны, што ў выпадку, калі вайна надыйдзе, яны могуць змяніць сваю пазыцыю і перабегчы на бок імперыялістычнай буржуазіі, могуць стаць стагоннікамі вайны. Першыя ж дні вайны пацвердзілі прадбачэнне Леніна.

У 1910 годзе на кангрэсе II Інтэрнацыянала ў Копенгагене было прынята рашэнне аб тым, што сацыялісты павінны ў парламентах аддзяляць супраць вайсковых крэдытаў. У часе вайны на Балканах, у 1912 годзе Міжнародны кангрэс II Інтэрнацыянала ў Базеле заявіў, што рабочыя ўсіх краін лічаць злачынствам страляць адны ў другіх дзеля павелічэння прыбыткаў капіталістаў. Так было на словах, у рэзалюцыях.

Калі-ж грывнуў гром імперыялістычнай вайны і трэба было гэтыя рашэнні правесці ў жыццё, правадыры II інтэрнацыянала аказаліся прэдацелямі, здраднікамі пролетарыята, аказаліся слугамі буржуазіі,—сталі староннікамі вайны.

4 жніўня 1914 года германская соцыял-дэмакратыя галасавала ў парламенце за вайныя кошты, за падтрыманне імперыялістычнай вайны. Тое-ж самае зрабіла пераважная большасць соцыялістаў Францыі, Англіі, Бельгіі і іншых краін.

II Інтернацыянал перастаў існаваць. Ён распаўся на справе на асобныя сацыял-шавіністычныя партыі, ваюючыя адна з другой.

Правадыры соцыялістычных партый, здрадзіўшы пролетарыяту, перайшлі на пазыцыю соцыял-шавінізма і абароны імперыялістычнай буржуазіі. Яны дэмаггалі імперыялістычным урадам абтэрванне рабочых клас і атручваць яго ядам нацыяналізма. Гэтыя соцыял-прадацелі пад сцягам абароны бацькаўшчыны пачалі атручываць нямецкіх рабочых і французскіх, а англійскіх і французскіх рабочых — іх нямецкіх. Толькі нязначная меншасць у II інтэрнацыянале асталася на інтэрнацыяналістычнай пазыцыі і пайшла супроць цяжэння, праўда, не зусім упэўнена і не зусім цвёрда, але ўсё-ж пайшла супроць цяжэння.

[illegible]

Партыі ІІ Інтэрнацыянала і дэклінавалі барацьбу за рэспубліканізм. А партуністы адкрыта прызнавалі амерыканізм і рэвалюцыйную барацьбу, прапаведвалі тэорыю сямі іх асноўных канцаў: «Сацыялізм». ІІ Інтэрнацыянал не меў агульнага лозунга, а толькі стаяў за мір з ім і тым, хто за ім. Партуністам існаваў адзіны рэальны палітыкі ў адносінах з імі, а гэта, вядома, амерыканскі партуністычны

ад эксплуатацыі адсталых краін сістэматы.

і групы інтэрнацыяналістаў, больш рэзка наметыўся раскол інтэрнацыяналістычных элементаў з соцыял-шавіністамі. А галоўнае — самі масы к гэтаму часу палявелі пад уплывам вайны і выкліканых ёю цягот. Кінтальскі маніфест быў вырацаван у рэзультате пагаднення розных груп, якія змагаліся на канферэнцыі. Ён быў крокам уперад у параўнанні з Цымервальдскім маніфестам.

Але і Кінтальская канферэнцыя не прынята асноўных палажэнняў палітыкі (большэвікоў): ператварэнне імперыялістычнай вайны ў вайну грамадзянскую, паражэнне ў вайне сваіх імперыялістычных ўрадаў, арганізацыя III Інтэрнацыянала. Тым не менш Кінтальская канферэнцыя садзейнічала выдзяленню інтэрнацыяналістычных элементаў, якіх у далейшым утварыўся Комуністычны III Інтэрнацыянал.

Ленін крытыкаваў памылкі неаслядоўных інтэрнацыяналістаў з левых соцыял-дэмакратаў, такіх, як Роза Люксембург, Карл Лібкнехт, але ў той-жа час дапамагаў ім заняць правільную пазіцыю.

3. Тэорыя і тактыка большэвіцкай партыі па пытаннях вайны, міру і рэвалюцыі.

Большэвікі не былі простымі пацыфістамі (староннікамі міру), якіх цікавілі аб міры і абмяжоўваліся прашаннем міру. Як гэта рабілі большасць левых соцыял-дэмакратаў. Большэвікі стаялі за актыўную рэвалюцыйную барацьбу за мір аж да звяржэння ўлады ваяўнічай імперыялістычнай буржуазіі. Большэвікі звязвалі справу міру са справай перамогі пролетарскай рэвалюцыі, лічачы, што найбольш верным сродкам для ліквідацыі вайны і заваявання справядлівага міру, міру без анексій і кантрыбуцый, — з'яўляецца звяржэнне ўрадаў імперыялістычнай буржуазіі.

Супроць меншавіцка-эсэраўскага адрачэння ад рэвалюцыі і рэвалюцыйнага лозунга аб захаванні «грамадзянскага міру» ў часе вайны большэвікі выставілі лозунг «ператварэння вайны ў імперыялістычную вайну грамадзянскую». Лозунг гэты азначаў, што працягваючы вайну ў вайну ўзброеныя рабочыя і сяляне, пераадзетыя ў салдацкія ўборы, павінны павярнуць зброю супроць сваёй буржуазіі і згубіць яе ўладу, калі яны хочуць вызваліцца ад вайны і дабіцца справядлівага міру.

Супроць меншавіцка-эсэраўскай палітыкі абароны буржуазнай пацэўшчыны — большэвікі выставілі палітыку «паражэння свайго ўрада ў імперыялістычнай вайне». Гэта азначала, што калі ўрадаў вайны супроць ваенных крэпін, ствараюць несталацінныя рэвалюцыйныя арганізацыі ў арміі, падтрымліваюць братаў салдат на фронце і арганізуюць рэвалюцыйныя выступы рабочых і сялян супроць ўрада, пераводзячы іх у паўстанне супроць свайго імперыялістычнага ўрада.

Большэвікі лічылі, што найменшым злом для народа ў імперыялістычнай вайне было-б ваеннае паражэнне царскага ўрада, бо гэта абтэскала-б перамогу народа над царызмам і наспяховую бэр. п. р. рабочага класа да вызвалення ад канігалістычнага рабства і імперыялістычных вайн. Пры гэтым Ленін лічыў, што палітыку паражэння свайго імперыялістычнага ўрада павінны праводзіць не толькі рускія рэвалюцыянеры, але і рэвалюцыйныя партыі рабочага класа ўсёх ваюючых краін.

Большэвікі не былі супроць ўсякай вайны. Яны былі толькі супроць захватніцкай, супроць імперыялістычнай вайны. Большэвікі лічылі, што вайна бывае двух разоў:

а) вайна справядлівая, незахватніцкая, вызваленчая, якая мае на мэце або абарону народа ад знешняга нападу і спроб яго заняволення, або вызваленне народа ад рабства капіталізму, або, нарэшце, вызваленне калоній і залежных краін ад гнёту імперыялістаў, і

б) вайна несправядлівая, захватніцкая, якая мае на мэце захват і заняволенне чужых краін, чужых народаў.

Вайну першага роду большэвікі падтрымлівалі. Што датычыць вайны другога роду, большэвікі лічылі, што супроць яе трэба весці рэвалюцыйную барацьбу аж да рэвалюцыі і зваржэння свайго імперыялістычнага урада.

Велізарнае значэнне для рабочага класа ў яго свету мелі тэарэтычныя работы Леніна ў часе вайны. Вясном 1916 года Ленін напісаў праект «Імперыялізм, як вышэйшая стадыя капіталізму». Ленін паказаў у гэтай кнізе, што імперыялізм—гэта вышэйшая стадыя капіталізма, калі ён паспеў ужо з «прагрэсіўнага» капіталізма ператварыцца ў капіталізм паразітычны, у капіталізм, загниваючы, што імперыялізм—ёсць паміраючы капіталізм. Гэта, вядома, не азначала, што капіталізм сам адамрэ, без рэвалюцыі пролетарыята, што ён сам знісць і зорыць. Ленін заўважыў у працы, што без рэвалюцыі рабочыя клас не магчыма звергнуць капіталізм. Таму, вызначыўшы імперыялізм, як паміраючы капіталізм, Ленін разам з тым паказаў у гэтай кнізе, што імперыялізм сёння перадае свёму сацыяльнаму і роўнаму руху старэйшай

Ленін паказаў, што капіталістычны гнет у эпоху імперыялізма усе больш ўзмацняецца, што на ўмовах імперыялізма расце абурэнне пролетарыята супроць асноў капіталізма, нарастаюць элементы рэвалюцыйнага выбуху ўнутры капіталістычных краін.

Ленін паказаў, што ў эпоху імперыялізма абвастрэцца рэвалюцыйны крызіс у каланіяльных і залежных краінах, нарастаюць элементы абурэння супроць імперыялізма, нарастаюць элементы вызваленчай вайны супроць імперыялізма.

Ленін паказаў, што на ўмовах імперыялізма нясуладнасць і развіццё і супярэчнасці капіталізма абавязова абавязаны, што абавязова да рывкаў і вуг тэарэтычна і практычна, абавязова і калоніі, і краіны старадаўняй роўнасці і вярнулі імперыялістычнай вайны за новы пераезд свету.

Ленін паказаў, што іменна ў выніку гэтай няроўнамернасці развіцця капіталізма абавязова і імперыялістычнай вайны, якая абавязавана сілы імперыялізма і робяць магчымым прарыв фронту імперыялізма там, дзе ён акажацца ўсяго слабей.

На падставе ўсяго гэтага Ленін прышоў да вываду, што зусім магчыма прарыв імперыялістычнага фронту пролетарыятам і рабочымі будзь у адным месцы або некалькіх месцах, што магчыма перамога сацыялізма перапатчыкова ў некалькіх краінах або ў адной або некалькіх краінах, што адначасова перамога сацыялізма ў адной або некалькіх краінах з прычынай няроўнамернасці развіцця капіталізма ў гэтых краінах немагчыма, што сацыялізм перамога перапатчыкова ў адной або некалькіх краінах, а астатнія краіны на працягу некалькіх часоў астануцца буржуазнымі краінамі.

Вось фармулёўка гэтага глоснага вываду, данага Леніным у

двух розных артыкулах, напісаных у перыяд імперыялістычнай вайны.

1) «Няроўнамернасць эканамічнага і палітычнага развіцця і ёсць безумоўны закон капіталізма. Адсюль вынікае, што магчыма перамога соцыялізма першапачаткова ў нямногіх або нават у адной, асобна ўзятай, капіталістычнай краіне. Перамогішчы пролетарыят гэтай краіны, экспрапрыяваўшы капіталістаў і арганізаваўшы ў сябе соцыялістычную вытворчасць, паўстаў-бы супроць астатняга, капіталістычнага свету, прыцягваючы да сябе прыгнечаныя класы іншых краін»... (3 артыкула «Аб лозунгу «лучаных Штатаў Еўропы», пісанага ў жніўні 1915 года) (Ленін, XVIII, стар. 232—233).

2) «Развіццё капіталізма адбываецца ў вышэйшай ступені няроўнамерна ў розных краінах. Інакш і не можа быць пры таварнай вытворчасці. Адсюль бяспрэчны вывад: соцыялізм не можа перамагчы адначасова ва ўсіх краінах. Ён пераможа першапачаткова ў адной або некалькіх краінах, а астатнія на працягу некаторага часу астануцца буржуазнымі або дабуржуазнымі. Гэта павінна выклікаць не толькі трэнні, але і прамое змаганне буржуазіі іншых краін да разгрому пераможнага пролетарыята соцыялістычнай дзяржавы. У гэтых выпадках вайна з нашага боку была-б законнай і справядлівай. Гэта была-б вайна за соцыялізм, за вызваленне іншых народаў ад буржуазіі» (3 артыкула «Ваенная праграма пролетарскай рэвалюцыі», пісанага восенню 1916 года) (Ленін, т. XIX, стар. 325).

Гэта была новая, закончаная тэорыя соцыялістычнай рэвалюцыі, тэорыя аб магчымасці перамогі соцыялізма ў асобных краінах, аб умовах яго перамогі, аб перспектывах яго перамогі, тэорыя, асновы якой былі намечаны Леніным яшчэ ў 1905 годзе ў брашурцы «Дзве тактыкі соцыял-дэмакратыі ў дэмакратычнай рэвалюцыі».

Яна ў корані разыходзілася з той устаноўкай, якая мела хаджэнне ў марксістаў у перыяд даімперыялістычнага капіталізма, калі марксісты лічылі, што перамога соцыялізма ў адной якой-небудзь краіне немагчыма, што перамога соцыялізма адбудзецца адначасова ва ўсіх развітых краінах. Ленін, на падставе даных аб імперыялістычным капіталізме, выкладзеных у яго выдатнай кнізе «Імперыялізм, як вышэйшая стадыя капіталізма», перавярнуў гэту ўстаноўку, змяніў яе, і даў новую тэарэтычную ўстаноўку, у сілу якой адна перамога соцыялізма ва ўсіх краінах лічыцца немагчымай, а перамога соцыялізма ў адной, асобна ўзятай, капіталістычнай краіне прызнаецца магчымай.

Значэнне ленинскай тэорыі соцыялістычнай рэвалюцыі заключаецца не толькі ў тым, што яна ўзбагаціла марксізм новай тэорыяй і рушыла яго ўперад. Яе значэнне заключаецца яшчэ ў тым, што яна дае рэвалюцыйную перспектыву пролетарыям асобных краін, развязае іх ініцыятыву ў справе націску на сваю, нацыянальную, буржуазію, вучыць іх скарыстоўваць абстаноўку вайны для арганізацыі такога націску і ўмацоўвае іх веру ў перамогу пролетарскай рэвалюцыі.

Такая вось была тэарэтычная і тактычная ўстаноўка большэвікоў па пытаннях вайны, міру і рэвалюцыі.

На аснове гэтай устаноўкі праводзілі сваю практычную работу ў Расіі большэвікі.

Не гледзячы на жорсткія паліцэйскія праследаванні, думскія дэпутаты — большэвікі Бадаев, Петровскі, Муранаў, Самондаў, Шагаў у пачатку вайны прадпрынялі аб'езд раду арганізацыі і дактары аб адносінах большэвікоў да вайны і рэвалюцыі. У лістападзе 1914 года была склікана нарада большэвіцкай фракцыі Дзяржаўнай думы для абмеркавання пытаньня аб адносінах да вайны. На гэтым дзень пасяджэньне гэтае ў поўным саставе было арыштавана. Суд прыгаварыў усіх дэпутатаў да пазбаўленьня правоў і ссылкі на пасяленьне ва Усходнюю Сібір. Царскі ўрад абвінавачваў большэвіцкіх дэпутатаў Дзяржаўнай думы «ў дзяржаўнай здрадзе».

На судзе выявілася карціна дзеянасьці думскіх дэпутатаў, якія рабіла часьць ншай партыі. Мужны вялі сябе большэвікі-дэпутатамі перад царскім судом, ператварыўшы яго ў трыбуну для зыкіцы захватніцкай палітыкі царызма.

Інакш веў сябе прыцягнуты на гэтай справе Каменев. Ён пры сваёй трусасці ён пры першай-жа небяспецы адрокся ад палітыкі большэвіцкай партыі. Каменев на судзе заявіў, што ён не згодзен з большэвікамі па пытаньню аб вайне, і ў доказ гэтага прасіў выклікаць сведкаў меншавіка Ёрданскага.

Вялікую работу праявілі большэвікі супроць ваенна-прамысловых камітэтаў, якія абслугоўвалі вайну, супроць спроб меншавікоў падпарадкаваць рабочых уплыву імперыялістычнай буржуазіі. Буржуазія была кроўна зацікаўлена ў тым, каб прадставіць перад усімі імперыялістычную вайну, як вайну ўсёнароднюю. Буржуазія дабівалася ў гэтай вайны вялікага ўплыву на дзяржаўныя справы, стварыўшы сваю ўсёрасійскую арганізацыю саюзам зямства і гарадоў. Ёна прадставіла падпарадкаваць свайму краўніцтву і ўплыву іхсама і рабочых. Буржуазія прыдумала для гэтага сродак—стварэньне «рабочых груп» пры ваенна-прамысловых камітэтах. Меншавікі падхапілі гэту ідэю буржуазіі. Буржуазія выйшла было прыцягнуць у гэтыя ваенна-прамысловыя камітэты прадстаўнікоў рабочых, якія агітавалі-б сярод рабочых мас за неабходнасьць узмацніць прадукцыйнасьць працы на снарядных, гарматных, збройных, патронных і іншых фабрыках і заводах, якія працавалі на абарону. «Усё для вайны, усе на вайну», так быў лозунг буржуазіі. На справе гэтай лозунг абвешчалі і дзяржаўныя ва-ўсю на ваенных пастаўках і на захваце чужых зямель». Меншавікі прынялі дзеянні ўдзел у гэтай дэмакратычнай і сацыялізацыйнай буржуазіі. Динамагаючы капіталістам, яны ўзмоцнілі дэтані рабочых прэмаць ўдзел у выбарах «рабочых груп» у ваенна-прамысловых камітэтах. Большэвікі былі супроць гэтай зыкіцы. Яны былі за банкот ваенна-прамысловых камітэтаў і праявілі паспяхова гэты байкот. Але частка рабочых усё-такі прыняла ўдзел у дзейнасьці ваенна-прамысловых камітэтаў пад кіраўніцтвам вятчэйнага меншавіка Гваздзева і правакатара Абрэсімава. Калі-ж упавнаважаныя ад рабочых сабраліся ў верасні 1915 года для канчатковых выбараў у «рабочыя групы» ваенна-прамысловых камітэтаў, то аказалася, што большасць упавнаважаных супроць ўдзелу ў іх. Большасць прадстаўнікоў рабочых вынесла рэзкую рэзалюцыю супроць ўдзелу ў ваенна-прамысловых камітэтах, заявіўшы, што рабочыя ставяць перад сабой задачу—змагацца за мір, за зьвяржэньне царызма.

Вялікую работу разгарнулі большэвікі таксама ў арміі і флоте. Яны раз'яснялі масам салдат і матросаў, хто вінават у нечуваньнях.

жахах вайны і пакутах народа, раз'яснялі, што рэвалюцыя адзіны выхад для народа з імперыялістычнай бойні. Большэвкі стваралі ячэйкі ў арміі і флоце, на фронце і ў тылавых часцях, распаўсюджвалі лістоўкі з заклікам супроць вайны.

У Кранштаце большэвікамі быў створан «Галоўны калектыў кранштацкай ваеннай арганізацыі», які знаходзіўся ў цеснай сувязі з Петраградскім камітэтам партыі. Была створана ваенная арганізацыя пры Петраградскім камітэце партыі для работы ў гарнізоне. У жніўні 1916 года начальнік петраградскай ахранкі даносіў, што «Кранштацкім калектыве справа пастаўлена вельмі сур'ёзна, канспірацыйна і ўдзельнікі—усе маўклівыя і асцярожныя людзі. Калектыў мае прадстаўнікоў і на беразе».

Партыя на фронце вяла агітацыю за абратанне паміж салдатамі лаючых армій, падкрэсліваючы, што вораг—гэта сусветная імперыялістычная вайна скончыць можна, толькі ператварыўшы імперыялістычную ў вайну грамадзянскую і накіраваўшы зброю супроць сваёй уласнай буржуазіі і яе ўрада. Усё часцей паўтараўся лозунг адмовы асобных вайсковых часцей ісці ў наступленне. Такія падзеі мелі месца ўжо ў 1915 годзе і асабліва ў 1916 годзе.

Асабліва вялікая работа была разгорнута большэвікамі ў раёнах паўночнага фронту ў раёне Прыбалтыкі. Галоўнакамандуючы паўночнага фронту генерал Рузскі паведамляў на пачатку ў пачатку 1917 года аб велізарнай рэвалюцыйнай рабоце, разгорнутай большэвікамі на гэтым фронце.

Вайна была найвялікшым пераломам у жыцці народаў, у жыцці міжнароднага рабочага класа. Яна паставіла на карту лёс дзяржавы, лёс народаў, лёс сацыялістычнага руху. Таму яна была разам з тым пробным каменем, іспытаннем для ўсіх партый і плыфэй, паставіла перад сабе сацыялістычныя. Ці астануцца гэтыя партыі і плыфэй справе сацыялізма, справе інтэрнацыяналізма, або пачаць за дэмакратыі здрадзіць рабочаму класу, згарнуць свае сцягі і кінуць іх к станам сваёй нацыянальнай буржуазіі,—так стаяла тады пытанне.

Вайна паказала, што партыі II Інтэрнацыянала не вытрымалі іспытання, здрадзілі рабочаму класу і схілілі свае сцягі перад імперыянальнай, імперыялістычнай буржуазіяй.

Інакш і не маглі паступіць гэтыя партыі, якія культывалі асяроддзі апартунізм і былі выхаваны на ўступках апартуністам.

Вайна паказала, што партыя большэвікоў была адзінай партыяй, якая вытрымала з часцю іспытанне і асталася вернай да канца справе сацыялізма, справе пролетарскага інтэрнацыяналізма.

Яно і зразумела: толькі партыя новага тыпу, толькі партыя, выхаваная ў духу непрымірым барацьбы з апартунізмам, толькі партыя, свабодная ад апартунізма і нацыяналізма—толькі такая партыя магла вытрымаць вялікае іспытанне і астацца вернай справе рабочага класа, справе сацыялізма і інтэрнацыяналізма.

Большэвіцкая партыя была такой іменна партыяй.

4. Паражэнне царскіх войск на фронце. Гаспадарчая разруха. Крызіс царызма.

Вайна ішла ўжо тры год. Вайна забірала мільёны чалавечых жыццяў, забітых, раленых, памёршых у рэзультате эпідэміі, папо-

джаных вайной. Буржуазія і памешчыкі нажываліся на вайне. Але рабочыя і сяляне пераносілі ўсё больш нужды і лішэнняў. Вайна разбурыла народную гаспадарку Расіі. Каля 14 мільёнаў здаровых работнікаў было узята ў армію, адарвана ад гаспадаркі. Фабрыкі і заводы спыняліся. Скараціліся пасевы зярна—нехапала работнікаў. Насельніцтва і салдаты на фронце галадалі, былі разуты і раздзяты. Вайна пажырала ўсе рэсурсы краіны.

Царская армія цярпела паражэнне за паражэннем. Нямецкая артылерыя засыпала царскія вонскі грады снарадаў. У царскай арміі нехапала гармат, нехапала снарадаў, нехапала нават вінтовак. Часамі на трох салдат прыходзілася адна вінтоўка. Ужо ў часе вайны раскрылася здрада царскага вайсковага міністра Сухамлінава, які аказаўся ў тэатры з нямецкімі шпёнамі. Сухамлінаў выконваў заданне нямецкай разведкі—сараць снабжэнне фронту снарадамі, не даваць фронту гармат, не даваць вінтовак. Некаторыя царскія міністры і генералы самі цішком садзейнічалі поспехам нямецкай арміі: разам з царыцай, вайскай з немцамі, яны выдывалі немцам ваенныя таяны. Не даўна, што царская армія цярпела паражэнне і вымушана была адступаць. К 1916 году немцы паспелі ўжо захаваць Польшчу і частку Прыбалтыкі.

Усё гэта выклікала нянавісць і азлабленне да царскага ўрада сярод рабочых, сялян, салдат, інтэлігенцыі, узмацняла і збывастрала рэвалюцыйны рух народных мас супроць вайны, супроць царызма як у тылу, так і на фронце, як у цэнтры, так і на акраінах.

Незадаволенне пачало захватваць таксама рускую імперыялістычную буржуазію. Яе азлабляла тая акалічнасць, што пры царскім уладзе не атрымаліся прапозіцыі, накіраваныя Распуціна, якія яны ваявалі адно на адно, заключэнне сепаратнага міру з немцамі. Яна ўсё больш пераконвала ў тым, што царскі ўрад няздолен весці паспяховую вайну. Яна баялася, што царызм, каб выратаваць сваё становішча, можа пайсці на сепаратны мір з немцамі. Таму руская буржуазія рашыла правесці дварцовы пераварот з тым, каб зніць цара Івана ІІ і замест яго паставіць царом звышанага з буржуазіяй Міхаіла Рамаанава. Гэтым зніхачэла забіць двух зайцаў: па-першае, прабрацца да ўлады і забяспечыць далейшае вяцэнне імперыялістычнай вайны, па-другое—падаць невялікім дварцовым пераваротам наступнае вяцэнне народнай рэвалюцыі, хвалі якой нарасталі.

Рускую буржуазію цалкам падтрымлівалі ў гэтай справе англійскі і французскі ўрады. Яны бачылі, што цар няздолен прадаужаць вайну. Яны баяліся, што цар скончыць справу сепаратным мірам з немцамі. Каб царскі ўрад заключыў сепаратны мір, ўрады Англіі і Францыі страцілі-б у асобе Расіі саюзніка ў вайне, які не толькі даваў ім свае фронты сацыялістычнай праціўніка, але і пастаўляў ім Францыяю дзесяткі тысяч адборных рускіх салдат. Таму яны аказалі падтрымку рускай буржуазіі ў яе спробах зрабіць дварцовы пераварот.

Цар аказаўся, такім чынам, ізаляваным.

У той час як няўдачы на фронце не спыняліся, гаспадарчая рэспубліка прадаўжала ўсё больш і больш нарастаць. У студзеньска-лютаўскія дні 1917 года прадзавольственная, сыравінная і паліўная прамысловасць дасягнула найвышэйшага свайго развіцця і на большай астрыі ўздымаўся падвоз прадуктаў у Петраград і ў Маскву. Пачаліся адкрыта і адкрыта прадпрыемства за другім закрываліся прадпрыемства.

маніла беспрацоўе. Асабліва нязносна стала становішча рабочых. Больш шырокія масы народа пераконваліся, што выхад з ня-
сваго становішча толькі адзін—звяржэнне царскага самадзяржаўя.

Царызм яўна перажываў смяртэльны крызіс.

Буржуазія думала вырашыць крызіс шляхам дварцовага нерава-
важжя.

Але народ вырашыў яго перамагчы.

5. Лютаўская рэвалюцыя. Падзенне царызма. Утварэнне Саветаў
рабочых і салдацкіх дэпутатаў. Утварэнне Часовага урада. Двоеўладдзе.

1917 год пачаўся стачкай 9 студзеня. У часе стачкі адбыліся дэ-
манстрацыі ў Петраградзе, у Маскве, у Галіцыі, Ніжнім Новгародзе,
Кіеве і ў Маскве 9 студзеня прымаюць у дэпутатскіх саветах
пачаткі ўсіх рабочых і салдацкіх дэманстрацый на Тавары-
ствах была рэвалюцыйная паліцыя. У Петраградзе на Ра-
бгскім шэсці да дэманстрантаў далучыліся салдаты.

Ідэя ўсеагульнай стачкі,—даносіла петраградская паліцыя, «яна
на дзень набывае новых староннікаў і становіцца папулярнай, я-
кая была ў 1905 годзе».

Меншавікі і эсэры стараліся ўвесці пачаўшыся рэвалюцыяны
рух у патрэбныя ліберальнай буржуазіі рамкі. Ка дню адкрыцця
Дзяржаўнай думы, 14 лютага, меншавікі прапанавалі арганізаваць
шэсціе рабочых к Дзяржаўнай думе. Але рабочыя масы пайшлі за
большэвікамі, не к думе, а на дэманстрацыю.

18 лютага 1917 года пачалася забастоўка пуцілаўскіх рабочых
у Петраградзе. 22 лютага (9 сакавіка) рабочыя і салдаты ўдзельнічалі ў
спрыяемствах у Мінскіх дэманстрацыях, 23 лютага
(10 сакавіка) на заклік Петраградскага камітэта большавоў ра-
бочыя выйшлі на вуліцы дэманстрацыі супраць голага вайны, цэ-
ра і др. Дэманстрацыя рабочых і салдацкіх рабочых дэманстрацыя
спрыяемствам выступленнем на Петраграду пачынаюць стачкі пача-
ла пераходзіць у агульную і пачынаю дэманстрацыю супраць царскага
рада.

24 лютага (9 сакавіка) дэманстрацыя аднаго дня з большай сі-
лай. Баставала ўжо каля 200 тысяч рабочых.

25 лютага (10 сакавіка) рэвалюцыйны рух ахапляе ўвесь рабочы
Петраград. Пачынаюць забастоўкі на расных і каменных заводах, на
агульную рабочую забастоўку на ўсім Петраграду. Увесь дзень
дэманстрацыя і сутыкненні з паліцыяй. Над магамі рабочых і салда-
цкіх лозунгамі: «Далоў цара!», «Далоў вайну!», «Хлеба!».

26 лютага (11 сакавіка) палітычная стачка і дэманстрацыя
перарастае ў спробы пастанавіць Рэвалюцыйны разбійніцкі
савет і жандармерую і ўзбройванне і др. Аднак, узброеныя са-
тыяка і паліцыя разбілі іх і дэманстрацыя і стачка пераходзіць на
свай плошчы.

27 лютага (12 сакавіка) Рэвалюцыйны савет пачаў дзейнасць. Увесь
дзень, каля рабочых і салдацкіх рабочых і салдацкіх рабочых 28 лютага
(13 сакавіка), што пачаўшы будыць агульную і фронт 25 лютага
(10 сакавіка) пераходзіць у агульную. Хвалява: «Не спыніць
заўтра-ж спыніць у сталіцы беспарадкі».

Але «спыніць» рэвалюцыю ўжо нельга было.

Днём 26 лютага (11 сакавіка) 4-я рота запаснога батальёна Паўлаўскага палка адкрыла агонь, але не па рабочых, а па атрадах конных гарадавых, уступіўшых у перастрэлку з рабочымі. Барацьба за войска разгарнулася самая энергічная і настойлівая, у асаблівасці з боку жанчын-работніц, якія звярталіся непасрэдна да салдат, браталіся з імі, заклікалі іх дапамагчы народу звергнуць ненавіснае ім царскае самадзяржаўе.

Кіраўніцтва практычнай работай большэвіцкай партыі ажыццяўлялася ў гэты час знаходзіўшымся ў Петраградзе Бюро Цэнтральнага Камітэта нашай партыі на чале з тав. Молатавым. Бюро ЦК выпусціла 26 лютага (11 сакавіка) маніфест з заклікам да прадаўжэння ўзброенай барацьбы супроць царызма, да стварэння Часовага рэволюцыйнага ўрада.

27 лютага (12 сакавіка) войскі ў Петраградзе адмовіліся пераходзіць у рабочых і пачалі пераходзіць на старану паўстаўшага народа. Яшчэ раніцай 27 лютага было толькі 10 тысяч паўстаўшых салдат, а вечарам іх было ўжо звыш 60 тысяч.

Паўстаўшыя рабочыя і салдаты сталі арыштоўваць царскіх міністраў і генералаў, вызваляць з турмаў рэволюцыйна пераў. Вызваленныя палітычныя зняволеныя ўключаліся ў справу рэволюцыйнага пераў.

На вуліцах яшчэ ішла перастрэлка з гарадавымі і жандармамі, якія заселі на чардаках дамоў з кулямётамі. Але быстры пераход войск на старану рабочых рашыў лёс царскага самадзяржаўя.

Калі вестка аб перамозе рэволюцыі ў Петраградзе пашырылася ў іншых гарадах і на фронце, рабочыя і салдаты ўсюды завяргаць царскіх чыноўнікаў.

Лютаская буржуазна-дэмакратычная рэволюцыя перамагла.

Рэволюцыя перамагла таму, што рабочы клас быў застраляльшчыкам рэволюцыі і ўзначальваў рух мільённых мас сялян, пераадзетых у салдацкія пынелі—«за мир, за хлеб, за свабоду і гомонія пролетарыята абумовіла поспех рэволюцыі.

Рэволюцыю зрабіў пролетарыят, ён праявіў гераізм, ён прапываў кроў, ён панягнуў за сабою самыя шырокія масы працоўнага і бяднейшага насельніцтва...»,—пісаў Ленін у першыя дні рэволюцыі (Ленін, т. XX, стар. 23—24).

Першая рэволюцыя 1905 года падрыхтавала грунт для перамогі другой рэволюцыі 1917 года.

«Без трох год найвялікшых класавых бітваў і рэволюцыі найэнергіі рускага пролетарыята 1905—1907 годаў была б немагчыма такая быстрая, у сэнсе завяршэння яе пачатковага этапу, у некалькі дзён, другая рэволюцыя»,—указваў Ленін (там-жа, стар. 13).

У першыя-ж дні рэволюцыі паявіліся Саветы. Перамогшая рэволюцыя апіралася на Саветы рабочых і салдацкіх дэпутатаў. Паўстаўшыя рабочыя і салдаты стварылі Саветы рабочых і салдацкіх дэпутатаў. Рэволюцыя 1905 года паказала, што Саветы з'яўляюцца арганамі ўзброенага паўстання і ў той-жа самы час зародкам новай, рэволюцыйнай улады. Ідэя Саветаў жыла ў сазнанні рабочых мас, і яны яе ажыццявілі на другі-ж дзень пасля звяржэння царызма. З той, аднак, розніцай, што ў 1905 годзе былі створаны Саветы толькі рабочых дэпутатаў, а ў лютым 1917 года па ініцыятыве большэвікоў паявіліся Саветы рабочых і салдацкіх дэпутатаў.

У той час, як більшовікі кiривали непасрeднaй бapaцьбoй мaс нa вулицях, згoднічкiя пapтiї, мeншaвiкi i eсepи зaxвaтвaли дeпутaцiї мeсць у Сoвeтaх, утвapaючy в iх свoю бoльшaсць. Гeтaмy чacтo кoвa сaдзeннiчaлa тaя aкaпчaсць, штo бoльшaсць лiдepaм бoльшaвiкiв пapтiї знaхoдзiлaсeя ў тyрмaх i ссылкaх (Лeнiн знaхoдзiвсeя ў eмiгрaцiї, Стaлiн i Свepдлoв у Сiбiрcкaй cсылцi), тaдe як мeншaвiкi i eсepи свaбoднa рaзyмiвaли нa вулицях Пeтpaгpaдa. Тaкiм чинaм, нa чaлe Пeтpaгpaдcкoгo Сoвeтa i ягo Выкoнaвчaгa кaмiтeтa aкoчaлiсeя пpaeтaўнiкi згoднічкiх пapтiї, мeншaвiкi i eсepи. Тoгe-ж сaмe бyлo ў Мaсквe i y рiдкe iншiх гapaдoў. Тoлькi ў Івaнoвa-Вoзнecєнcкy, Кpacнaяpcкy i нeкaтopых iншiх гapaдaх бoльшaсць ў Сoвeтaх з сaмaгa пaчaткy нaлeжaлa бoльшeвiкaм.

Узброєны народ — рабочыя і салдаты, пасылаючы сваіх прадста-
вікоў у Совет, глядзелі на яго, як на орган народнай улады. Яны ве-
чалі і верылі, што Совет рабочых і салдацкіх дэпутатаў ажыццявіць
усе патрабаванні рэволюцыйнага народа і што ў першую чаргу бу-
дзе заключан мір.

Але залишня даверчываць рабочых і салдат адыграла з імі злы жарт. Эсэры і меншавікі і не памышлялі аб ліквідцыі вайны, аб вызваленні міру. Яны там і скарыстаць рэвалюцыю для таго, каб прадодыць вайну. Што датычыць рэвалюцыі і рэволюцыйных падобных рэчэй народа, эсэры і меншавікі лічылі, што рэвалюцыя ўжо пераможана, і цяпер задача заключаецца ў тым, каб замацаваць яе перамогу на рэліз «нармальнага», канстытуцыйнага існавання суспольна з буржуазіяй. Таму эсэра-меншавіцкае кіраўніцтва Петраградскага савета прыняло ўсе залежачыя ад яго меры, каб змяць пытанне аб свіданні вайны, пытанне аб міры і перадаць уладу буржуазіі.

27 лютага (1-е сакніда) 1917 года ліберальныя дэпутаты Дзяржаўнай думы па законе аб утварэнні эсэра-мелашавіцкага ўтварылі Часовы камітэт Дзяржаўнай думы на чале са старшыней IV думы, памешчыкам і манархістам Радзінскім. А праз некалькі дзён пасля гэтага Часовы камітэт Дзяржаўнай думы і эсэра-мелашавіцкія дэпутаты выканкомы Савета рабочых і сацыяльна-рэвалюцыйнага ўрада ў большасці дагаварыліся аб сфармаванні новага ўрада Расіі, у баржузнага Часовага ўрада на чале з князем Львовым, якога яшчэ 27 лютаўскага перавяртку цар Нікалай II намянуў у цэрэм'ер-міністра свайго ўрада. У складзе Часовага ўрада ўвайшлі глава кадэтаў Мілюкоў, глава акцыбрыстаў Гучкоў і іншыя відныя прадстаўнікі класа буржуазна-дэмакратычнага, а ў якасці прадстаўніка «дэмакратыі» быў уведзен эсэр Радзінскі.

Былі так, што жэра-мечніцкія лідэры Выхацкага Савета адзінаду суржуаза, а Савет раённых і сельцацкіх дэпутатаў, даведваючыся потым аб гэтым, адобрыў сваёй большасцю дзеянні эсэра-меншавіцкіх лідэраў, не гледзячы на пратэсты большэвікоў.

Так утварылася новая дзяржаўная улада ў Расіі, якая складалася, як гаварыў Ленін, з прадстаўнікоў «буржуазна-дэмакратычнага памешчыкаў».

Але побач з буржуазним урядом існавала друга улада—Совет робочих і селянських депутатів. Селянські депутати, Созеде—гасло, революційним чинам, сягненню, мобілізації на війну. Совет робочих і селянських депутатів з'являвся однією з улад Союзу робочих і селян.

супроць царскай улады і разам з тым—органам іх улады, супроць дыктатуры рабочага класа і сялянства.

Такім чынам, атрымалася своеасаблівае перапляценне двух улад і двух дыктатур: дыктатуры буржуазіі, у асобе Часовага ўрада, і дыктатуры пролетарыята і сялянства ў асобе Савета рабочых і сялянскіх дэпутатаў.

Атрымалася двоеўладдзе.

Чым аб'ясніць, што ў Саветах спачатку аказалася большасць меншавікоў і эсэраў?

Чым аб'ясніць, што пераможныя рабочыя і сяляне добравольна аддалі ўладу прадстаўнікам буржуазіі?

Ленін аб'ясняў гэта тым, што праснуліся і пацягнуліся да палітычнай мільёны людзей, не ісклоненых у палітыцы. Гэта былі ў большасці дробныя гаспадары, сяляне, рабочыя з нядаўніх сялян, людзі, якія стаялі пасярэдзіне паміж буржуазіяй і пролетарыятам. Расія была тады найбольш дробнабуржуазнай краінай з усіх вялікіх еўрапейскіх краін. І ў гэтай краіне сціганцкая дробнабуржуазная маса заклінула ўсё, палітыка свядомы пролетарыят не толькі свайго класа, каласасцю, але і ідэйна, гэта значыць заразіла, захаціла вельмі шырокія кругі рабочых дробнабуржуазнымі поглядамі на палітыку (Ленін, т. XX, стар. 115).

Гэтая хваля дробнабуржуазнай стыхіі і вынесла на паверхню дробнабуржуазныя партыі меншавікоў і эсэраў.

Ленін указваў, што другой прычынай з'яўлялася змена састанавы пролетарыята ў часе вайны і перасяленні свядомасці і арганізацыі прасарняў у пачатку рэвалюцыі. У часе вайны адбыліся значныя змены ў саставе самога пролетарыята. Каля 40 процантаў кадравых рабочых было мабілізавана ў армію. На працяг пераможнага года вайны раталі, з мясцін уцягвалі ад мабілізаваных, многа дробных уласнікаў, саматужнікаў, крамнікаў, чуждых пролетарскай псіхалогіі.

Гэтыя дробнабуржуазныя праслойкі рабочых і з'яўляліся пачаткам для ідэі дробнабуржуазных партыяў меншавікоў і эсэраў.

Вось чаму не ісклоненыя ў палітыцы шырокія масы народа, захаціўшых хваля і дрэва ў рэвалюцыі, з'яўляліся такімі ж такімі ж пачаткам хамі рэвалюцыі, аказаліся ў першыя месяцы рэвалюцыі ў палоні ў згодніцкіх партыяў і згадзіліся ўступіць буржуазіі дзяржаўную ўладу, наіўна лічачы, што буржуазная ўлада не будзе пераікаджаць Саветам весці сваю работу.

Перад большэвіцкай партыяй стаяла задача—цяглівай раз'ясняльнай работай у масах ускрыць імперыялістычны характар Часовага ўрада, выкрыць прэдацельства эсэраў і меншавікоў і паказаць, што табіца міру немагчыма без замены Часовага ўрада ўрадам Саветаў.

І партыя большэвікоў узяла за гэту работу з усёй энергіяй.

Пачаўся сваё дзейнасць і органы друку. Ужо праз пяць дзён пачаўся лютаўскай рэвалюцыі пачынае выходзіць газета «Правда ў Петраградзе, а праз некалькі дзён пасля гэтага—«Соціал-демократ у Маскве». Партыя пачынае выступаць на чале мас, якія вызваліліся ад давер'я да лібералаў, буржуазіі, ад давер'я да меншавікоў і эсэраў. Яна цягліва раз'ясняе салдатам, сялянам неабходнасць сумесных дзеянняў з рабочымі і імя. Яна раз'ясняе ім, што сяляне атрымаюць ні міру, ні свабоды без далейшага развіцця рэвалюцыі, без замены буржуазнага Часовага ўрада ўрадам Саветаў.

КАРОТКІЯ ВЫВАДЫ.

Імперыялістычная вайна ўзнікла ў сілу няроўнамернасці развіцця капіталістычных краін, у сілу парушэння роўнавагі паміж галоўнымі дзяржавамі, у сілу неабходнасці для імперыялістаў новага перадзелу свету шляхам вайны і стварэння новай роўнавагі сіл.

Вайна не мела-б такога разбуральнага характару і, можа быць, нават зусім не разгарнулася-б з такой сілай, калі-б партыі II Інтэрнацыянала не здрадзілі справе рабочага класа, калі-б яны не нэрпачалі рашэнняў Кангрэсаў II Інтэрнацыянала супроць вайны, калі-б яны рашыліся актыўна выступіць і падняць рабочы клас супроць свайго імперыялістычнага ўрада, супроць падпальшчыкаў вайны.

Большэвіцкая партыя аказалася адзінай пролетарскай партыяй, якая астатняя партыі II Інтэрнацыянала і арганізацыя грамадзянскую вайну супроць свайго імперыялістычнага ўрада. Усе астатнія партыі II Інтэрнацыянала, будучы звязаны з буржуазіяй праз свае кіруючыя верхушкі, аказаліся ў палоне ў імперыялізма, перабеглі на старану імперыялістаў.

Будучы адлюстраваннем агульнага крызісу капіталізма, вайна абвастрыла гэты крызіс і аслабіла сусветны капіталізм. Рабочыя Расіі і партыя большэвікоў аказаліся першымі ў свеце, якія з поспехам скарысталі слабасць капіталізма, прарвалі фронт імперыялізма, звернулі цара і стварылі Саветы рабочых і салдацкіх дэпутатаў.

Ап'яненныя першымі поспехамі рэвалюцыі і сунатоўныя занеўмыліліся мяшчанамі і эсэрамі, што з гэтага часу ўсе пойдзе добра, шырокія масы драбнай буржуазіі, салдат, а таксама рабочыя пераключылі давер'ем да Часовага ўрада, аказваюць яму падтрымку.

Перад большэвіцкай партыяй пастала задача—разясніць адпаведным ад першых поспехаў рабочым і салдацкім масам, што для іх перамогі рэвалюцыі яшчэ далека, што павольна ўлада знаходзіцца ў руках буржуазнага Часовага ўрада, а ў Саветах існаваць згоду нікі,—меншавікі і эсэры, народу не атрымаць ні міру, ні зямлі, ні хлеба, што для поўнай перамогі неабходна зрабіць яшчэ крок уперёд і перадаць уладу Саветам.

Раздел VII
ПАРТЫЯ БОЛЬШЭВІКОЎ У ПЕРЫЯД
ПАДРЫХТОЎКІ І ПРАВЯДЗЕННЯ
КАСТРЫЧНІЦКАЙ СОЦЫЯЛІСТЫЧНАЙ
РЭВОЛЮЦЫІ.

(Красавік 1917 г.—1918 г.).

1. Абстаноўка ў краіне пасля лютаўскай рэвалюцыі. Выхад партыі з падполля і пераход да адкрытай палітычнай работы. Прыезд Леніна ў Петраград. Красавіцкія тэзісы Леніна. Устаноўка партыі на пераход да соцыялістычнай рэвалюцыі.

Партыя і паводзіны Часовага ўрада з кожным днём пацвярджалі свае намеры дзейнічаць на карысць большэвікоў. Яны ўсе яскраві паказвалі, што Часовы ўрад стаць не за народ, а супроць народа, не за мір, а за вайну, што ён не хоча і не можа даць ні міру, ні зямлі, ні хлеба. Партыя большэвікоў знаходзіла спрыяльную глебу для сваёй дзейнасці. У сакавіку рабочыя і салдаты звярталі да ўрада з шэрагам каральных умярэнняў. Часовы ўрад яшчэ ня прыняў да захавання манархіі і напачатку 2 сакавіка 1917 года Гучкова і Кадышэва да царя. Буржуазны ахцёла перадаць уладу брату Нікалая Раманавіча — Міхэйлу. Але калі ў мяшчынскую чыгуначнікаў Гучкоў заклочыў свайго прамому ворага — Пахана жыве імператар Міхай», то рабочыя на рэбраванне неадкладнага арышту і вобыску Гучкова, гаворачы з абурэннем: «Хрэн за рэдзьку не саладзей».

Было ясна, што рабочыя не дазваляць аднавіць манархію.

У гэты час як рабочыя і сялянне, ажыццяўляючы і эканомію і працаваўшы, чакалі спынення вайны, дабіваліся хлеба і зямлі, патрабавалі рашучых мер у барацьбе з разрухай. Часовы ўрад аставаўся глухім да гэтых кроўных патрабаванняў народа. Гэты ўрад, які складаўся з віднейшых прадстаўнікоў капіталістаў і памешчыкаў, не думаў, задавальняць патрабаванняў сялян аб перадачы ім зямлі. Ён не мог таксама даць хлеба працоўным, бо для гэтага неабходна было захарнуць лютарэсы буйных гандляроў хлебай, трэба было ўсёмі мерамі ўзяць хлеб у памешчыкаў, у кулакоў, чаго не рыхтаваўся робіць ўрад, бо ён сам быў звязан з лютарэсамі гэтых класаў. Не мог ён таксама даць міру. Звязаны з англа-французскімі імперыялістамі, Часовы ўрад не толькі не думаў аб спыненні вайны, але, наадварот, прабываў зачытаць рэвалюцыю для больш актыўнага удзелу Расіі ў імперыялістычнай вайне, для ажыццяўлення сваіх імперыялістычных замыслаў аб захваце Канстанцінопаля і праліваў, аб захваце Галіцыі.

Было ясна, што даверчывым адносінам народных мас да палітыкі Часовага ўрада хутка павінен наступіць канец.

Станавілася ясным, што двоеўладдзе, якое склалася пасля лютаускай рэвалюцыі, не можа ўжо трымацца доўга, бо ход падзей патрабаву, каб улада была сканцэнтравана дзе-небудзь у адным месцы: або ў сценах Часовага ўрада, або ў руках Советаў.

Праўда, згодніцкая палітыка меншавікоў і эсэраў пакуль яшчэ мела падтрыманне ў нарошых масах. Было яшчэ нямала рабочых, і яшчэ больш салдат і сялян, якія верылі, што «хутка прыдзе Устаноўчы сход і ўсё наладзіць па-добраму», якія думалі, што вайна вядзецца не для захапав, а па неабходнасці для абароны дзяржавы. Такіх людзей Ленін называў добрасумленнымі заблуджаныміся абаронцамі. Сярод усіх гэтых людзей эсэра-меншавіцкая палітыка абяцанняў і ўгаварванняў раскідывалася пакуль яшчэ, як правільная палітыка. Але было ясна, што абяцанняў і ўгаварванняў не можа хапіць на доўга, бо ход падзей і паводзіны Часовага ўрада з кожным днём ускрывалі і паказвалі, што згодніцкая палітыка эсэраў і меншавікоў ёсць палітыка правадоўжак і абмежавачых людзей.

Часовы ўрад не хацеў бы абмяжовацца палітыкай сарытай барацьбы з рэвалюцыйным рухам мас, палітыкай акулесных камбінацый супроць рэвалюцыі. Ён часам рабіў спробы пераключыць атакчыя масы на супроць дэмакратычных свабод, спробы аддаць ім «цыпліну», асабліва сярод салдат, спробы «навесці парадак», гэта значыць увесці рэвалюцыю ў патрэбныя для буржуазіі рамкі. Але як ён і стараўся ў гэтым напрамку, яму гэта не ўдавалася, і народныя масы з рвеннем ажыццяўлялі дэмакратычныя свабоды — свабоду слова, друку, саюзаў, сходаў, дэманстрацый. Рабочыя і салдаты стараліся поўнасьцю скарыстаць упершыню з прынятых імі дэмакратычных правы для актыўнага удзелу ў палітычным жыцці краіны, каб зразумець і асмыслюць стварыўшаеся становішча і пачаць рашэнне яго дэмакратычным шляхам.

Пасля лютаускай рэвалюцыі арганізацыі большэвіцкай партыі, якія працавалі нелегальна ў найцяжэйшых умовах перызма, зліліся ў падполля і пачалі разгортваць адкрытую палітычную і арганізатарскую работу. Коткавіцкія, Мінскія, Віцебскія, Гомельскія, Могілёўскія партыйныя групы ў гэты час былі не больш 40—45 тысяч чалавек. Але гэта былі загартаваныя ў барацьбе кадры. Камітэты партыі былі рэарганізаваны на пачатках дэмакратычнага цэнтралізма. Была ўстаноўлена выбарчаснасць партыйных органаў знізу даверху.

Пераход партыі на легальнае становішча выявіў розніцы паміж партыяй Камітэту і тэрытарыяльнымі рабочымі і вайсковымі арганізацыямі, якія працягвалі існаваць у Рыкаві, Бабноў, Ногін, Стаяна і іншых мясцовасцях пачаткова ўмоўнага падтрымання Часовага ўрада і палітыкі абаронства. Сталі з'яўляцца толькі што вярнуўся з ссылак, Могілаў і іншыя, разам з большасцю партыі, адстойвалі палітыку неадверга Часовага ўрада, мыслілі аб супольнай абароніва і заклікалі да актывнай барацьбы за выхад з барэцкай супроць імперыялістычнай вайны. Частка работнікаў партыі пераходзіла аднастроўнічым шляхам палітычную асістэнцыю ў рэзультате доўгачасовага прабывання ў турме або ссылцы.

Адчувалася адсутнасць правадыра партыі — Леніна.

3 (16) красавіка 1917 года, пасля доўгага вынашэння, вярнуўся ў Расію Ленін.

Прыезд Леніна меў велізарнае значэнне для партыі, для рэвалюцыі.

Яшчэ з Швейцарыі, атрымаўшы толькі першыя весткі аб рэвалюцыі, Ленін пісаў партыі і рабочаму класу Расіі ў «Пісьмах здалёку»:

«Рабочыя! Вы праявілі цуды пролетарскага, народнага гераізма ў грамадзянскай вайне супроць царызма. Вы павінны праявіць цуды пролетарскай і агульнанароднай арганізацыі, каб падрыхтаваць сваю перамогу ў другім этапе рэвалюцыі» (Ленін, т. XX, стар. 19).

У Петраград Ленін прыехаў 3 красавіка ноччу. На Фінляндскім вакзале і на плошчы перад вакзалам сустрэкаць Леніна сабраліся тысячы рабочых, салдат і матросаў. Неапісальнае захапленне ахапіла масы, калі Ленін вышаў з вагона. Яны падхапілі Леніна на рукі і ўнеслі свайго пражадзю ў вялікую залу вакзала, дзе меншавікі Чхейдзе і Скобелеў пачалі бясцэла гаварыць ад імя Петраградскага Савета «прывітальныя» прамовы, у якіх яны «выражалі надзею», што Ленін знайдзе з імі «агульную мову». Але Ленін не стаў іх слухаць, прайшоў міма іх да масы рабочых і салдат і з браневіка сказаў сваю знамянітую прамову, у якой заклікаў масы да барацьбы за перамогу сацыялістычнай рэвалюцыі. «Няхай жыве сацыялістычная рэвалюцыя!»—так закончыў Ленін гэтую сваю першую пасля доўгіх год выгнання прамову.

На прыездзе ў Расію Ленін з усёй энергіяй аддаўся рэвалюцыйнай рабоце. На другі дзень пасля прыезду Ленін выступіў з дакладам аб вайне і рэвалюцыі на сходзе большэвікоў, а затым паўтарыў гэтую сваю даклад на сходзе, дзе апрача большэвікоў прысутнічалі таксама меншавікі.

Гэта былі знамянітыя Красавіцкія тэзісы Леніна, якія далі партыі і пролетарыяту ясную рэвалюцыйную лінію пераходу ад буржуазнай рэвалюцыі да сацыялістычнай.

Тэзісы Леніна мелі велізарнае значэнне для рэвалюцыі, для далейшай работы партыі. Рэвалюцыя азначала найвялікшы пералом у жыцці краіны, і партыя ў новых умовах барацьбы, пасля зваржэння царызма, мела патрэбу ў новай арыентыроўцы, каб смела і ўпэўнена пайсці на новай дарозе. Гэтую арыентыроўку давалі партыі тэзісы Леніна.

Красавіцкія тэзісы Леніна дэталі гаворылі пра барацьбу партыі за пераход ад буржуазна-дэмакратычнай рэвалюцыі да рэвалюцыі сацыялістычнай, за пераход ад першага этапу рэвалюцыі да другога этапу—да этапу сацыялістычнай рэвалюцыі. Усёй сваёй папярэдняй гісторыяй партыя была падрыхтавана да гэтай вялікай задачы. Яшчэ ў 1905 годзе Ленін гаварыў у сваёй брашурцы «Дзве тактыкі сацыял-дэмакратыі ў дэмакратычнай рэвалюцыі», што пасля зваржэння царызма пролетарыят пярэйдзе да ажыццяўлення сацыялістычнай рэвалюцыі. Новае ў тэзісах заключалася ў тым, што яны давалі тэарэтычна абгрунтаваны, канкрэтны план прыступу к пераходу к сацыялістычнай рэвалюцыі.

У галіне эканамічнай пераходныя меры зводзіліся: да нацыяналізацыі ўсіх зямель у краіне пры канфіскацыі памешчыцкіх зямель, да эліцыі ўсіх банкаў у адзін нацыянальны банк і ўвядзення кантролю над ім з боку Савета рабочых дэпутатаў, да ўвядзення кантролю над грамадскай вытворчасцю і размеркаваннем прадуктаў.

У галіне палітычнай Ленін прапанаваў пераход ад парламентарнай рэспублікі да рэспублікі Саветаў. Гэта быў сур'ёзны крок уперад

у галіне тэорыі і практыкі марксізму. Да гэтага часу марксісцкія тэорэтыкі лічылі парламентарную рэспубліку лепшай палітычнай формай пераходу да сацыялізму. Цяпер Ленін прапанаваў замяніць парламентарную рэспубліку рэспублікай Саветаў, як найбольш чыста-згоднай формай палітычнай арганізацыі грамадства ў пераходны перыяд ад капіталізму да сацыялізму.

«Своеасаблівасць бягучага моманту ў Расіі, гаварылася ў тэзісах, заключаецца ў пераходзе ад першага этапу рэвалюцыі, які даў уладу буржуазіі ў сілу недастатковай свядомасці і арганізаванасці пролетарыята, — да другога яе этапу, які павінен даць уладу ў рукі пролетарыята і бяднейшых слаёў сялянства» (там жа, стэр. 62)

! 23.10.11

«Не парламентарная республика—зварт да яе ад Советаў рабочых, тэхнікатаў, б. в. крокам назад,—а рэспубліка Советаў рабочых, сялянскіх і сялянскіх дэпутатаў па ўсёй краіне. звязу дзяржавы» (там-жа, стар. 88).

Байна, гаварыў Ленін, і пры новым, Часовым урадзе астаецца
Грыбнінскан, імператарствадан вайнон задача партыі заключашада
ў тым, каб раз'ясніць гэта масам і паказаць ім, што скончыць вайну
не гвалтоўным, а сапраўды дэмакратычным мірам нельга без звяр-
жэння буржуазіі!

У адносінах да Часовага ўрада Ленін выставіў лозунг: «Ніякага падтрымання Часоваму ўраду!»

Ленін уявляв, дотен, у тавістах, што наша партыя пакуль што знаходзіцца ў Саюзе ў меншасці, што там пануе блок меншавікоў і эсэраў, які перашкоджае буржуазны ўплыў на пролетарыят. Таму задачай партыі з'яўлялася.

«Раз'ясненне масам, што Совет рабочих депутатов ёсць адзіна магчымая форма рэвалюцыйнага ўрада і што таму на- шым задачам, пакуль гэты ўрад паддаецца ўплыву буржуазіі, можа быць толькі пераходнае становішча да наступнага пэрыяду, прыстаўленне ўсіх іх іх практычных і рэальных мас, раз'ясненне памылак іх тактыкі. Пакуль мы ў меншасці, мы вя- дзем работу крытыкі і выяснення памылак, прапаведуючы ў той жа час пераходу ўсёй дзяржаўнай улады да Совету рабочих депутатов» (там-жа, стар. 88).

І, значаючи, що Ленін не закликав до паўстання супроць Часоваго Уряду, які карыстаўся ў даны момант давер'ем Советаў, не патрабуваў зняття з іх функцый, а дабіваўся таго, каб шляхам раз'яснень найівярбіватіше работы заваяваць большасць у Советах, змяніць палітыку Совет у, а праз Совету—змяніць састаў і палітыку ўрада.

Гэта бы і ўстаноўка на мірнае развіццё рэвалюцыі.

[illegible]

ізма чалавечтва можа перайсці непасрэдна толькі да сацыялізма, гэта значыць агульнага ўладання сродкамі вытворчасці і размеркавання прадуктаў па меры работы кожнага. Ленін гаварыў, што наша партыя глядзіць далей. Сацыялізм немінуча павінен паступова перарасці ў камунізм, на сцягу якога напісана: «Ад кожнага—па яго здольнасцях, кожнаму—па яго патрэбнасцях».

Нарэшце, Ленін патрабаваў у сваіх тэзісах стварэння новага Інтэрнацыянала, стварэнне III, Комуністычнага Інтэрнацыянала, свабоднага ад апартунізма, ад сацыял-шавінізма.

Тэзісы Леніна выклікалі яраснае выццё сярод буржуазіі, меншавікоў, эсэраў.

Меншавікі звярнуліся да рабочых з адозвай, якая пачыналася перасцярогай, што «рэвалюцыя ў небяспецы». Небяспека, па думцы меншавікоў, была ў тым, што большэвікі выставілі патрабаванне пераходу ўлады да Саветаў рабочых і салдацкіх дэпутатаў.

Плеханаў у сваёй газеце «Единство» змясціў артыкул, у якім на іхніх прамовах Ленін «орэдаваў прамовай». Плеханаў спасылаўся на слова меншавіка Чхейдзе, які заявіў: «Па-за рэвалюцыйны дэміястэ адзін Ленін, а мы пойдзем сваім шляхам».

14 красавіка адбылася Петраградская агульнагарадская канфэрэнцыя большэвікоў. Яна адобрыла тэзісы Леніна і паклала іх аснову сваёй работы.

Праз некаторы час мясцовыя арганізацыі партыі таксама адобрылі тэзісы Леніна.

Уся партыя, за выключэннем некалькіх адзіночак тыпу Каменева, Рыкава, Пятакова, прыняла тэзісы Леніна з велізарным задавальненнем.

2. Пачатак крызіса Часовага ўрада. Красавіцкая канфэрэнцыя большэвіцкай партыі.

У гэты час як большэвікі рыхтаваліся да далейшага разгортвання рэвалюцыі, Часовы ўрад прадаўжаў тварыць сваю процінародную справу. 17 красавіка міністр замежных спраў Часовага ўрада Мілюкоў заявіў саюзнікам аб «усенародным імкненні давесці сусветную вайну да рашучай перамогі і намеры Часовага ўрада ўнаўне захоўваць абавязацельствы, прынятыя ў адносінах да нашых саюзнікаў».

Такім чынам, Часовы ўрад кляўся ў вернасці царскім дагаворам і абяцаў праціць яшчэ столькі народнай крыві, колькі спатрэбіцца імперыялістам для дасягнення «пераможнага канца».

19 красавіка гэта заява («нота Мілюкова») стала вядома рабочым і салдатам. 20 красавіка Цэнтральны Камітэт партыі большэвікоў заклікаў масы да пратэсту супроць імперыялістычнай палітыкі Часовага ўрада. 20—21 красавіка (3—4 мая) 1917 года рабочыя і салдацкія масы, у колькасці не менш 100 тысяч чалавек, зхопленыя пачуццём абурэння супроць «ноты Мілюкова», вышлі на дэманстрацыю. На сцягах былі надпісы лозунгаў: «Адаблываць ганьбы дагаворы!», «Далоў вайну!», «Уся ўлада Советам!». Рабочыя і салдаты ішлі з акраін к цэнтру, к месцу знаходжання Часовага ўрада. На Неўскім і ў іншых месцах адбыліся сутычкі з асобнымі групамі буржуазіі.

Найбольш адкравенныя контррэвалюцыянеры, як генерал Карнілаў, заклікалі да расстрэлу дэманстрантаў і нават аддаць адрываў дэманстрантаў.

загады. Аднак воінскія часці, атрымаўшы такія загады, адмовіліся іх выканаць.

Невялікая група членаў Петраградскага Камітэта партыі (Багачев і іншыя) выставіла ў часе дэманстрацыі лозунг неадкладнага «выржэння Часовага ўрада ЦК партыі большэвікоў разам з іх заводамі гэтых «левых» авантурыстаў, лічачы такі лозунг несвоёчасным і няправільным, перашкаджаючым партыі заваяваць бальшавіцкім Советам на свой бок і супярэчачым устаноўцы партыі на мірнае развіццё рэвалюцыі.

Падзеі 20-21 красавіка азначалі пачатак крызіса Часовага ўрада.

Гэта была першая сур'ёзная трэшчына ў згодніцкай палітыцы меншавікоў і эсэраў.

2 мая 1917 года пад даўленнем мас з састава Часовага ўрада былі выведзены Мілюкоў і Гучкоў.

Утварыўся першы кааліцыйны Часовы ўрад, у састаў якога побач з прадстаўнікамі буржуазіі ўвайшлі меншавікі (Скобелеў, Цэрэтэлі) і эсэры (Чэрноў, Керэнскі і інш.).

Такім чынам, меншавікі, якія адмаўлялі ў 1905 годзе дэмакратычнае ўдзел прадстаўнікоў сацыял-дэмакратыі ў Часовым рэвалюцыйным ўрадзе, знайшлі цяпер дапушчальным удзел свых прадстаўнікоў у Часовым контррэвалюцыйным ўрадзе.

Гэта быў пераход меншавікоў і эсэраў у лагер контррэвалюцыйнай буржуазіі.

21 красавіка 1917 года з'явілася VII (Красавіцкая) канферэнцыя большэвікоў. Упершыню за час існавання партыі адкрыта сабралася канферэнцыя большэвікоў, якая цэлым значэннем змясціла гісторыю партыі такое-ж месца, як з'езд партыі.

Усерасійская красавіцкая канферэнцыя паказала бурны рост партыі. На канферэнцыі прысутнічала 133 дэлегаты з рашаючым і 18 з дарадчым голасам. Яны прадстаўлялі 80 тысяч арганізаваных членаў партыі.

Канферэнцыя абмеркавала і выпрацавала лінію партыі па ўсіх асноўных пытаннях вайны і рэвалюцыі: аб бягучым моманце, аб цяперашнім, аб Часовым ўрадзе, аб Советам, аб аграрным пытанні, аб нацыянальным пытанні і т. д.

У сваім дакладзе Ленін рабіваў палажэнні, ужо выказаныя ім раней у Краўдзінскіх гаворках. Задача партыі заключалася ў тым, каб перамагчы пераход ад першага этапу рэвалюцыі, «які даў уладу буржуазіі», да другога яе этапу, які павінен даць уладу ў рукі пролетарыятам і сацыялістам (Ленін). Партыя павінна ісці па курсу на падрыхтоўку сацыялістычнай рэвалюцыі. У якасці галоўнай заахоты партыі Ленін выставіў лозунг: «Уся ўлада Советам!».

Лозунг «Уся ўлада Советам» азначаў, што неабходна перамагчы двоеўладдзе, гэта значыць з раздзяленнем улады паміж Часовым ўрадам і Советамі, што трэба перадаць усю ўладу Советам, а прадстаўнікоў памешчыкаў і капіталістаў—выгнаць з органаў улады.

Канферэнцыя ўстанавіла, што адной з важнейшых задач партыі з'яўляецца няспыннае раз'ясненне масам той ісціны, што «Часовы ўрад па сваёму характару з'яўляецца органам панавання памешчыкаў і буржуазіі», таксама як выкрыццё пагубнасці згодніцкай палітыкі эсэраў і меншавікоў, якія абманваюць народ ілжывымі абяцаннямі і падвешваюць яго па сцяг імігерыі істотнага вайны і контррэвалюцыі.

На канферэнцыі супроць Леніна выступілі Каменеў і Рыкаў. Яны ідэялізавалі пазіцыю партыі, што Расія не выспела для сацыялістычнай рэвалюцыі, што ў Расіі магчыма толькі буржуазная рэспубліка. Яны прапаноўвалі партыі і рабочаму класу абмежавацца тым, каб «кантраляваць» Часовы ўрад. Па сутнасці яны, таксама як і меншавікі, стаялі на пазіцыі захавання капіталізма, захавання ўлады буржуазіі.

Зіноўеў таксама выступіў на канферэнцыі супроць Леніна па пытанні аб адносінах партыі да імперыялізму і нацыянальнаму пытання. Як паказалі годы вайны, гэта аб'яднанне, вядучы прапанаваў адзіны свет, усё-ж фактычна не парывала з буржуазнымі абаронамі. Таму Ленін настойваў на неадкладным выхадзе з гэтага аб'яднання і арганізацыі новага, Комуністычнага міжнароднага. Зноўеў ідэялізаваў пазіцыю партыі і з ідэялізмам Ленін рашуча асудзіў гэтае выступленне Зіноўева, назваўшы яго тактыку «архіапартуністычнай і шкоднай».

Красавіцкая канферэнцыя абмеркавала таксама аграрнае і нацыянальнае пытанні.

Па дакладу Леніна аб аграрным пытанні канферэнцыя прыняла рашэнне аб канфіскацыі памешчыцкіх зямель з перадачай іх у распараджэнне сялянскіх камітэтаў і аб нацыяналізацыі ўсіх зямель у краіне. Большэвікі заклікалі сялянства на барацьбу за зямлю і дазвалялі сялянскім масам, што партыя большэвікоў з'яўляецца адзінай рэвалюцыйнай партыяй, якая дапамагае на справе сялянам звергнуць памешчыкаў.

Вялікае значэнне меў даклад тав. Сталіна па нацыянальнаму пытанню. Ленін і Сталін яшчэ да рэвалюцыі, падпарадкавалі імперыялізму нацыянальныя пытанні, распрацавалі асновы палітыкі партыі. Большэвікоў па нацыянальнаму пытанню. Ленін і Сталін гаварылі, што пролетарская партыя павінна падтрымліваць нацыянальна-вызваленчы рух прыгнечаных народаў, накіраваны супроць імперыялізма. У сувязі з гэтым большэвіцкая партыя адстоівала права нацыі на самавызначэнне аж да аддзялення і ўтварэння самастойных дзяржаў. Гэты пункт гледжання абараняў на канферэнцыі дакладчык ЦК тав. Сталін.

Супроць Леніна і Сталіна выступаў Пятакоў, які разам з Бухарыным яшчэ ў год вайны заняў у нацыянальным пытанні нацыянал-шавіністычную пазіцыю. Пятакоў і Бухарын былі супроць права нацый на самавызначэнне.

Рашучая і паслядоўная пазіцыя партыі ў нацыянальным пытанні, барацьба партыі за поўнае роўнапраўе нацый і за знішчэнне ўсіх форм нацыянальнага гнёту і нацыянальнага няроўнапраўя забяспечылі ёй сімпатыі і падтрыманне прыгнечаных нацыянальнасцей.

Вось тэкст рэзалюцыі па нацыянальнаму пытанню, прыняты Красавіцкай канферэнцыяй:

«Палітыка нацыянальнага прыгнечання, вядучы спадчынай самадзяржаў і манархіі, падтрымліваецца памешчыкамі, капіталістамі і дробнай буржуазіяй у інтарэсах аховы іх класавых прывілеяў і раз'яднання рабочых розных народнасцей. Сучасны імперыялізм, узмацняючы імкненні да падпарадкавання

слабых народаў, з'яўляецца новым фактарам абвастрэння нацыянальнага гнету.

Наконт дасягальна ў капіталістычным грамадстве ўстараненне нацыянальнага гнету, гэта магчыма толькі пры паслядоўна-дэмакратычным рэспубліканскім ладзе і кіраванні дзяржавы, забяспечваючым поўнае роўнапраўе усіх нацыя і моваў.

За ўсімі нацыямі, якія ўваходзяць у састаў Расіі, павінна быць прынята права на свабоднае аддзяленне і на ўтварэнне самастойнай дзяржавы. Атрыманне такога права і неадкладнае мер, якія гарантуюць яго практычную ажыццяўнасць, роўнасільна падтрыманню палітыкі захватаў або анексіі. Толькі прызнанне пролетарыятам права нацый на аддзяленне забяспечвае поўную салідарнасць рабочых розных нацый і садзейнічае сапраўды дэмакратычнаму збліжэнню нацый.

Пытанне аб праве нацый на свабоднае аддзяленне недавольна змешвалі з пытаннем аб матэрыяльнай аддзяленні той ці іншай нацыі ў той ці іншы момант. Гэта апошняе пытанне партыя пролетарыята павінна вырашаць у кожным асобным выпадку зусім самастойна, з пункту гледжання інтарэсаў усяго грамадскага рэзалі і інтарэсаў класавай барацьбы пролетарыята за сацыялізм.

Партыя набывае шырокай абласной аўтаноміі, адмены нагляду зверху, адмены абавязковай дзяржаўнай мовы і вызначэння граніц самакіруючыхся і аўтаномных абласцей на падставе ўліку самім мясцовым насельніцтвам гаспадарчых і бытавых умоў, нацыянальнага састава насельніцтва і т. д.

Партыя пролетарыята рашуча адваргае так званую «культурна-нацыянальную аўтаномію», г. зн. із'яцце з-пад ведама дзяржавы школьнай справы і т. п. і перадачу яе ў рукі свайго роду нацыянальных ссимаў. Рабочых, якія жывуць у адзінай мясцовасці і нават працуюць у адных і тых-жа прадпрыемствах, культурна-нацыянальная аўтаномія істотна размяжоўвае па прыналежнасці да той ці іншай «нацыянальнай культуры», г. зн. узмацняе сувязь рабочых з буржуазнай культурай асобных нацый, між тым як задача сацыял-дэмакратыі заключаецца ва ўзмацненні інтэрнацыянальнай культуры сусветнага пролетарыята.

Партыя патрабуе ўключэння ў канстытуцыю асноўнага закона, аб'яўляючага несапрауднымі якія-б то ні было прывілеі адной з нацый, якія-б то ні было парушэнні правоў нацыянальных меншасцей.

Інтэрэсы рабочага класа патрабуюць зліцця рабочых усіх нацыянальнасцей Расіі ў адзіных пролетарскіх арганізацыях, палітычных, професіянальных, кааператыўна-асветных і т. д. Толькі такое зліццё ў адзіных арганізацыях рабочых розных нацыянальнасцей дасць магчымасць пролетарыяту весці пераможную барацьбу з міжнародным капіталам і з буржуазным нацыяналізмам» (ВКП(б) у рэзалюцыях, частка I, стар. 239—240)

Гэты чынам, на Крайняй канферэнцыі была выдана апазтыўная, антыленінская лінія Каменева, Зноўева, Пятакова, Бухарына, Рыкава і іх нешматлікіх аднамышленнікаў.

Канферэнцыя аднадушна пайшла за Леніным, заняўшы чоткую пазіцыю па ўсіх важнейшых пытаннях і ведучы лінію на перамогу соцыялістычнай рэвалюцыі

3. Пспехі большэвіцкай партыі ў сталіны. Няўдачнае наступленне войск Часовага ўрада на фронце. Падаўленне ліпеньскай дэманстрацыі рабочых і салдат.

Партыя разгарнула на аснове рашэнняў Красавіцкай канферэнцыі велізарную работу па заваяванню мас, па баявому іх выхаванню і арганізацыі. Лінія партыі ў гэты перыяд заключалася ў тым, каб пільхам прылівага раз'яснення большэвіцкай палітыкі і выкрыцця згодніцтва меншавікоў і эсэраў ізалюваць гэтыя партыі ад мас, заваяваць большасць у Советах.

Апрача работы ў Советах большэвікі вялі вельмі важную работу ў профсаюзах, фабрычна-заводскіх камітэтах.

У асаблівасці вялікую работу павялі большэвікі ў арміі. Усюды сталі стварацца ваенныя арганізацыі. На фронтах і ў тылу большэвікі нястомна працаналі іх арганізацыяй салдат і матросоў. Асабліва вялікую ролю адыграла ў справе рэвалюцыянізацыі салдат большэвіцкая фронтавая газета «Окопная правда».

Дзякуючы гэтай прапагандыска-агітацыйнай рабоце большэвікі ўжо ў першыя месяцы рэвалюцыі на многіх гарадах рабочыя перабралі Советы, у асаблівасці расенныя, выплываючы меншавікоў і эсэраў і выбіраючы замест іх староннікаў большэвіцкай партыі.

Работа большэвікоў давала выдатныя рэзультаты, асабліва ў Петраградзе.

30 мая — 3 чэрвеня 1917 года адбылася Петраградская канферэнцыя фабзаўкомаў. На гэтай канферэнцыі за большэвікамі ішло ўжо тры чвэрці дэлегатаў. Петраградскі пролетарыят амаль поўнасьцю ішоў за большэвіцкім лозунгам — «Уся ўлада Советам!».

3 (16) чэрвеня 1917 года сабраўся I Усерасійскі з'езд Советаў. Большэвікі былі яшчэ ў меншасці ў Советах, — яны мелі на з'ездзе нямногім больш 100 дэлегатаў супроць 700—800 меншавікоў, эсэраў і іншых.

Большэвікі на I з'ездзе Советаў настойліва выкрывалі згубнае згодніцтва з буржуазіяй, ускрывалі імперыялістычны характар ваіны. Ленін выступіў на з'ездзе ў прамован, у якой даказаў праўду на лініі большэвікоў, заяўляючы, што толькі ўлада Советаў можа даць хлеб працоўным, зямлю сялянам, дабіцца міру, вывесці краіну з разрухі.

У гэты час у рабочых раснах Петраграда ішла масавая кампанія за арганізацыю дэманстрацыі і прад'яўленне патрабаванняў з'ездзе Советаў. Жадваючы пачыраць самавольную дэманстрацыю рабочых і разлічваючы скарыстаць у сваіх мэтах рэвалюцыйны настрой мас, Выканком Петраградскіх Советаў рашыў перанесці ў Петраград дэманстрацыю на 18 чэрвеня (1 ліпеня). Меншавікі і эсэры рэактыўна дэманстрацыю прадзе пад антыбольшэвіцкімі лозунгамі. Большэвіцкая партыя энергічна пачала рыхтавацца да гэтай дэманстрацыі. Тав. Сталін пісаў тады ў «Правде», што «... наша задача — дабіцца таго, каб дэманстрацыя ў Петраградзе 18 чэрвеня працягла ішла пад лозунгамі рэвалюцыйнымі лозунгамі».

Дэманстрацыя 18 чэрвеня 1917 года, якая адбывалася на машынах афяр рэвалюцыі, аказалася сапраўдным аглядам сіл большэвіцкай

партыі. Яна паказала нарастаючую рэвалюцыйнасць мас і ўзрастаючае давер'е іх да большэвіцкай партыі. Лозунгі меншавікоў і эсэраў аб давер'і Часоваму ўраду, аб неабходнасці прадаўжэння вайны тапілі ў велізарнай масе большэвіцкіх лозунгаў. 400 тысяч дэманстрацый праходзілі з лозунгамі на сцягах: «Далой вайну!», «Далой дзясяць міністраў-капіталістаў!», «Уся ўлада Советам!».

Гэта быў поўны правак меншавікоў і эсэраў, правак Часовага ўрада ў сталіцы.

Аднак, Часовы ўрад, які атрымаў падтрыманне ад і зезда Совету, рашыў прадаўжаць імперыялістычную палітыку. Якраз у дзень 18 чэрвеня Часовы ўрад, выконваючы волю англа-французскіх імперыялістаў, пагнаў салдат на фронце ў наступленне. У гэтым наступленні буржуазія бачыла адзіную магчымасць пакончыць з рэвалюцыяй. У выпадку ўдачы наступлення буржуазія спадзявалася ўзяць у сваю ўладу ў свае рукі, адцясніць Советы і раздавіць большэвікоў. При няудачы можна было узваліць усю віну на тых-жа большэвікоў, абвінаваціўшы іх у разлажэнні арміі.

Можна было не сумнявацца, што наступленне праваліцца. І яно правалілася. Стомленасць салдат, неразуменне ім мэты наступлення, недавер'е да чуждага для салдат каманднага саставу, захватка снарадаў і артылерыі, усе гэта вызначыла правак наступлення на фронце.

Вестка аб наступленні на фронце, а потым аб правале наступлення ўскалыхнула сталіцу. Абурэнню рабочых і салдат не было граніцы. Выходзіла, што, абвяшчаючы мірную палітыку, Часовы ўрад абраваў народ. Выходзіла, што Часовы ўрад стаіць за прадаўжэнне імперыялістычнай вайны. Выходзіла, што ВЦВК Советам і Петраградскі Совет не захавалі або не змаглі процідзейнічаць злачынным дзеянням Часовага ўрада і самі папляліся за ім у хвасце.

Рэвалюцыйнае абурэнне петраградскіх рабочых і салдат пераходзіла праз край. З 16 ліпеня ў Петраградзе, у Выбарскім раёне, пачаліся дэманстрацыі. Яны прадаўжаліся ўвесь дзень. Асобныя дэманстрацыі разрасліся ў агульную грамадзянскую і рэвалюцыйную дэманстрацыю пад лозунгам пераходу ўлады да Советам. Большэвіцкая партыя была супроць узброенага выступлення ў гэтым горадзі, бо яна лічыла, што рэвалюцыйны крызіс яшчэ не напеў, што армія і правінцыя яшчэ не гатовы для падтрымання паўстання. Яна лічыла, што гэтае і злучанае паўстанне ў сталіцы можа пераўтварыцца ў контррэвалюцыйны разгром авангарда рэвалюцыі. Але партыя ведала, што ўтрыманне мас ад дэманстрацыі немагчыма. Партыя наставіла прыняць удзел у дэманстрацыі, з тым, каб надаць ёй характар і арганізаваны характар. Партыя большэвікоў гэта ўдзявала і перамяшчала дэманстрантаў пакараваўшыя Петраградскія Сібірскае і Іркуцкае Саветы, дзе працавалі ад Советам узятыя ўладу афіцэры і палкоўнікі з імперыялістычнай буржуазіяй і правеслі ад іх у в'язніцкім лагэры міру.

Не глядзячы на мірны характар дэманстрацыі, супроць дэманстрацыі былі выставлены рэакцыйныя часці юнкерскай арміі і палкі Вайны Петраграда багата былі палты крывёю. Для разгрому рабочых былі выкаланы з фронту цемныя, контррэвалюцыйныя воінскія часці.

Меншавікі і эсэры ў саюзе з буржуазіяй і белавардзёўскім генералам, падавіўшы рабочую і салдацкую дэманстрацыю, абрушыліся

і большэвіцкую партыю. Памяшканне рэдакцыі «Правды» было пераўражана «Правда», «Солдатская правда» і рад іншых большэвіцкіх газет былі закрыты. На вуліцы быў забіт юнкерамі рабочы Дзюнаў толькі за тое, што прадаваў «Листок Правды». Пачалося рэпрэсаванне чырвонагвардзейцаў. Рэволюцыйныя часці петраградскага гарнізона былі выведзены са сталіцы і адпраўлены на фронт. Былі выведзены арышты ў тылу і на фронтах. 7 ліпеня быў выдан загад аб арышце Леніна, быў арыштован рад вядных дзеячоў большэвіцкай партыі. Была закрыта друкарня «Труд», дзе друкавалася большэвіцкая выданні. У наведанні пракурора петраградскага судовага аддзела газетам, што Ленін і рад іншых большэвікоў прыцягваюцца да суду за «дзяржаўную здраду» і за арганізацыю ўзброенага паўстання. Абвінавачанне супроць Леніна было сфабрыкавана ў штабе генерала Дзенікіна на падставе паказанняў шпіенаў і правакатараў.

Такім чынам, кааліцыйны Часовы ўрад, куды ўваходзілі такія відныя прадстаўнікі меншавікоў і эсэраў, як Цэрэтэлі і Скобелеў, Керэньскі і Чарнов, скаціўся ў базога адкрытага імперызма і контррэволюцыі. Замест мірнага палітыкі сн пачаў праводзіць палітыку пачатаўжэння вайны. Замест аховы дэмакратычных правоў народа сн пачаў праводзіць палітыку ліквідацыі гэтых правоў і расправы з рабочымі і салдатамі сілай зброі.

Чаму не ранаўся рабца прадстаўнікі буржуазіі Гучкоў і Мілюцькоў, тое ранаўся зрабца «соцыялісты» — Керэньскі і Цэрэтэлі, Чарнов і Скобелеў.

Скончылася двоеўладдзе.

Скончылася ў карысць буржуазіі, бо ўся ўлада пераішла ў рукі Часовага ўрада, а Саветы з іх эсэра-меншавіцкім кіраўніцтвам ператварыліся ў прыдатак Часовага ўрада.

Скончыўся мірны перыяд рэволюцыі, бо ў парадак дня быў наставлен штык.

З прычыны змяніўшага абстаноўкі большэвіцкая партыя рыхавала сваю тактыку. Яна пераішла ў падполле, укрыла свайго лідэра Леніна ў глыбокім падполлі і пачала рыхтавацца да паўстання, каб звергнуць уладу буржуазіі сілай зброі і ўстанавіць Саветскую ўладу.

4. Курс партыі большэвікоў на падрыхтоўку ўзброенага паўстання. VI з'езд партыі.

У абстаноўцы неймавернай траўлі з боку буржуазнага і дробнабуржуазнага друку сабраўся ў Петраградзе VI з'езд партыі большэвікоў. Сабраўся ён праз дзесяць год пасля V Лонданскага з'езда партыі, праз пяць год пасля Пражскай канферэнцыі большэвікоў. З'езд прадаўжаўся з 26 ліпеня па 3 жніўня 1917 года і праходзіў нелегальна. У друку было аб'яўлена толькі аб скліканні з'езда, месца з'езда не ўказвалася. Першыя пасяджэнні адбываліся на Выбаргскай старане. У гэты перыяд пасяджэнні былі пра'едзены ў Судыцку школе ля Нарвэжскага парот, тое цяпер пабудован Дом культуры. Буржуазны друк патраваў арышту ўдзельнікаў з'езда. Сышчыкі збіліся з ног, каб знайсці месца пасяджэння з'езда, але так і не знайшлі яго.

Так, праз пяць месяцаў пасля звяржэння царызма, большэвікі в.мушаны былі збірацца тайком, а правадыр пролетарскай партыі, лідэр партыі быў скручана ў гэты час у шпіталь пабоўжэння. Разліў.

Праследуемыя пачыналі Часовага ўрада. Дзяні не мог быць на
да, але ён краў іх з падпояс праз сваіх саратнікаў і буняў
Федэррадзе. Сталіна, Сіма, і іншых, Малава, Ордына і інш.

На зездзе прысутчалі 157 дэлегатаў, з рэдакцыямі і 128 з да
да іх татам. Перад іх таму чытаваў кнігу 240 тысяч чы
таў. К 3 ліпеня, гэта быў 415 д. рэзультат рэволюцыйнай
большасці, прыстаі яшчэ дэлегатаў, партія мела 41 друкана
да, 9 іх 29 на рускай і 12 на беларускіх мовах.

Гавенні на большасцю, на рэдакцыі кніжы ліпенскія дні не толькі
меншавікі хіцвалі на іх, а і іншымі яшчэ больш пазы
малі яго. Дэлегаты з месца прыводзілі доказы, а таксама і тым, што
яшчэ і сатлаты сталі масам, пачалі меншавікоў і эсэраў, па
зрэшты пазымаючы іх «суды-турэмныя». Рыбоня і сатлаты,
яшчэ партыі меншавікоў і эсэраў, рвалі свае членскія білеты і з
іх выхадзілі з іх партыі, просячы большасцю прыняць іх
у партыю.

Асабліва пытанні зезда былі палітычныя справы і тая. Цэн
тральнага Камітэта і пытанне аб палітычным становішчы. У дакладах
яшчэ пытанні тав. Сталін з усен чоткасна паказваў, што, не
зважаючы на ўсе памылкі буржуазіі падаюць рэволюцыю, рэволю
цыя расце і развіваецца. Ён паказваў, што рэволюцыя становіцца
большасцю ў рабочага кантролю над вытворчасцю і размеркаван
нем прадуктаў, аб перадачы зямлі сялянам, аб перадачы ўлады з рук
буржуазіі ў рукі рабочага класа і сялянскай беднаты. Ён гаварыў, што
рэволюцыя становіцца на сваім характары — суды-палітычнай.

Палітычнае становішча ў краіне пасля ліпенскіх дзён рэзка змя
нялася. Не стала доўгадзя, Саветы з іх эсэра-ме лавым кірав
ствам не захавалі ўзяць уся ўладу. Таму Саветы сталі безупра
дзельна. Улада скандэліравалася ў руках буржуазіі Часовага ўрада
і апазіцыі прадэмаў разбіраючы рэвалюцыю, грамадства яшчэ не
вядома, грамадства партыі большасці. Масштабы мірнага развіцця
рэвалюцыі зніклі. Астаецца гаварыць тав. Сталін аб тым, уладу ўладу
яшчэ захавалі Часовага ўрад. Але ўлада ўладу стала можа толькі
іх старая і сябе з вясковай беднотай.

Саветы, усё яшчэ кіруючы меншавікамі і эсэрамі, сканься ў
руках буржуазіі і пачыналі становіцца моцна выступаць
яшчэ ў ролі пасобніка Часовага ўрада. Юзвін. Ася ўлада Са
ветам гаварыў тав. Сталін, гавя ліпенскіх дзён павінен быць зня
ты. Часовага ўрада зніклі і ўлада ўладу на ўсім рэзе не азначыў
ся. Часовага ўрада ўладу Саветам. І гэта не аб Саветах, не
аб іх органах рэвалюцыі і саратніках, а толькі аб іх Са
ветах кіруючых меншавікамі і эсэрамі.

«Мірны перыяд рэвалюцыі скончыўся, гаварыў тав. Сталін.

«Таму дзяржава імя наш, перыяд свабоды і даўна» (11)
«Тав. А. А. А. РСДРП (б. стар. 111)

«Тав. А. А. А. РСДРП (б. стар. 111)

«Тав. А. А. А. РСДРП (б. стар. 111)

«Тав. А. А. А. РСДРП (б. стар. 111)

«Тав. А. А. А. РСДРП (б. стар. 111)

Супроць гэтай трацкісцкай прапановы выступіў тав. Сталін

«Не выключана магчымасць, — гаварыў тав. Сталін, — што іменна Расія з'явіцца краінай, пракладваючай шлях да соцыялізма... Трэба адкінуць аджыўшае ўяўленне аб тым, што толькі Еўропа можа ўказаць нам шлях. Існуе марксізм дагматычны і марксізм творчы. Я стаю на глебе апошняга» (Пратаколы VI з'езда РСДРП(б), стар. 233—234).

Бухарын, знаходзячыся на трацкісцкіх пазіцыях, сцвярджаў, што сяляне настроены абаронча, што яны знаходзяцца ў блоку з буржуазіяй і не пойдучь за рабочым класам.

Пярэчачы Бухарыну, тав. Сталін даказваў, што сяляне бываюць розныя: ёсць заможныя сяляне, якія падтрымліваюць імперыялістычную буржуазію, і ёсць сялянская бедната, якая шукае саюза з рабочым класам і падтрымае яго ў барацьбе за перамогу рэвалюцыі.

З'езд адверг папраўкі Прэабражэнскага і Бухарына і зацвердзіў праект рэзалюцыі тав. Сталіна

З'езд абмеркаваў эканамічную платформу большэвікоў і зацвердзіў яе. Ён асноўныя пункты канфіскацыі памешчыцкай зямлі і нацыяналізацыі ўсёй зямлі ў краіне, нацыяналізацыі банкіў, прамысловасці, прамысловасці, рабочы кантроль над вытворчасцю і размеркаваннем.

З'езд падкрэсліў значэнне барацьбы за рабочы кантроль над вытворчасцю, які адыграў вялікую ролю пры пераходзе да нацыяналізацыі буйнай прамысловасці.

VI зезд ва ўсіх сваіх рашэннях з асаблівай сілай падкрэсліў лінінскае палажэнне аб саюзе пролетарыята і беднейшага сялянства, як умове перамогі соцыялістычнай рэвалюцыі.

З'езд асудзіў меншавіцкую тэорыю нейтральнасці профсаюзаў. З'езд указаў, што сур'ёзныя задачы, якія стаяць перад рабочым класам Расіі, могуць быць выкананы толькі ў тым выпадку, калі профсаюзы будуць аставацца баявымі класавымі арганізацыямі, прызнаючымі палітычнае кіравніцтва партыі большэвікоў.

З'езд прыняў рэзалюцыю «Аб саюзах моладзі», якія ў той час нярэдка ўзнікалі самавынічна. Партыі ўдалося ў рэзультате далейшай работы замацаваць гэтыя маладыя арганізацыі за партыяй, як партыйны рэзерв.

На зездзе абмяркоўвалася пытанне аб яўцы Леніна на суд. Каменеў, Рыкаў, Троцкі і іншыя яшчэ да з'езда лічылі, што Ленін грэба з'явіцца на суд контррэвалюцыянераў. Тав. Сталін, аднак, даказваўся супроць яўкі Леніна на суд. VI зезд таксама выказаўся супроць яўкі Леніна на суд, лічычы, што гэта будзе не суд, а расправа. З'езд не сумняваўся ў тым, што буржуазія дабіваецца толькі аднаго — фізічнай расправы з Леніным, як са сваім небяспечнейшым ворагам. З'езд выказаў пратэст супроць барацьбы нацыяналістаў за правадыроў рэвалюцыйнага пролетарыята і наслаў прывітанне Леніну.

VI зезд прыняў новы статут партыі. У статуте партыі было ўказана, што ўсе арганізацыі партыі павінны будавацца на пачатку дэмакратычнага цэнтралізма.

Гэта азначала:

- 1) выбарнасць усіх кіруючых органаў партыі зверху данізу;
- 2) перыядычную справядлівасць партыі як органа перад партыйнымі арганізацыямі;

3) строгую партыйную дысцыпліну і падпарадкаванне з боку меншасці большасці;

4) безумоўную абавязковасць рашэнняў вышэйшых органаў для ніжэйшых і для ўсіх членаў партыі.

У статуте партыі было сказана, што ў партыю прымаюцца людзі мясцовымі арганізацыямі па рэкамендацыі двух членаў партыі і пасля зацвярджэння агульным сходам членаў партыйнай арганізацыі.

VI з'езд прыняў у партыю «міжраёнцаў» разам з іх лідэрам Троцкім. Гэта была левая група, якая існавала ў Петраградзе з 1913 года і складалася з трацкістаў-меншавікоў і часткі былых большэвікоў, якія адкалоліся ад партыі. «Міжраёнцы» ў часе ваіны былі цэнтрыскай арганізацыяй. Яны змагаліся супраць сацыялістычнай палітыкі, яны не былі таксама ва многім згодны з меншавікамі, займаючы, такім чынам, прамежкавае, цэнтрыскае, хістаючаеся становішча. У часе VI з'езда партыі «міжраёнцы» заявілі, што яны ва ўсім згодны з большэвікамі і просяць прыняць іх у партыю. З'езд задаволіў іх просьбу, разлічваючы на тое, што яны з цягам часу могуць стаць пераходным большэвікамі. Некаторыя з «міжраёнцаў», напрыклад, І. А. Адарскі, Хрысціян і іншыя сааргучыліся з левымі меншавікамі. Падатчыцы Троцкага і яго некаторых блізкіх прыцяляю, то яны, як іказалася потым, увайшлі ў партыю не для работы на карысць партыі, а для таго, каго расхітваць яе і узарваць знутры.

Усе рашэнні VI з'езда былі накіраваны на падрыхтоўку пролетарыята і ояднейшага сялянства да ўзброенага паўстання. VI з'езд накіраваў партыю на ўзброенае паўстанне, на сацыялістычную рэвалюцыю.

Выпушчаны з'ездам маніфест партыі заклікаў рабочых, салдат, сялян рыхтаваць сілы для рашучых спатак з буржуазіяй. Ён заканчваўся такімі словамі:

Рыхтуйцеся-ж да новых бітваў, нашы баявыя таварышы! Стойце, мужна і спакойна, не паддаючыся на правакацыю, капіце сілы, стройцеся ў баявыя калоны! Пад сцяг партыі, пролетарыі і салдаты! Пад наш сцяг, прыгнечаныя вёскі!

Змова генерала Карнілава супроць рэвалюцыі. Разгром змовы. Пераход Саветаў у Петраградзе і Маскве на старону большэвікоў.

Захваціўшы ўсю ўладу, буржуазія пачала рыхтавацца да разгрому аб'яднаных Саветаў і стварэння непрыкрытай контррэвалюцыйнай дыктатуры. Мільянер Рабушыньскі нагла заявіў, што выхад са становішча ён бачыць у тым, што «кастыявая рука голаду, народная нішчата схопіць за горла ілжэпрыцяляў народа — дэмакратычныя Саветы і Камітэты». На Фрунзе літавалі палявыя суды і кара смерцю для салдат. 3-га жніўня 1917 года галоўнакамандуючы генерал Карнілаў патрэбаваў увядзення кары смерцю і ў тылу.

12-га жніўня ў Маскве ў Вялікім тэатры адкрылася скліканая Часовай урадам для мабільнай сілы буржуазіі і памешчыкаў Дзяржаўная нарада. На нарадзе прысутнічалі, галоўным чынам, прадстаўнікі памешчыкаў, буржуазіі, генералітэта, афіцэрства, казацтва. Саветы былі прадстаўлены на нарадзе меншавікамі і эсэрамі.

У дзень адкрыцця Дзяржаўнай нарады большэвікі арганізавалі ў Маскве і ва ўсёй краіне пратэстныя хваляванні і забастоўку, якая схіліла большасць рабочых. Адначасова адбываліся забастоўкі і ў радзе іншых гарадоў.

Эсэр Керэнскі, расхвастаўшыся, пагражаў у сваёй прамове на нарадзе «жалець і крываю» падальш усякія спробы рэволюцыйнага руху, у тым ліку спробы самавольнага захвату сялянамі памешчыцкіх зямель.

Контррэволюцыйны генерал Карнілаў прама патраб. ваў «скасаваньне Камітэты і Саветы».

У Стаўку, як называўся тады штаб галоўнакамандуючага, — да генерала Карнілава нацягнуліся балеры, гунцы, фабрыканты, асяцкія грошы і падтрыманне.

Да генерала Карнілава з'явіліся і прадстаўнікі «саюзнікаў», гэта значыць Англіі і Францыі, патрабуючы не марудна з выступленнем супроць рэволюцыі.

Справа ішла да змовы генерала Карнілава супроць рэволюцыі.

Змова Карнілава падрыхтоўвалася адкрыта. Каб адцягнуць ад яе ўвагу, змоўшчыкі пусцілі чутку, што большэвікі ў Петраградзе падрыхтоўваюць паўстанне ка дню поўгадавіны рэволюцыі — 27 жніўня. Часовы ўрад на чале з Керэнскім абрушыўся на большэвікоў, узмацніў тэрор супроць пролетарскай партыі. Разам з тым генерал Карнілаў збіраў войскі для таго, каб рушыць іх на Петраград, ліквідаваць Саветы і стварыць урад ваеннай дыктатуры.

Аб сваім контррэволюцыйным выступленні Карнілаў, папярэдне абавяваўся з Керэнскім. Але ў самы момант карнілаўскага выступлення Керэнскі крута змяніў крокі, змажнуўся ад свайго саюзніка Керэнска абвясціць, што перадаў масе, паддаўшыся супроць карнілаўшчыны і разграміўшы яе, заадно змятуць і буржуазны ўрад Керэнскага, калі ён не адмяжуецца цяпер жа ад карнілаўшчыны.

25 жніўня Карнілаў рушыў на Петраград 3-ці конны корпус пад камандаваннем генерала Крымава, аб'явіўшы, што ён мае намер «выратаваць радзіму». У адказ на карнілаўскае паўстанне ЦК большэвіцкай партыі заклікаў рабочых і салдат да актыўнага ўзброенага супроць контррэвалюцыі. Рабочыя сабраліся на мітынг і рыхтаваліся да адпору. Чырвонагвардзейскія атрады ў гэтыя дні выраслі ў некалькі разоў. Праблема мэтанаставітых сваіх членаў Рэвалюцыйныя воінскія часці Петраграда таксама прыведзены былі ў баявую гатоўнасць. Вакол Петраграда капалі акопы, ставілі дратавыя загароджэнні, разбіралі пад'язныя пугі. Некалькі тысяч узброеных кранітацкіх матросаў прыбыло на абарону Петраграда. У «дзікую дывізію», наступаўшую на Петраград, былі пасланы дэлегаты, якія раз'яснілі горцам-салдатам сэнс карнілаўскага выступлення, і «дзікая дывізія» атмоўлася наступіць на Петраград. Дэлегаты таксама паступілі ў іншыя карнілаўскія часці. Усюды, дзе была небяспека, ствараліся рэўкомы і штабы па барацьбе з карнілаўшчынай.

На смерць перапахавання эсэра-меншавіцкіх лідэраў, у тым ліку Керэнскі, шукалі ў гэтыя дні абароны ў большэвікоў, бо яны пераканаліся, што адзіная рэальная сіла ў сталіцы, здольная разбіць Карнілава, — гэта большэвікі.

Але, мабілізуючы масы на разгром карнілаўшчыны, большэвікі не спынялі барацьбы і з урадам Керэнскага. Большэвікі выкрывалі перад масамі ўрад Керэнскага, меншэвікоў і эсэраў, якія ўсёй сваёй палітыкай аб'ектыўна дапамагалі контррэволюцыйнай змове Карнілава.

У рэзультате ўсіх гэтых мер карнілаўшчына была разгромлена. Генерал Крымаў застрэліўся. Карнілаў і яго спадвіжнікі — Дзенікін і

Дэкомскі былі арыштаваны (у хуткім часе, між іншым, Керэньскі іх вызваліў).

Разгром карнілаўшчыны адным ударам ускрыў і асвятліў суадносіны сіл паміж рэволюцыяй і контррэволюцыяй. Ён паказаў асуджэнасць усяго контррэволюцыйнага лагера ад генералаў і кацаў партыі да меншавікоў і эсэраў, якія заблыталіся ў паліне ў буржуазіі. Стала відавочным, што палітыка зацягвання нечаслівай вайны і выкліканая зацяжнай вайной гаспадарчая разруха канчаткова перадвалі іх уплыў сярод народных мас.

Разгром карнілаўшчыны паказаў, далей, што большэвіцкая партыя вырастае ў рашаючую сілу рэволюцыі, здольную разбіць любыя протэскі контррэволюцыі. Нават партыя не была яшчэ прабачан партыямі, але яна дзейнічала ў дні карнілаўшчыны, як сапраўдная правячая сіла, бо яе ўказанні выконваліся рэволюцыйнымі і сацыяльнымі без хістанняў.

Нарэшце, разгром карнілаўшчыны паказаў, што здаваліся немершымі Саветы на самай справе тояць у сабе наймацкую сілу рэволюцыйнага адпору. Не падлягала сумненню, што імённа Саветы і іх рэукомы перагаралі дарогу карнілаўскім войкам і бадзям іх сілы.

Барацьба з карнілаўшчынай ажыццяўлялася было Саветамі рабочых і сялянскіх дэпутатаў, вызваліла іх з палону і адначасна пераацэніла, вывела іх на шырокую дарогу рэволюцыйнай барацьбы і перавярнула іх у бок большэвіцкай партыі.

Уплыў большэвікоў у Саветах вырас, як ніколі.

Уплыў большэвікоў стаў быстра расці таксама і ў вёсках.

Карнілаўскае паўстанне паказала шырокім масам сялянства, што памешчыкі і генералы, уагіраваны большэвікоў і Саветамі, насядуць іх на сялянства. Таму шырокія масы сялянства бездамы пачалі ўсецяпен згуртавацца ў бок большэвікоў. Што датычыць сялянства, хістанні якіх тармазілі развіццё рэволюцыі за перыяд ад Маскоўска да жніўня 1917 года, то яны пачалі рухацца ў бок большэвікоў і Саветаў, перавярнуўшы іх у бок большэвіцкай партыі, да якой яны далучыліся ў бок большэвіцкай партыі. Шырокія масы сялянства сталі разумець, што толькі партыя большэвікоў можа вызваліць іх ад вайны, здольна перамагчы памешчыкаў і гатова аддаць зямлю сялянам. Верасень і лістапад 1917 года дэмаганічныя і пазарныя паводзіны партыі і Саветаў сялянства памагчы памешчыцкіх зямель. Самавольнае заворванне памешчыцкіх зямель найбольш характэрнае для верасня і лістапада. Гэтыя зямельныя паводзіны ўжо не спыняюць сялян, якія падняліся на рэволюцыю.

Уздых рэволюцыі нарастае.

Разгарнулася паласа ажыўлення і абнаўлення Саветаў, паласа болейдзейнасці Саветаў. Фабрыкі, заводы, воінскія часці, перавыбіраліся ў Саветы, пасылаюць у Саветы, замест меншавікоў і эсэраў, прадстаўнікоў большэвіцкай партыі. На другі дзень перамогі над карнілаўшчынай, 31 жніўня, Петраградскі Савет пераабраў за палітыку большэвікоў. Стары меншавіцка-эсэраўскі Савет Петраградскага Савета на чале з Чхеідзе ідзе ў адстаўку. У Маскоўскім Саветзе пераходзіць на бок большэвікоў. Эсэра-меншавіцкі прэзідэнт Маскоўскага Савета таксама ідзе ў адстаўку, пераходзіць на бок для большэвікоў.

Гэта азначала, што асноўныя прадпасылкі, неабходныя для паспяховага паўстання, ужо наспелі.

Зноў на чаргу стаў лозунг: «Уся ўлада Саветам!».

Але гэта ўжо не быў стары лозунг пераходу ўлады ў рукі меншавіцка-эсэраўскіх Сове́таў. Не,—гэта быў лозунг паўстання Сове́таў супроць Часовага урада з мэтай перадачы ўсёй ўлады ў краіні Сове́там, кіруемым большэвікамі.

Сярод згодніцкіх партый пачаўся разброд.

У эсэраў выдзелілася пад даўленнем рэвалюцыйна настроеных сялян левое крыло—«левый» эсэры, якія пачалі выражаць незадаволенасць палітыкай згодніцтва з буржуазіяй.

У меншавікоў у сваю чаргу паявілася група «левых», так званых «інтэрнацыяналістаў», якія сталі цягаецца да большэвікоў.

Што датычыць анархістаў, то яны, будучы і так нязначнай павольнаму ўплыву групай, цяпер канчаткова распаліся на дробныя групкі. Яны змяшаліся з крымінальна-зладзейскімі і правакатарскімі элементамі гадонкаў грамадства, другія пайшлі ў «дзіўныя» экспэрымэнты, якія грабілі сялян і дробны гарадскі люд і адбірали ў рабочых клубы іх памяшканні, іх збрэжэнні, і трэція перакачывалі адрывы ў латер контррэвалюцыянераў, наладжваючы сваё асцёгаванне на задворках у буржуазіі. Усе яны былі супроць усякай улады ў тым ліку і асабліва—супроць рэвалюцыйнай улады рабочых і сялян. Яны былі ўдэлены, што рэвалюцыйная ўлада не дасць ім грабні і раскрадаць народную маёмасць.

Пасля разгрому карнілаўшчыны меншавікі і эсэры зрабілі яшчэ адну спробу аслабіць нарастаючы рэвалюцыйны ўздзім. З гэтай мэтай 12 верасня 1917 года яны склікалі Усерасійскую дэмакратычную нараду з прадстаўнікоў сацыялістычных партый, згодніцкіх Сове́таў, профсаюзаў, земстваў, гандлёва-прамысловых кругоў і воінскіх часцей. Нарадан быў надзелен Прадпарламент (Часовы совет рэспублікі). Ён павінен быў пры дапамозе Прадпарламента прымаць рэзалюцыі і перавесці краіну з шляху савецкай рэвалюцыі на шлях буржуазна-канстытуцыйнага развіцця, на шлях буржуазнага парламентарызма. Але гэта была безнадзейная спроба адрэагуюць ся палітыкай і зварнуць назад кола рэвалюцыі. Яна канца была пацярпець кіх і савецкай палітыкай крах. Рабочыя здзіўляліся над парламенцкімі прапановамі згоднікаў. Яны дзі смеху іхрысца Прадпарламент «прадоаннікам».

ЦК партыі большэвікоў рашыў байкаціраваць Прадпарламент. Народна-большэвіцкая фракцыя Прадпарламента, дзе сядзелі такія людзі, як Каменеў, Тэадаровіч, не хацела пакінуць сцены Прадпарламента. Але ЦК партыі прымусіў іх выйсці з Прадпарламента.

Удзел у Прадпарламенце ўпорна адстойвалі Каменеў і Зіноўеў, імкнучыся адцягнуць гэтым партыю ад падрыхтоўкі паўстання. Супроць удзелу ў Прадпарламенце рашуча выступалі на большэвіцкай фракцыі Усерасійскай дэмакратычнай нарады таз. Сталін. Ён называў Прадпарламент «выкідышам карнілаўшчыны».

Ленін і Сталін лічылі сур'ёзнай памылкай нават кароткачасовы удзел у Прадпарламенце, бо ён мог пасеяць абманчывы надзеі сярод мас, быццам Прадпарламент сапраўды можа нешта зрабіць для працоўных.

У той-жа час большэвікі настойліва рыхтавалі скліканне II з'езда Сове́таў, дзе разлічвалі атрымаць большасць. Не гледзячы на ўсё выкрыты меншавікоў і эсэраў, якія сядзелі ў ВЦВК, пад напэраў большэвіцкіх Сове́таў II Усерасійскі з'езд Сове́таў быў назначан на другую палавіну кастрычніка 1917 года.

6. Кастрычніцкае паўстанне ў Петраградзе і арышт Часовага ўрада. II з'езд Сове́таў і ўтварэнне Совецкага ўрада. Дэкрэты II з'езда Сове́таў аб міры, аб зямлі. Перамога соцыялістычнай рэвалюцыі. Прычыны перамогі соцыялістычнай рэвалюцыі.

Большэвікі пачалі ўзмацнена рыхтавацца да паўстання. Ленін указаў, што, атрымаўшы большасць у абодвух сталічных Сове́тах рабочых і салдацкіх дэпутатаў—Маскоўскім і Петраградскім, большэвікі могуць і павінны ўзяць дзяржаўную ўладу ў свае рукі. Падводзячы вынікі прайдзенага шляху, Ленін падкрэсліваў: «Большасць народа за нас». У сваіх артыкулах і пісьмах у Цэнтральны Камітэт і да большэвіцкіх арганізацый Ленін даваў канкрэтны план паўстання: аб тым, як скарыстаць вочныя часткі, флот і чырвоныя варыянцы, аб тым, якія рашаючыя пункты ў Петраградзе неабходна захапіць, каб забяспечыць поспех паўстання і т. д.

7 кастрычніка Ленін нелегальна прыехаў з Фінляндыі ў Петраград. 10 кастрычніка 1917 года адбылося гістарычнае пасяджэнне ЦК партыі, на якім было вырашана ў бліжэйшыя дні пачаць узброенае паўстанне. Гістарычныя рэзалюцыя ЦК партыі, напісаная Леніным, гаварыла:

ЦК прызнае, што як міжнароднае становішча рускай рэвалюцыі (паўстанне ва флоце ў Германіі, як крайняе праяўленне паўстання ва ўсёй Еўропе сусветнай соцыялістычнай рэвалюцыі, затым пагроза міра імперыялістаў з мэтай удзінення рэвалюцыі у Расію), так і ваеннае становішча (несумненнае рашэнне рускай буржуазіі і Керэнскага з К^о здаць Піцер немцам), так і набыццё большасці пролетарскай партыі ў Сове́тах,—усё гэта ў сувязі з сялянскім паўстаннем і з паваротам народнага давер'я да нашай партыі (выбары ў Маскве), нарэшце, яўнае падрыхтаванне другой карнілаўшчыны (вывад войск з Піцера, напозь к Піцеру казакаў, як ужо іне Менска казакамі і інш.), усё гэта ставіць у парадак дня узброенае паўстанне.

Прымаючы такім чынам, што ўзброенае паўстанне немінуча і ў пэўнай меры наспела, ЦК прапануе ўсім арганізацыям партыі і гэтага пункта глежання абмяркоўваць і вырашаць усё практычныя пытанні (з'езд Сове́таў Паўночнай рэвалюцыі, вывад войск з Піцера, выступлення масквічоў і менчвікоў і т. д.)» (Ленін, т. XXI, стар. 330).

Супроць гэтага гістарычнага рашэння выступалі і галасавалі два члені ЦК—Каменев і Зиновьев. Яны, тымсам, як і меншавікі, марцілі ў буржуазнай парламентарнай рэспубліцы і зводзілі паказаль на рабочы клас, сцвярджаючы, што ў яго няма сіл для ажыццяўлення соцыялістычнай рэвалюцыі, што ён яшчэ не дарос да ўзяцця ўлады.

Хоць Троцкі на гэтым пасяджэнні прамі не галасаваў супроць рэвалюцыі, але ён прапанаваў такую пазіцыю да рэвалюцыі, якая павінна была звесці на нішто і правадзіць пачаткі. Ён прапанаваў не пачынаць паўстання да адкрыцця II з'езда Сове́таў, што з'яўлялася зацягнуць справу паўстання, загадзя расшыфраваць дзень паўстання, папярэдзіць аб гэтым Часовы ўрад.

ЦК большэвіцкай партыі разаслаў упаўнаважаных у Данбас, на Украіну, Гельсінгфорс, Кранштат, на паўночна-заходні фронт і т. д. для арганізацыі паўстання на месцах. Тым самым Вяршыняў, А. М. С. С.

21 кастрычніка ва ўсе рэволюцыйныя часці войск былі пасланы большэвікамі камісары Ваенна-рэволюцыйнага камітэта. Усе дні да паўстання ў ваенскіх часцях, на фабрыках і заводах ішла энергічная баявая падрыхтоўка. Навуныя заданні атрымалі таксама баявыя судны—крэйсер «Аврора» і «Заря свабоды».

На пасяджэнні Петраградскага Савета Троцкі, расхваставшыся, выбалбатаў ворагу тэрмін паўстання, дзень, да якога прыурочылі большэвікі пачатак паўстання. Для таго, каб не даць магчымасці ўладу Керэнскага сарваць узброенае паўстанне, ЦК партыі рашыў пачаць і правесці паўстанне раней намечанага тэрміну і за дзень да адкрыцця II з'езда Саветаў.

Керэнскі пачаў сваё выступленне досвіткам 24 кастрычніка (6 лістапада) выданнем загаду аб закрыцці цэнтральнага органа партыі большэвікоў «Рабочий путь» і пасылкай браневікоў да памешкання рэдакцыі «Рабочего пути» і друкарні большэвікоў. Але к 10 гадзінам раніцы па ўказанню тав. Сталіна чырвонагвардзейцы і рэволюцыйныя салдаты адцягнулі браневікі і ўстанавілі ўмоцненую ахову для друкарні і рэдакцыі «Рабочего пути». К 11 гадзінам раніцы выйшаў «Рабочий путь» з заклікам—звергнуць Часовы ўрад. Адначасова па ўказанню Партыйнага цэнтра паўстання былі тэрмінова падаянупуты к Смольнаму атрады рэволюцыйных салдат і чырвонагвардзейцаў.

Паўстанне пачалося.

24 кастрычніка ноччу ў Смольны прыбыў Ленін, які непасрэдна ўзяў у свае рукі кіраванне паўстаннем. Усю ноч к Смольнаму паходзілі рэволюцыйныя ваенскія часці і атрады Чырвонай гвардыі. Яны накіроувалі большэвікі ў цэнтр сталіцы—акружыць Зімыні палац, дзе акапаўся Часовы ўрад.

25 кастрычніка (7 лістапада) Чырвоная гвардыя і рэволюцыйнымі войскамі былі заняты вакзалы, пошта, тэлеграф, міністэрствы, дзяржаўны банк.

Быў распушчан Прадпарламент.

Смольны, дзе знаходзіўся Петраградскі Совет і ЦК большэвікоў, стаў баявым штабам рэволюцыі, адкуль ішлі баявыя загады.

Петраградскія рабочыя паказалі ў гэтыя дні, што яны прынялі гэта кіраваннем большэвіцкай партыі добрую школу. Рэволюцыйныя часці войск, падрыхтаваныя да паўстання рабочымі большэвікамі, дакладна выконвалі баявыя загады і змагаліся перамагчы Чырвонагвардыю. Марскі флот не адстаў ад арміі. Кранштатскія крэйсеры большэвіцкай партыі, дзе даўно ўжо не прымавалася ўлада Часовага ўрада. Крэйсер «Аврора» громам сваіх гармат, накіраваных на Зімыні палац, абвясціў 25 кастрычніка пачатак новай эры—эры Вялікай сцыялістычнай рэволюцыі.

25 кастрычніка (7 лістапада) быў апублікован зварот большэвікоў да грамадзян Расіі. У гэтым звароце гаворылася, што Часовы ўрад нязложан, што дзяржаўная ўлада пераходзіць у рукі Саветаў.

Часовы ўрад утрымаўся ў Зімынім палацы паўгоду і кінцаваў падарожжаў і татаць наў. У ноч з 25 на 26 кастрычніка ў Смольны ішлі рабочыя, салдаты і матросы штурмам узялі Зімыні палац і гарнізонаў. Часовы ўрад.

Узброенае паўстанне ў Петраградзе перамагло.

II Усесяюзны з'езд Саветаў пачаўся ў Смольным у 10 гадзін 45 хвілін вечара 25 кастрычніка (7 лістапада) 1917 года, калі перамож-

нае паўстанне ў Петраградзе было ўжо ў поўным разгары і ўлада ў сталіцы фактычна знаходзілася ў руках Петраградскага Савета.

Большэвікі атрымалі на з'ездзе пераважную большасць. Меншавікі, бундаўцы і правыя эсэры, бачачы, што іх песенька «спета, пакінулі з'езд, заявіўшы аб адмове прымаць удзел у яго рабоце. Кастрычніцкую рэвалюцыю яны ў абвешчанай на з'ездзе Саветаў заяве называлі «ваеннай змовай». З'езд заклікаў меншавікоў і эсэраў, адзначыўшы, што не толькі не шкодзіць аб іх ўходзе, а вяртае яго, бо дзякуючы ўходу прэдацеляў з'езд стаў сапраўды рэвалюцыйным зездам рабочых і салдацкіх дэпутатаў.

Ад імя з'езда было аб'яўлена аб пераходзе ўсёй улады ў рукі Саветаў.

«Апіраючыся на волю велізарнай большасці рабочых, салдат і сялян, апіраючыся на адбыўшаеся ў Петраградзе пераможнае паўстанне рабочых і гарнізона, З'езд бярэ ўладу ў свае рукі»,—гаварылася ў адозве II з'езда Саветаў.

Почув 26 кастрычніка (8 лістапада) 1917 года II з'езд Саветаў прыняў дэкрэт аб міры. З'езд прапаноўваў ваюючым краінам заключыць неадкладна перамір'е па меншай меры на тры месяцы для дзення перагавораў аб міры. Звяртаючыся да ўрадаў і народаў усіх ваюючых краін, з'езд у той-жа самы час звяртаўся да «свабодных рабочых і трох самых перадавых нацыянальных партыяў і самаўрадаў краін, прымаючых удзел у вайне: Англіі, Францыі і Германіі», і іх заклікаў да «рабачых і салдацкіх пастановаў дыскідаваць канца вайне і міру і разам з тым спрыяць забавенню працоўных і эксплуатаваных масаў ад апаўчэння і аўдыкага рабства і ўжаснага гвалту».

У тую-ж ноч II з'езд Саветаў прыняў дэкрэт аб зямлі, і гэтаму памешчыцкая ўласнасць на зямлю адмяняецца неадкладна без усякага выкупу». За аснову гэтага зямельнага закона быў прыняты «Земельны насялянскі наказ, складзены на падставе 242 мясцовых сялянскіх паказанняў». Па гэтаму наказу права прыватнай уласнасці на зямлю адмяняецца, а зямельныя ўладанні пераходзяць у сапраўдныя рукі сялянства. Памешчыцкая, асабліва вялікая, зямельная ўласнасць адрываецца ад зямлі і пераходзіць у безплатнае карыстанне ўсіх працоўных.

Усяго сялянства па гэтаму дэкрэце атрымала ад кастрычніцкай рэвалюцыі зямельныя ўладанні на 100 мільёнаў дзесяцін, якіх у гэты час у расійскай рэвалюцыі ў руках памешчыкаў, буржуазіі, царскай арміі і манастыроў, цэркваў.

Сяляне аслабняліся ад штогодных арэндных плацяжоў памешчыкам у суме каля 500 мільёнаў рублёў золатам.

Усе нетры зямлі (нафта, вугаль, руда і т. д.), лясы, воды пераходзілі ва ўласнасць народа.

Нарэшце, на II Усерасійскім з'ездзе Саветаў быў сфарміраваны першы Совецкі ўрад.—Совет народных камісараў. Совет народных камісараў быў складзены цалкам з большэвікоў. Старшыней першага Соўнаркома быў выбран Ленін.

Так закончыўся гістарычны II з'езд Саветаў.

Дэлегаты з'езда раз'ехаліся па месцы, каб разнесці вестку аб пераможным з'ездзе Саветаў у Петраградзе і заўважыць разнамернае Совецкай улады па ўсёй краіне.

Не адразу ва ўсіх месцах перайшла ўлада да Саветаў. У той час

як у Петраградзе ўжо існавала Совецкая ўлада у Маскве яшчэ на працягу некалькіх дзён ішлі упорныя і лютыя баі на вуліцах. Каб не дапусціць пераход улады ў рукі Маскоўскага Савета, контррэвалюцыйная партыя меншавікоў і эсэраў разам з белагвардзейцамі і юнкерамі адкрылі ўзброеную барацьбу супроць рабочых і салдат. Толькі праз некалькі дзён мяцежнікі былі разбіты, і была ўцверджана ў Маскве ўлада Саветаў.

У самым Петраградзе і яго некаторых раёнах у першыя-ж дні перамогі рэвалюцыі былі зроблены контррэвалюцыйныя спробы звергнуць Совецкую ўладу. 10 лістапада 1917 года Керэнскі, які ўцёк у часе паўстання з Петраграда ў раён паўночнага фронту, сабраў некаторых казацкіх часці і рушыў іх на Петраград на чале з генералам Красновым. 11 лістапада 1917 года контррэвалюцыйная арганізацыя «Комитет выратавання радзімы і рэвалюцыі» — на чале з эсэрамі падняла ў Петраградзе мяцеж юнкераў. Але мяцежнікі былі разбіты безасаблівай цяжкасцю. На працягу аднаго дня, к вечару 11 лістапада, былі ліквідаваны мяцежнікі і чырвоны гвардзейцы, юнкеры і генерал. 13 лістапада для Пушкінскіх вышыняў быў разгромлены генерал Краснов. Як і ў часе Кастрычніцкага паўстання, Ленін асабіста кіраваў разгромам антысавецкага мяцежа. Яго непахісная цвёрдасць і спакойная ўпэўненасць у перамозе натхнялі і згуртоўвалі масы. Вораг быў разбіты. Краснов быў узяты ў палон і даў «чэснае слова», што скаротва барацьбу супроць Савецкай улады. Пад гэтае «чэснае слова» ён быў адпушчаны, але, як выяснілася потым, Краснов парушыў сваё генеральскае слова. Што датычыць Керэнскага, то ён, пераадзеты ў жаночы адзенне, паспеў скрыцца «у невядомым навушкі».

У Маскве, у Стэфані Галоўнакамандуючага войскамі, і ў Петраградзе ў Цэнтральнага прапаравана адміністрацыі і ў ЦК Савецкай улады, і ў ЦК Духовнага ведамства і ў ЦК Міністэрства ўнутраных спраў аб'явілі аб перамяшчэнні ў Маскву Цэнтральнага камітэта Савецкай улады. Тым жа днём Савецкай улады Духовнае ведамства і ЦК Міністэрства ўнутраных спраў была разгромлена, пры гэтым Духовнае ведамства было забіта паўстаўшымі супроць яго салдацкімі.

Папрабавалі зрабіць вылазку супроць Савецкай улады таксама вядомыя апартуністы ўнутры партыі: Каменев, Зіноўеў, Рыкаў, Шляпнікаў і іншыя. Яны сталі патрабаваць стварэння «аднародна-соцыялістычнай улады» з удзелам меншавікоў і эсэраў, толькі гэтае імянух Кастрычніцкай рэвалюцыі. 15 лістапада 1917 года ЦК партыі аб'явіў аб вываду партыі з рэвалюцыі, якая адварота падае ідзе з гэтамі контррэвалюцыйнымі партыямі, а Каменева і Зіноўева аб'явіла аб перабраўненні рэвалюцыі. 17 лістапада Каменев, Зіноўеў, Рыкаў, Шляпнікаў і іншыя, нягодныя з палітыкай партыі, з'явілі абсалютна выхадзе з састава ЦК. У той-жа дзень, 17 лістапада, Ногін ад свайго імя і ад імя ўваходзіўшых у Совет народных камісараў Рыкава, В. Мілоды, Тэадаровіча, А. Шляпнікава, Д. Разанава, Юрэнева, Ларына зрабіў заяву аб вывадзе з палітыкі ЦК партыі і аб вывадзе найменаваных асоб з састава Савета народных камісараў. Бяспэчна кучка грубых выхадцаў лікаванне ворагаў Кастрычніцкай рэвалюцыі. Уся буржуазія і яе пасобнікі зладраччалі, крычалі аб развале большавізму, абарончы і гібель большавіцкай партыі. Але кучка дэзертыраў і на мінулы не пахіснула партыі ЦК партыі з прэзэнентам заклікаў іх, як дэзертыраў рэвалюцыі і пасобнікаў буржуазіі, і перааблоў да чарговай спраў.

Што датычыць «левых» эсэраў, то, жадаючы захаваць уплыў у сялянскіх масах, якія яўна спачувалі большэвікам, яны рашылі не сварыцца з большэвікамі і захаваць пакуль што адзін фронт з імі. Зезд сялянскіх Соведаў, які адбыўся ў лістападзе 1917 года, прымаў усе ўдзяванні Кастрычніцкай соцыялістычнай рэвалюцыі і дакумэнт Совецкай улады было заключана пагадненне з «левымі» эсэрамі, і некаторыя «левыя» эсэраў былі ўключаны ў Соведа народна-х камісараў (Калегасу, Спрыдонава, Праш'яна і Штан'бэра). Аднак гэта пагадненне праіснавала толькі да падпісання брэскага міру і ўварвання камітэтаў беднаты, калі ў сялянстве адбыўся глыбокі пера-слаенне і калі «левыя» эсэры, усё больш адлюстроўваючы інтарэсы кулакаў, істотна моцней савроць большэвікоў і былі прыгнечаны Совецкай уладай.

З кастрычніка 1917 года па студзень—люты 1918 года савецкая рэвалюцыя паспела распаўсюдзіцца па ўсёй краіне. Радзасвядомленне улады Соведаў па тэрыторыі велізарнай краіны ішло такім быстрым тэмпам, што Ленін назваў яго «трыумфальным маршам» Савецкай улады.

Вялікая Кастрычніцкая соцыялістычная рэвалюцыя перамагла.

З раду прычын, якія вызначылі такую, параўнальна лёгкаю, пера-могу савецкай рэвалюцыі ў Расіі, трэба пераважна пералічыць наступныя галоўныя прычыны.

1. Кастрычніцкая рэвалюцыя мела перад сабой такога, параўнальна слабога, дрэнна арганізаванага, палітычна малавостытнага ворага, як руская буржуазія. Імперыялістычная і эканамічна і палі-кам залежаўшая ад урадавых заказаў, руская буржуазія не мела ні палітычнай самастойнасці, ні дастатковай ініцыятывы, неабходных для таго, каб знайсці выхад са становішча. У яе не было ні вопыту палітычных камбінацый і палітычнага ашуканства ў вялікім маштабе, які мае, напрыклад, французская буржуазія, ні рэальна маюцца, як камірамісараў, вялікага размаху, якую мае, напрыклад, нямецкая буржуазія. Учора, злучаўшыся пад знаменем звадзі, вераўным лютэ-скай рэвалюцыяй, яна, прышоўшы пасля гэтага да ўлады, не здолела прыдумаць нічога дзеля таго, як перамагчы ва ўсім асноўным палітыку не-навіснага цара. Яна, як і цар, стаяла за «вайну да пераможнага канца», не гледзячы на тое, што вайна стала неадназначна для краіны і стаіла да апошняй ступені народ, армію. Яна, як і цар, стаяла за за-хаваццё ў асобным памешчыцкім уладанні, на зыход, не гледзячы на тое, што сялянства ламіралася ад беззямелля і памешчыцкага гнёту. Што датычыць палітыкі ў адносінах рабочага класа, то руская буржуазія пачала ў сваёй нянавісці да рабочага класа да перацар, бо яна старалася не толькі захаваць і умацаваць істотна існуючы і феа-дальны кантаў, але і зрабіць яго нязалежным дзякуючы прымяненню маса-ва-лакаўтаў.

Не дзіўна, што народ не бачыў істотнай розніцы паміж палітыкай цара і палітыкай буржуазіі і нянавісць да цара перанёс на Часовы ўрад буржуазіі.

Пакуль згодніцкія партыі эсэраў і меншавікоў мелі некаторы ўплыў у народзе, буржуазія мала прыкрывацца імі і захаваць за са-бой уладу. Але пасля таго, як меншавікі і эсэры выкрылі сябе, як агентаў імперыялістычнай буржуазіі, і пазбавілі сябе тым самым уплыву ў народзе, буржуазія і яе Часовы ўрад аказаліся пазастатком у паве-тры.

2. На чале Кастрычніцкай рэволюцыі стаяў такі рэволюцыйны клас, як рабочы клас Расіі, клас, які загартаваўся ў баях, іраншоў за кароткі тэрмін дзве рэволюцыі і заваяваў к перададню трэцяй рэволюцыі аўтарытэт правадыра народа ў барацьбе за мір, за зямлю, за свабоду, за соцыялізм. Не будзь такога, заслужышага давер'е народа, правадыра рэволюцыі, як рабочы клас Расіі, не было б і саюза рабочых і сялян, а без такога саюза не магла-б перамагчы Кастрычніцкая рэволюцыя.

3. Рабочы клас Расіі меў такога сур'ёзнага саюзніка ў рэволюцыі, як сялянская беднота, якая складала велізарную большасць сялянскага праселення. Выйг расіі месіцаў рэволюцыі, які смела можа быць прыроўнен гэным некалькіх дзесяткаў год «нармальнага» развіцця, не прайшоў дарэмна для працоўных мас сялянства. За гэты час яны мелі магчымасць выпрабаваць на справе ўсе партыі ў Расіі і перамацацца, што ні кадэты, ні эсэры і меншавікі не стануць сур'ёзна сварыцца з памешчыкамі і праліваць кроў з-за сялян, што ў Расіі ёсць толькі адна партыя, якая не звязана з памешчыкамі і гатова раздзяліць памешчыцкіх, каб задаволіць сялянскія патрэбы, — гэта партыя большэвікоў. Гэтая акалічнасць паслужыла рэальнай асновай саюза рабочых і сялянскіх беднаты. Нягледзячы на саюз рабочага класа і сялянскіх беднаты, выхадчыма і павольна перададню, якія доўга хісталіся і толькі перад Кастрычніцкім паўстаннем павярнуліся, як след, у бок рэволюцыі, далучыўшыся да сялянскай беднаты.

Няма чаго і даказваць, што без такога саюза Кастрычніцкая рэволюцыя не магла-б перамагчы.

4. На чале рабочага класа стаяла такая, выпрабаваная ў палітычных баях, партыя, як партыя большэвікоў. Толькі такая партыя, як партыя большэвікоў, дастаткова смелая для таго, каб павесці народ на рашучы штурм і дастаткова асцярожная для таго, каб абыйсці перашкоды на шляху да мэты, — толькі такая партыя магла так умела злучыць у адзін агульны рэволюцыйны паток розныя рэволюцыйныя рухі, як агульна-дэмакратычны рух за мір, сялянска-дэмакратычны рух за захват памешчыцкіх зямель, нацыянальна-вызваленчы рух прыгнечаных народаў за нацыянальнае самаправа і соцыялістычны рух пролетарыята за звяржэнне буржуазнага ўстапаўлення дыктатуры пролетарыята.

Несумненна, што злучэнне гэтых розных рэволюцыйных патокаў у адзін агульны магутны рэволюцыйны паток рашыла лёс капіталізма ў Расіі.

5. Кастрычніцкая рэволюцыя пачалася ў такі момант, калі імперыя-скасціі гайнула і пачаўся ў разгары, калі галоўныя імперыя-скасціі імперыя-скасціі былі расколаты на два варожыя лагеры, калі яны, будучы ў стане вайны адзін з другім і аслабляючы адзін другога, не мелі магчымасці сур'ёзна ўмяшання ў «русскія справы» і актыўна высямлялі супроць Кастрычніцкай рэволюцыі.

Несумненна, што гэтая акалічнасць значна аблягчыла перамогу Кастрычніцкай соцыялістычнай рэволюцыі.

7. Барацьба большэвіцкай партыі за ўмацаванне Совецкай улады.
Брэсцкі мір. VII з'езд партыі.

Каб ўмацаваць Совецкую ўладу, трэба было разбурыць зямельныя, фінансавыя, дзяржаўны і апарат і на яго месца стварыць новы апарат Совецкай дзяржавы. Трэба было, дзяржаўны апарат.

саслоўнага ладу і рэжым нацыянальнага гнёту, адмяніць прывілей царквы, ліквідаваць контррэволюцыйны друк і контррэволюцыйныя арганізацыі ўсякага роду, легальныя і нелегальныя, распусціць буржуазны Устаноўчы сход. Парэшце, трэба было ўслед за нацыяналізацыяй зямлі нацыяналізаваць таксама ўсю буйную прамысловасць і затым — выйсці са становін і вайны, пакончыць з вайной, якая болела за ўсё перашкаджала справе ўмацавання Совецкай улады.

Усе гэтыя мерапрыемствы былі праведзены на працягу некалькіх месяцаў з канца 1917 года да сярэдзіны 1918 года.

Сабатаж чыноўнікаў старых міністэрстваў, дзяржаўных і мяшчанскага, быў зломлен і ліквідаван. Міністэрствы былі скасаваны і замест іх былі створаны савецкія апараты кіравання і адміністрацыі народныя камісарыяты. Быў створан Вышэйшы совет народаў і таталітарнае надаркі для кіравання прамысловасцю краіны. Была арганізавана Усерасійская надзвычайная камісія (ВЧК) па барацьбе з контррэволюцыяй і сабатажам на чале з Ф. Дзержынскім. Быў выдан дэкрэт аб стварэнні Чырвонай арміі і флота. Устаноўчы сход, які пераўтварыўся ў асаблівым праходзе, яшчэ да Кастрычніцкай рэвалюцыі, адмовіўся пацвердзіць дэкреты II з'езда Советаў аб мярзе, аб зямлі, аб пераходзе ўлады да Советаў, — быў распушчаны.

У мэтах канчатковай ліквідацыі астаўшых фэадалістычных перастанкаў і няроўнапраўя ва ўсіх галінах грамадскага жыцця былі выданы дэкреты аб адмене сацыяльнага, аб знішчэнні нацыянальных і рэлігійных абмежаванняў, аб аддзяленні царквы ад дзяржавы і школы ад царквы, аб роўнасці жанчын, аб роўнасці перад законам усіх грамадзян Расіі.

У спецыяльнай пастыліе Совецкага ўрада, прынятай 15 сакавіка 1918 года, «прадэкларацыя правоў народаў Расіі», устанаўлівалася, што саабоднае і самаўрадаваўчае народаў Расіі і поўнае іх роўнапраўе з'яўляюцца законам.

Для падрыву эканамічнай сілы буржуазіі і арганізацыі новай, савецкай народнай гаспадаркі, перш за ўсё — для арганізацыі новай, сацыялістычнай гаспадаркі — была рацыяналізавана і перабудавана ўся краіна: гандаль, гандлёвы флот і ўся буйная прамысловасць і ўся краіна ў сваіх галінах: вугальная, металургічная, нафтавая, хімічная, машынабудаванне, тэкстыльная, цукровая і т. д.

У мэтах вызвалення нашай краіны ад фінансавай залежнасці і эксплуатацыі інтэлектуальных капіталістаў, былі адменены і адменены замежныя пазыкі Расіі, заключаныя царом і Часовым урадам. Гэтыя пазыкі нашай краіны не жадалі плаціць за даўгі, узятыя для пераможы і грабежніцкай вайны і ставіўшыя нашу краіну ў кабальную залежнасць ад замежнага капітала.

Усе гэтыя і падобныя ім мерапрыемствы падаргалі ў кожнай частцы краіны буржуазіі, памешчыкаў, рэакцыйнага чыноўніцтва, контррэволюцыйных партый і — значна ўмацавалі Савецкую ўладу ўнутры краіны.

Але нельга было лічыць становішча Совецкай улады ўпайне ўсталяваным, пакуль Расія знаходзілася ў стане вайны з Германіяй і Аўстрыяй. Каб канчаткова ўмацаваць Савецкую ўладу, трэба было пакончыць з вайной. Таму партыя разгарнула барацьбу за мир з першых-жа дзён перамогі Кастрычніцкай рэвалюцыі.

Савецкі ўрад прапанаваў «усім ваюючым народам і іх ўрадам пачаць неадкладна перагаворы аб справядлівым дэмакратычным міры». Аднак, «саюзнікі» Англія і Францыя адмовіліся прыняць прапанову Совецкага ўрада. З прычыны адмовы Францыі і Англіі

перагавораў аб міры, Совецкі ўрад, выконваючы волю Совецкаў, рашыў прыступіць да перагавораў з Германіяй і Аўстрыяй.

Перагаворы пачаліся 3 снежня ў Брэст-Літоўску. 5 снежня была падпісана згода аб перамір'і, аб часовым спыненні ваенных дзеянняў.

Перагаворы адбываліся ў абстаноўцы разрухі народнай гаспадаркі. У абстаноўцы агульнай стомленасці ад вайны і ўходу з фронту нашых вайсковых часцей, у абстаноўцы развалу фронту. У часе перагавораў выявілася, што германскія імперыялісты імкнуцца захаваць велізарныя кавалкі тэрыторыі былой царскай імперыі, а Польшчу, Украіну і Прыбалтыйскія краіны хочуць ператварыць у залежны ад Германіі дзяржавы.

Прадаўжаць вайну ў гэтых умовах — значыла ставіць на карту існаванне Совецкай рэспублікі, якая толькі што нарадзілася. Перад рабочымі класам і сялянствам павстала неабходнасць пайсці на цяжкія ўмовы міру, адступіць перад самым небяспечным тады драпежкам — германскім імперыялізмам, каб атрымаць перадышку, умяшчае Совецкую ўладу і стварыць новую, Чырвоную армію, здольную абараняць краіну ад нападў ворагаў.

Усе контррэвалюцыянеры, пачынаючы ад меншавікоў і эсэраў і канчаючы самым адяўленымі белавардзесцамі, вялі шырокую атакавую супроць падпісання міру. Іх лінія была ясна: яны адраўнаць мірныя перагаворы, справацыраваць наступленне немцаў і ставіць пад удар неўзміцнёўшую яшчэ Совецкую ўладу, пагрозіць і пагрозу заваявання рабочых і сялян.

Іх саюзнікамі ў гэтай чорнай справе з'явіліся Троцкі і яго групныя Бухарын, які разам з Радэкам і Пятаковым узначалілі «левай» партыйную групу, якая іменавала сябе «левай партыйнай групай левых камуністаў». Троцкі і група «левых камуністаў» пачалі ў партыі жорсткую барацьбу супроць Леніна, патрабуючы перадаць вайну. Гэтыя людзі яўна ігралі на-руку германскім імперыялістам і контррэвалюцыянерам унутры краіны, бо вялі справу да таго, каб паставіць маладую, не меўшую яшчэ арміі, Совецкую рэспубліку пад удар германскага імперыялізма.

Гэта была нейкая правакатарская палітыка, па-маніфэстнаму вядомая левымі фразамі.

10 лютага 1918 года мірныя перагаворы ў Брэст-Літоўску былі перарваны. Не гледзячы на тое, што Ленін і Сталін ад імя ЦК і Раднага ўрада настойвалі на падпісанні міру, Троцкі, будучы старшынёй ЦК, і яго дэлегацы ў Брэсце, па-прадацельску парушыў прамыя трыбуны большэвіцкай партыі. Ён заявіў аб адмове Совецкай рэспублікі падпісаць мір на прапанаваных Германіяй умовах і ў гэтым адхіліў паведамліў немцаў, што Совецкая рэспубліка весці вайну і будзе і прадаўжае дэмабілізацыю арміі.

Гэта было страшэнна. Большага і не маглі патрабавалі імперыялісты ад прадацеля інтарэсаў Совецкай краіны.

Германскі ўрад перарваў перамір'е і перайшоў у наступ. Астаткі нашай старой арміі не ўстаялі супроць напору нямецкіх войскаў і сталі разбітаца. Немцы прасоўваліся быстра, захапляючы велізарную тэрыторыю і пагражаючы Петраграду. Германскі імперыялізм, уторгнуўшыся ў Совецкую краіну, задаўся мэтай звергнуць Совецкую ўладу і ператварыць нашу радзіму ў сваю калонію. Старая, разбітая царская армія не магла ўстаяць супроць узброеных і пераможных немцаў германскага імперыялізма. Яна адкатвалася пад ударам чырвонай арміі.

Але узброеная інтэрвенцыя нямецкіх імперыялістаў выклікала матуны рэволюцыйны ўздым у краіне. У адказ на кінуты партыяй і Савецкім урадам кліч «Соцыялістычная бацькаўшчына ў небяспецы» рабочы клас адказаў ўзмоцненым фарміраваннем часцей Чырвонай арміі. Маладыя атрады новай арміі—арміі рэволюцыйнага народа—героічна адсівалі націск узброенага да зубоў германскага драпежніка Пят. Палонін і Іскавам нямецкім акупантам быў дан рашучы адпор. Іх перасоўванне на Пецярбург было прыпынена. Дзень адбору войскаў германскага імперыялізма 23 лютага стаў днём нараджэння маладой Чырвонай арміі.

Яшчэ 18 лютага 1918 года ЦК партыі прынята была прапанова Леніна паслаць тэлеграму германскаму ўраду аб неадкладным заключенні міру. Каб забяспечыць сабе больш выгадныя умовы міру, немцы прапашалі наступленне, і толькі 22 лютага германскі ўрад выдзвігнуў умовы міру, прычым умовы міру былі значна цяжэйшыя і пачатковыя.

Леніну, Сталіну і Свердлову прыйшлося вытрымаць упорнейшую барацьбу ў ЦК супроць Троцкага, Бухарына і іншых трацкістаў, якія выступалі за рашэння аб міры. Ленін указваў, што Бухарын і Троцкі «дадаюць данамаглі германскім імперыялістам і перашкодзілі росквіту і развіццю рэволюцыі ў Германіі» (Ленін, т. XXII, стар. 307).

23 лютага ЦК настанавіў прыняць умовы нямецкага камандзіра і падпісаць мірны дагавор. Прэдацельства Троцкага і Бухарына ўрада абышлося Савецкай рэспубліцы. Латвія, Эстонія, не гаворачы ўжо аб Фінляндыі, адыходзілі да Германіі. Украіна аддзялялася ад Савецкай рэспублікі і ператваралася ў васальную (залежную) нямецкаму двару. У Савецкай рэспубліцы абавязалася пачаць камітэцкую будову.

Гэтыя «левыя камуністы», прадаўжаючы барацьбу супроць Леніна, скатваліся ўсё ніжэй і ніжэй у балота прэдацельства.

Маскоўскае абласное бюро партыі, часова захвачанае «левымі камуністамі» (Бухарын, Осінскі, Якаўлева, Стукан, Малцаў), прыняло раскольніцкую рэзалюцыю недавер'я ЦК і заявіла, што яно лічыць «дагавор аб вострым і хуткім расколі партыі ў бліжэйшы час». Яны дэкларавалі гэтай рэзалюцыяй да прыняцця антысавецкага рашэння: «У інтэрэсах міжнароднай рэволюцыі,—пісалі «левыя камуністы» ў гэтым рашэнні,—мы лічым метазадным ісці на маршмаць страны Савецкай улады, якая становіцца цяпер чыста фармальнай».

Ленін назваў гэта рашэнне «дзіўным і страшэнным».

У той час для партыі не была яшчэ ясна сапраўдная прычына гэтых антыпартыйных паводзін Троцкага і «левых камуністаў». Але як толькі ўстанавіўся ядаўна працэс антысавецкага «права-трацкіскага» пераўтварэння (пачатак 1938 года), Бухарын і ўзначальваемая ім група «левых камуністаў» сумесна з Троцкім і «левымі» эсэрамі, аказваюцца, былі адны і тыя ж змове супроць Савецкага ўрада. Бухарын, Троцкі і «левыя камуністы» па змове, аказваюцца, сталі сабе моту савецкаму брэсцкі мірны дагавор, арыштаваць В. І. Леніна, І. В. Сталіна, Я. М. Свердлова, забіць іх і сфарміраваць новы ўрад з бухарынцаў, трацкістаў і «левых» эсэраў.

Арганізуючы тайную контррэволюцыйную змову, адначасова групу «левых камуністаў» пры падтрымцы Троцкага гэта адкрытую атаку супраць большэвіцкай партыі, імкнучыся раскласці партыю і разнажыць партыйныя рады. Але партыя згуртавалася ў гэты цяжкі мо-

мант вакол Леніна, Сталіна, Свердлова і падтрымала Цэнтральны Камітэт у пытанні аб міры таксама, як і ва ўсіх іншых пытаннях.

Група «левых комуністаў» аказалася ізаляванай і разбітай.

Для канчатковага вырашэння пытання аб міры быў склікан VII з'езд партыі.

VII з'езд партыі адкрыўся 6 сакавіка 1918 года. Гэта быў першы з'езд, скліканы пасля ўзяцця ўлады нашай партыяй. На з'ездзе было 46 дэлегатаў з рашаючым голасам і 58 з дарагым. На з'ездзе было прадстаўлена 145 тысяч членаў партыі. На самым саравае партыя было ў гэты час не менш 270 тысяч членаў. І гэтак разыходжанне аб'ясняецца тым, што, з прычыны экстрэмна харахавога з'езду, значная частка арганізацый не паспела прысласць дэлегатаў, а дэлегаты з тэрыторыяў, якіх былі павольна акружаны і перамаваны, не мелі магчымасці прысласць дэлегатаў.

Дакладваючы аб брэсцкім міры, Троцкі гаворыў на з'ездзе, што «...той цяжкі крок, які гравальне падаў перад намі ў сувязі з утварэннем у нас партыі, з'явіўся з прычыны пераможнага рускага крызісаў, перажываемых рускай рэвалюцыяй» (там-жа, стар. 321).

10 галасам супраць 12 і пры 4 устрымаўшыхся былі прыняты рэзалюцыі аб міры на ўмовах аб'яднання аб'яднаных партый.

Ленін пісаў на другі дзень пасля прыняцця рэзалюцыі ў артыкуле «Няшчасны мир»:

«Нязносна цяжкія ўмовы міру. А ўсё-ж гісторыя возьме сваё...

За работу арганізацыі, арганізацыі і арганізацыі. Будучае, не глядзячы ні на якія іспытання—за намі» (там-жа, стар. 288).

У рэзалюцыі з'езда адзначалася, што неминучы і надалей ваенныя выступленні імперыялістычных дзяржаў супраць Савецкай рэспублікі. што таму з'езд лічыць асноўнай задачай партыі прыняцце самых энергічных і рашучых мер для пазбавлення самаадвольнасці і дэсаціфікацыі рабочых і сялян, для падрыхтоўкі мас да самаадданай абароны сацыялістычнай бацькаўшчыны, для арганізацыі Чырвонай арміі, для ўсеагульнага ваеннага абучэння насельніцтва.

З'езд, пацвердзіўшы правільнасць ленінскай лініі ў пытанні аб брэсцкім міры, лічыў пазіцыю Троцкага і Бухарына, якія імкнуліся спробу пацярпеўшых паражэнне «левых комуністаў» прадаўжаць на самым з'ездзе раскольніцкую работу.

Заклучэнне брэсцкага міру дало партыі магчымасць выйграць час для ўмацавання Савецкай улады, для прывядзення ў парадак гаспадарства ў краіне.

Заклучэнне міру дало магчымасць скарыстаць сутычкі ў лагеры імперыялізма і імперыялістаў, даць імпульс разлажыць сілы праціўніка, арганізаваць савецкую гаспадарку, стварыць Чырвоную армію.

Заклучэнне міру дало магчымасць пролетарыяту змаганьне з войскамі сялянства і накіраваць сілы для разгрому буржуазна-феадалаў у перыяд грамадзянскай вайны.

У перыяд Кастрэўскай рэвалюцыі Ленін вучыў, больш за ўсё, партыю, як трэба бясстрашна і рашуча наступіць, калі для гэтага ёсць неабходныя ўмовы. У перыяд брэсцкага міру Ленін вучыў партыю, як трэба ўсталяваць і ўмацаваць у мент, калі савецкая працоўная рэвалюцыя перамагла, каб не даць імпульсу для наступлення ворагаў.

Гісторыя паказала ўсю правільнасць ленінскай лініі.

На VII з'ездзе было прынята рашэнне аб перамене назвы партыі, а таксама аб змяненні праграмы партыі. Партыя стала называцца Радзінскан Комуністычнай партыяй (большэвікоў) РКП(б). Ленін прапанаваў назваць нашу партыю камуністычнай, бо гэтая назва дакладна аднавідае той мэце, якую партыя ставіць перад сабою, а імкненне камунізму.

Для складання нової програми партія брала участь у виборі комісії, яку очолював Ленін. Статті і положення, прийняті за дорученням програми, були прийняті проектом, розробленим Леніном.

Такім чынам, VII з'езд выканаў велізарную гістарычную справу: ён разбіў затаіўшыхся ворагаў унутры партыі, «левых камуністаў» і чыпкістаў, ён даўся выхадзі і ўдзельнікам ініцыятыў, ён даўся міру, перадышкі, ён даў партыі выйграць час для арганізацыі Чырвонай арміі, і абавязаў партыю павесіць свае гісторыі і ідэалы на народнай гаспадарцы.

8. Деніскі план прыступу да соцыялістычнага будаўніцтва. Камбеды і агузачны куланства. Мянеж «левых» эсэраў і яго падаўленне. V з'езд Саветаў і прыняцце Канстытуцыі РСФСР.

...ключыўшы мiр i атрымаўшы перадышкi. Савецкая ўлада пры-
шла да разгортвання соцьялістычнага будыўніцтва. Перыяд з ліста-
пада 1917 года па люты 1918 года Ленiн назваў перыядам «чырвона-
гвардзейскай атакі на капітал». Савецкай уладзе ўдалося на працягу
першай палавіны 1918 года зламаць гаспадарчую магчымасць бур-
жуазіі, сканцэнтраваную ў сваіх рiках камандныя вышынi народна-
гаспадаркi (фабрыкi, заводы, банкi, чыгункі, замежны гандаль, і т.
дзiны флот і т. п.), зламаць буржуазны апарат дзяржаўнай улады
і стварыць новую дзяржаву. Савецкая ўлада перамагла ўсё і ўста-
ноўвае Савецкую ўладу.

Але усяго гэтага было дадала яшчэ недастаткова. Каб рушылі ўсё і пачалося будаўніцтва новага перайсці да будаўніцтва новага. Тыму ўвесной 1918 года пачаўся пераход да новага этапу сацыяльна-гаспадарчага будаўніцтва — да ажыццяўлення рэвалюцыйна-сацыяльна-арганізацыйнага замацавання атрыманых перамог, да будаўніцтва сацыяльна-гаспадарчай дзяржавы і новай народнай эканомікі. Для гэтага скарыстаць перадышку для таго, каб прыступіць да пабудовы фундамента сацыялістычнай эканомікі. Большэвікі павінны былі навучыцца па-новаму арганізаваць вытворчасць і кіраваць ёю. Ленін пісаў, што партыя большэвікоў Расіі пераканана, партыя большэвікоў Расіі змагаецца за багатых для народа, цэнтр, гаварыць Ленін, партыя большэвікоў павінна навучыцца кіраваць Расіяй.

Галоўнымі задачамі на гэтым этапе Ленін лічыў задачы ўліку таго, што вытвараецца ў народнай гаспадарцы, і кантролю над расходам усёй вытвараемай прадукцыі. У краіне пераважалі дробнабуржуазныя элементы ў гаспадарцы. Мільёны дробных гаспадароў, у торадзе і вёсцы былі глебай для росту капіталізма. Гэтыя дробныя гаспадарыкі не прызнавалі ні працоўнай, ні агульнадзяржаўнай трышчыны, яны не падпарадкоўваліся ні ўліку, ні кантролю. У гэтым цяжкі момант асабліваю небяспеку пратэставалі дробнабуржуазныя спекулянты і гандлярства і сіробы дробных гаспадароў і гандляроў нажыцца на народнай нуждзе.

Четвертая лавина энергичную борьбу с расхлябаностью у вытвор-
честв, с безразличием производственной дисциплины у промышленовцев. Не

працоўныя навывы павольна ўсваіваліся масамі. З прычыны гэтага барацьба за працоўную дысцыпліну стала ў гэты перыяд цэнтральнай задачай.

Ленін указваў на неабходнасць разгортвання ў прамысловасці соцыялістычнага спаборніцтва, увядзення здзелнага аплаты, барацьбы з ўраўнілаўкам, прымянення побач з выхаваўчымі мерамі пераказання таксама і метадаў прымусу да тых, хто хоча як мага больш урваць ад дзяржавы, лодырнічае і займаецца спекуляцыяй. Ён лічыў, што новая дысцыпліна дысцыпліна працоўная, дысцыпліна таварыскай сувязі, дысцыпліна савецкая—выпрацоўваецца мільёнамі працоўных на штодзённай практычнай рабоце. Ён указваў, што «гэтая справа зойме цэлую гістарычную эпоху» (Ленін, т. XXIII, стар. 44).

Усе гэтыя пытанні соцыялістычнага будаўніцтва, піннага сабрана новых, соцыялістычных вытворчых адносін былі асветлены і ўраўнаважаны ў яго выдатнай рабоце «Чарговыя задачы Савецкай улады».

Левыя комуністы», выступаючы заадно з эсэрамі і меншэвікамі, павялі барацьбу супроць Леніна і на гэтых пытаннях. Бухарын, Осенскі і іншыя выступалі супроць насаджэння дысцыпліны, супроць адзначэння на прадпрыемствах, супроць скарачэння спецыялістаў у прамысловасці, супроць правядзення гаспадарчага разліку. Яны ўводзілі паклёпы на Леніна, сцвярджаючы, што такая напінка «лічыцца» і да «праваў» парадка. Адначасова «левыя комуністы» прапаводзілі прапагандысцкія доклады, што сацыялістычнае будаўніцтва і перамога соцыялізма ў Расіі немагчымы.

За «левымі» фразамі ў «левых комуністаў» скрывалася аборота галава, лодыра, спекулянта, якія былі супроць дысцыпліны і беспарадка адносна да дзяржаўнага рэгулявання гаспадарчага жыцця, да ціску і кантролю.

Вырашыўшы пытанні арганізацыі новай, савецкай прамысловасці, партыя перайшла да пытанняў вёскі. У вёсцы кінута ў гэты час барацьба аднаго з кулацтвам. Кулакі атрымалі сваю і захацелі аднабрана ў памешчыкаў зямлі. Гэта іх пачалося ў дачмоў кулакі, змагаючыся з пролетарскай дзяржавай. У вёсках працягваўся дзяржаўнае хлеб на цвёрдых цэнах. Яны хацелі і дапаможа гэтаму ўвесці ў Савецкую дзяржаву адмыслова аднавіць ія сацыялістычных мерапрыемстваў. Партыя паставіла задачу разграміць контррэвалюцыйнае кулацтва. Для арганізацыі аднаго і тэжэса барацьбы з кулацтвам, якое меў алыны хлеба, быў арганізаваных рабочых у вёску.

«Таварышы-рабочыя!—пісаў Ленін.—Памятайце, што гэта вёска рэвалюцыі крытычнае. Памятайце, што вырагаваць рэвалюцыю можаце толькі вы,—большыя няма каго. Дзесяткі тысяч абураў, перадаў, і тых сацыялістаў, якіх вы ведаеце, паддацца на хабар і на разграбленне, з іх вы страціце сваю ную сілу супроць кулакоў, спекулянтаў, марадзёраў, хабарнікаў, дзяржаўнікаў,—вогь што неабходна» (там-жэ, стар. 20).

«Барацьба за хлеб—гэта барацьба са сацыялізмам»,—лічыў Ленін, і пад гэтым лозунгам пайла арганізаваных рабочых у вёску. Яны выданы рад дэкрэтаў, якіх арганізаваных рабочых у вёску татуру і прадастаўлялі органам наркампродаў на дзяржаўнае моцтвы для закупкі хлеба на цвёрдых цэнах.

Дэкретам II савецкай дзяржавы ад 15 верасня 1918 года камітэты Савятаў у вёсках павінны былі арганізаваных рабочых у вёску.

у справе пераразмеркавання канфіскаваных зямель і размеркавання гаспадарчага інвентара, у загатоўцы прадвольстваў і лішкаў у кулакоў, у справе снабжэння прадвольствам рабочых цэнтрав і Чырвонай арміі. 50 мільёнаў гектараў кулацкай зямлі пераншло ў рукі беднаты і сярэдняку. Была канфіскавана ў кулацтва значная частка сродкаў вытворчасці на карысць беднаты.

Арганізацыя камітэтаў беднаты з'яўлялася далейшым этапам у разгортванні сацыялістычнай рэвалюцыі ў вёсцы. Камбеды з'яўляліся асноўнымі пунктамі дыктатуры пролетарыята ў вёсцы. Праз камбеды ў значнай ступені шло фарміраванне кідраў Чырвонай арміі з селянства насельніцтва.

Паход пролетарыяў у вёску і арганізацыя камітэтаў беднаты ўмацавалі Совецкую ўладу ў вёсцы і мелі велізарнае палітычнае значэнне для заваявання сённяшняга сярэдняга і старога Савецкай улады.

К канцу 1918 года, калі камбеды выканалі свае задачы, яны спынілі сваё існаванне, зліўшыся з Саветамі ў вёсцы.

4 ліпеня 1918 года адкрыўся V з'езд Саветаў. На з'ездзе «левыя» эсэры разгарнулі жорсткую барацьбу супроць Леніна, у тым ліку кулакоў. Яны патрабавалі сур'ёзнай барацьбы з кулацтвам і адмовы ад пасылкі рабочых прадвольстваў у вёску. Калі «левыя» эсэры пераканаліся, што іх лінія сустракае цвёрды адпор з боку большасці з'езда, яны арганізавалі мяцеж у Маскве. Зыхваццё Троцка, Свяціцельскі завулак і адтуль пачалі было артылерыйскі абстрэл Крэмля. Аднак, на працягу некалькіх гадзін гэтая «лева»-эсэраўская авантура была падаўлена большэвікамі. У радзе пунктаў краіны мяцежныя арганізацыі, «левыя» эсэры таксама прыводзілі паўстанні, але ўсюды гэтая авантура была быстра ліквідавана.

Як устаноўлена цвёрдым прысудам Цэнтральнага «права-трацкісцкага» блока, мяцеж «левых» эсэраў быў падняты з ведама і згоды Бухарына і Троцкага і з'яўляўся часткай агульнага плана контррэвалюцыйнага змовы бухарынцаў, трацкістаў і «левых» эсэраў супроць Савецкай улады.

У той жа самы час «левы» эсэр Блюмкін, у далейшым агент Троцкага, забраўся ў германскае пасольства і, з мэтай справядлівага павену з Германіяй, пабег у Мірбург германскага палат у Магдэбург. Але Савецкаму ўладу ўдалося прадугледзець павену і сфармаваць прапаведніцкую контррэвалюцыянераў.

На V з'ездзе Саветаў была прынята Канстытуцыя РСФСР—першая савецкая Канстытуцыя.

КАРОТКІЯ ВЫВАДЫ.

На працягу васьмі месяцаў ад лютага да кастрычніка 1917 года партыя большэвікоў выконвае труднейшую задачу: яна заваявае большасць у рабочым класе, у Саветах, яна прыцягвае на старану сацыялістычнай рэвалюцыі масы селян. У гэты перыяд партыя з-пад уплыву дробнабуржуазных партый (эсэраў, меншэвікоў, анархістаў), яна крок за крокам выяўляе палітыку гэтых партый, накіраваную на перадаўленне інтарэсаў працоўных. Партыя большэвікоў разгортвае палітычную работу на фронце і ў тылу, падрыхтоўвае і праводзіць да Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі.

Рашаючыя моманты ў гісторыі партыі гэтага перыяду: прыезд Леніна з эміграцыі, перамагненне гэтых партый, Краснаармейская рэвалюцыя партыі і VI з'езд партыі. У рашаючых партыі рабочы клас чэр-

нае сіду і ўпэўненасць у перамозе, знаходзіць адказ на важнейшыя пытанні рэволюцыі. Красавіцкая канферэнцыя накіроўвае партыю на барацьбу за пераход ад рэволюцыі буржуазна-дэмакратычнай да рэволюцыі соцыялістычнай. VI з'езд нацэльвае партыю на ўзброенае паўстанне супроць буржуазіі і яе Часовага ўрада.

Згоднікія партыі эсэраў і меншавікоў, анархісты і іншыя некомуністычныя партыі завяршаюць сваё развіццё: усе яны становяцца буржуазнымі партыямі ўжо перад Кастрычніцкай рэволюцыяй, якія адстойваюць цэласць і захаванасць капіталістычнага ладу. Партыя большэвікоў адна кіруе барацьбой мас за звяржэнне буржуазіі і ўстаўленне ўлады **Советаў**.

Адначасова большэвікі разбіваюць спробы капітулянтаў унутры партыі Зіноўева, Каменева, Рыкава, Бухарына, Троцкага, Пятакова звярнуць партыю са шляху соцыялістычнай рэволюцыі.

Узначальваемы партыяй большэвікоў, рабочы клас, у саюзе з сялянскай беднотай, пры падтрыманні салдат і матросаў, звяргае ўладу буржуазіі, устанаўлівае ўладу Советаў, устанаўлівае новы тып дзяржавы—соцыялістычную савецкую дзяржаву,—адмяняе памешчыцкую ўласнасць на зямлю, перадае зямлю ў карыстанне сяляцтва, нацыяналізуе ўсе землі ў краіне, экспрапрыруе капіталістаў, заваявае выхад з вайны,—мір, атрымлівае неабходную перадышку і стварае, такім чынам, умовы для разгортвання соцыялістычнага будаўніцтва.

Кастрычніцкая соцыялістычная рэволюцыя разбіла капіталізм, адняла ў буржуазіі сродкі вытворчасці і ператварыла фабрыкі, заводы, зямлю, чыгуны, банкі—ва ўласнасць усяго народа, у грамадскую ўласнасць.

Яна ўстанавіла дыктатуру пролетарыята і перадала кіраванства веізарнай дзяржавай рабочаму класу, зрабіўшы яго, такім чынам, пануючым класам.

Тым самым Кастрычніцкая соцыялістычная рэволюцыя адкрыла новую эру ў гісторыі чалавецтва—эру пролетарскіх рэволюцый.

Раздзел VIII

ПАРТЫЯ БОЛЬШЭВІКОЎ У ПЕРЫЯД ЗАМЕЖНОЙ ВАЕННАЙ ІНТЭРВЕНЦЫІ І ГРАМАДЗЯНСКАЙ ВАЙНЫ.

(1918—1920 годы).

1. Пачатак замежнай ваеннай інтэрвенцыі. Першы перыяд грамадзянскай вайны.

Так почыне брэсцкага міру і ўмацаванне Савецкай улады ў рэвалюцыйна-рэвалюцыйна-эканамічных мерапрыемствах у момант, калі за ім на Захадзе была яліз у поўным разгары, і якім і перыяду трывогі сярод імперыялістаў Захада, асабліва ж сярод імперыялістаў Антанты.

Імперыялісты Антанты лічыліся, што заключыць мір паміж Германіяй і Расіяй можа аблягчыць ваеннае становішча Германіі і адпаведна атруціць становішча войск Антанты на фронце. Яны лічыліся, і гэтак, што ўсталяванне міру паміж Расіяй і Германіяй можа ўмацаваць ціху да міру ва ўсіх краінах, на ўсіх фронтах і тым падарваць справу вайны, справа імперыялістаў Яны лічыліся, нарэшце, што існаванне Савецкай улады на тэрыторыі вострава і краіны і не поспехі ў краіне, якія паследавалі пасля зваржэння там улады буржуазіі, могуць паслужыць заразлівым прыкладам для рабочых і салдат Захада, якія захоплены глыбокім неадназначным зацікаўленнем ваіны і могуць—на прыкладу рускіх—павярнуць антыкі супраць сваіх паню і прыгнатышкаў. З гэтай прычыны ўрады Антанты рашылі аддаць ваенную інтэрвенцыю (умяцшавне) у Расію з тым, каб звергнуць Савецкую уладу і паставіць буржуазную уладу, якая адна і тая ж кожнае оўржуазныя парцы, адміністрацыйны дагавор з імі і аддаваць ваенны фронт супраць Германіі і Аўстрыі.

Імперыялісты Антанты тым ахвотней ішлі на гэту чорную справу, што яны былі перакананы ў нетрываласці Савецкай улады і не сумняваліся ў немінучасці яе хуткага падзення і ў іх пачынаў намаганне з боку яе ворагаў.

У гэтым трывогі ўдзельнічалі поспехі Савецкай улады і яе ўмацаванне ў рады звергнутых класаў—памешчыкаў і капіталістаў, у рады разбітых партый—кадэтаў, меншавікоў, эсэраў, анархістаў, усялякага роду буржуазных нацыяналістаў, у рады беларускіх генералаў, казацкага афіцэрства і т. п.

Усе гэтыя варожыя элементы з першых жа дзён перамогі Кастрычніцкай рэвалюцыі з усіх дахаў крычалі, што Савецкая улада не можа

глебы ў Расіі, што яна асуджана, што яна абавязкова загіне праз адзін або два тыдні, праз месяц або, самае большае—праз два-тры месяцы. Але паколькі Совецкая ўлада прадаўжала існаваць і ўмацоўвацца, не гледзячы на заклінанні яе ворагаў, то ворагі Совецкай улады ўнутры Расіі аказаліся вымушанымі прызнаць, што Совецкая ўлада многа сільней, чым яны думалі раней, што для звяржэння Совецкай улады неабходны сур'езныя намаганні і жорсткая барацьба ўсіх сіл контррэвалюцыі. Таму яны рашылі павесці шырокую контррэвалюцыйна-мяцежную работу па збіранню сіл контррэвалюцыі, па скалачванню ваенных кадраў, па арганізацыі мяцяжоў, перш за ўсё, у казацкіх і кулацкіх раёнах.

Такім чынам, ужо у першай палавіне 1918 года склаліся дзве пэўныя сілы, гатовыя пайсці на звяржэнне Совецкай улады: іншакраінныя імперыялісты Антанты і контррэвалюцыя ўнутры Расіі.

Ні адна з гэтых сіл не мела дастатковых даных для таго, каб самастойна пайсці на звяржэнне Совецкай улады. У контррэвалюцыі ў Расіі былі некаторыя ваенныя кадры, а таксама некаторая колькасць людскіх сіл, галоўным чынам, у асобе казацкіх вярхоў і кулацтва, неабходныя для таго, каб падняць паўстанне супроць Совецкай улады. Але у яе не было грошан і ўзбраення. У іншакраінных імперыялістаў, наадварот, былі грошы і ўзбраенне, але яны не маглі «адпусціць» на інтэрвенцыю дастатковай колькасці воінскіх сіл не толькі таму, што гэтыя сілы патрэбны былі для вайны з Германіяй і Аўстрыяй, але і таму, што яны маглі аказацца не зусім надзейнымі для барацьбы з Совецкай уладай.

Умовы барацьбы з Совецкай уладай дыктавалі аб'яднанне абодвух антысавецкіх сіл, замежнай і ўнутранай. І гэта аб'яднанне склалася ў першай палавіне 1918 года.

Так склалася замежная ваенная інтэрвенцыя супроць Совецкай улады, падтрыманая контррэвалюцыйнымі мяцяжамі ворагаў Совецкай улады ўнутры Расіі.

Так скончылася перадышка і пачалася грамадзянская вайна ў Расіі, гэта значыць вайна рабочых і сялян народаў Расіі супроць знешніх і ўнутраных ворагаў Совецкай улады.

Імперыялісты Англіі, Францыі, Японіі, Амерыкі пачалі ваенную інтэрвенцыю без аб'яўлення вайны, хоць інтэрвенцыя была вайной супроць Расіі, прычым вайной горшага тыпу. Тайна, па-зладзенску, падкраліся гэтыя «цывілізаваныя» разбойнікі і высадзілі свае войскі на тэрыторыю Расіі.

Англа-французы высадзілі войскі на поўначы Расіі, занялі Архангельск і Мурманск, падтрымалі там белавардзейскі мяцеж, скінулі ўладу Советаў і стварылі белавардзейскі «ўрад поўначы Расіі».

Японцы высадзілі войскі ва Владзівастоку, захапілі Примор'е, разганалі Советы і падтрымалі белавардзейскіх мяцежнікаў, якія аднавілі потым буржуазныя парадкі.

На Паўночным Каўказе генералы Карнілаў, Алексееў, Дзенікін пры падтрыманні англа-французаў арганізавалі белавардзейскую «добравохотніцкую армію», паднялі мяцеж казацкіх вярхоў і адкрылі паход супроць Советаў.

На Дану генералы Красноў і Мамантаў пры тайным падтрыманні нямецкіх імперыялістаў (адкрыта падтрымаць іх не рашаліся немцы, з прычыны існавання мірнага дагавора з Расіяй) паднялі мяцеж данскіх казакаў, занялі Данскую вобласць і адкрылі паход супроць Советаў.

На Сярэдняй Волзе і ў Сібіры прыекамі англа-французаў быў арганізаван мяцеж чэхаславацкага корпуса. Гэтаму корпусу, які склаўся з ваеннапалонных, было дазволена Совецкім урадам выехаць да сябе на радзіму праз Сібір і Далёкі Усход. Але ён быў скарыстан па дарозе германамі і англа-французамі для мецяжу супроць Совецкай улады. Мяцеж корпуса паслужыў сігналам да мецяжу кулацтва на Волзе і ў Сібіры і эсэраўскі настроеных рабочых на Воткінскім і Іжэўскім заводах. На Волзе быў створан Самарскі белагвардзейска-эсэраўскі ўрад, у Омску—Сібірскі белагвардзейскі ўрад.

Германія не ўдзельнічала і не магла ўдзельнічаць у гэтай інтэрвенцыі, бо была саюзніца англа-франка-япона-амерыканцаў. Хоць-бы таму, што яна знаходзілася ў стане вайны з гэтым блокам. Але, не гледзячы на гэта, і на існаванне мірнага дагавора паміж Расіяй і Германіяй, яна і з большэвікоў не сумніваўся ў тым, што германскі ўрад кайзера і вогельма з'яўляецца такім-жа лютым ворагам Совецкай краіны, як і англа-франца-япона-амерыканскі. Германія і яе саюзнікі імперыялісты рабілі ўсё магчымае і немагчымае для таго, каб ізаляваць Расію ад астатняга свету. Яны падпісалі з Совецкай Расіяй, праўда, па «дагавору» з Украінскай Радай,—Украіну, увялі на Украіну на протэст беларускіх і ўкраінскіх Рад і пачалі бесчалавечна грабіць і прыгнятаць украінскі народ, забараняючы яму падтрымліваць якую-б то ні было сувязь з Совецкай Расіяй. Яны адарвалі ад Совецкай Расіі Закаўказзе, увялі туды на протэст грузінскіх і абрэдзжанскіх палынацстаў, албанскіх і турэцкіх войскі і сталі гаспадарыць у Тыфлісе і Баку. Яны ўсяляк падтрымлівалі, праўда, спадшчыка—узбраеннем і правіянгам мясцовага генерала на Дану—Краснова супроць Совецкай улады.

Такім чынам, Совецкая Расія аказалася адрэзанай ад сваіх асноўных прадавольственных, сыравінных і палітных рэсурсаў.

Цяжка было ў гэты перыяд у Совецкай Расіі. Нехапала хлеба. Нехапала мяса. Галад мучыў рабочых. Рабочым Масквы і Петраграда выдавалася па васьмушцы хлеба на два дні. Бывалі дні, калі зусім не выдавалі хлеба. Заводы не працавалі, бо амаль не прадавалі нехапала сыравіны, паліва. Але рабочы клас не падаў духам. Не падала духам партыя большэвікоў. Неправарныя труднасці гэтага перыяду і адчайная барацьба з імі паказалі, якія невычэрпная энергія топча ў рабочым класе і да чаго вяліка, нязмерна сіла аўтарытэта большэвіцкай партыі.

Партыя аб'явіла краіну ваенным лагерам і перабудавала яе гаспадарча і культурна-палітычнае жыццё на ваенны лад. Совецкі ўрад аб'явіў, што «соцыялістычная бацькаўшчына—у небяспецы» і заклікаў народ да адпору. Ленін даў лозунг «усе для фронту», і сотні тысяч рабочых і сялян пайшлі добраахвотнікамі ў Чырвоную армію, на фронт. Каля палавіны ўсяго састава партыі і комсамола пайшло на фронт. Партыя патягла народ на ачэчэственную вайну супроць напэстнага вонкага замежнага інтэрвенцыі, супроць мецяжоў звергнутых рэвалюцыяй эксплуататарскіх класаў. Арганізаваны Леніным Совет рабочых і сялянскіх абароны кіраваў сыравой снабжэння фронту людзьмі, прадавольствам, абмундзіраваннем, узбраеннем. Пераход ад добраахвотніцкага прынцыпу да абавязковага вонкага навіннасці прыцягнуў у Чырвоную армію сотні тысяч новых папайненняў, і ў кароткі тэрмін Чырвоная армія стала мільённай.

Не гледзячы на цяжкае становішча краіны і маладосць Чырвонай

арміі, якая не паспела яшчэ ўзмацніць, у розу бладе прынятых мер абароны першыя поспехі былі ўжо ў наяўнасці. Генерал Красноў быў забіты пад Царыцына, захват якога ён лічыў забяспечаным, і атрымліваў за Дон. Дзеянні генерала Дзенікіна былі лакалізаваны ў невялікім раёне Паміжчана Кавказ і Кіеўска-Палтаўскага раёнаў з баямі з Чырвонай арміяй. Чэкавы і дэра-белыгарызенскія банды былі выдалены з Ізюма, Ступіска, Сіма, і адхілены ад Кіева. Меліж белыгарызенскія Сіма і Сімаўскія, арганізаваныя галоўна англійскай місіяй у Маскве Маккартам, былі разгромлены, а Ташаргі і рэвалюцыйныя дзеячы забіты т.г. Урыцкага і Валадарскага і ўрадава-рэвалюцыйны самах на жыццё Леніна, за белы тэрор супроць большэвікаў і Чырвонай арміі чырвонаму тэрору і разгромлены ўсёх кантактаў і адносін з партыяй цэнтральнай Расіі.

У баях з ворагамі загартувалася і мужнела маладая Чырвоная армія.

Комуністы-камісары, якія працавалі тады ў Чырвонай арміі, аддавалі пераважную ролю ў справе ўмацавання арміі, у справе яе палітычнага ідэала, у справе ўзмацнення яе боездольнасці, яе дысцыпліны.

Бальшэвіцкая партыя разумела, што гэтая перамога Чырвонай арміі не вырашае спрэчкі і з'яўляецца толькі першым, не поспехам, і яна разумела, што надыходзяць новыя баі, яшчэ больш сур'ёзныя, што краіна можа вярнуць сабе страчаныя прадавольственыя, сыравічныя і апалавыя раены толькі ў выніку працяглых і сур'ёзных баёў з ворагамі. Таму большэвікі сталі ўзмацняць рыхтавацца да працяглай вайны, рашыўшы паставіць увесь тыл на службу фронту. Савецкі ўрад увёў ваенны камунізм. Савецкая ўлада паставіла пад свой кантроль апраца буйнай прамысловасці—сярэднюю і дробную прамысловасць, каб накіраваць тавары масавага спажывання і снабдаць імі армію і вёску. Яна ўввела маніполю хлеба і гандлю, забараніла прыватны гандаль хлебам і ўстанавіла прадразверстку, каб узяць на ўлік усе лішкі прадавольствія ў сялян, накіраваць запасы хлеба і снабдаць прадавольствам армію, рабочых. Нарэшце, яна ўввела ўсезгульную працоўную павіннасць для ўсіх класаў. Прыцягваючы буржуазію да абавязковай фізічнай працы і аслабляючы, такім чынам, рабочых для вайны, больш важнай для фронту, партыя ажыццяўляла прынцып: «хто не працуе, той не есць».

Уся гэтая сістэма мерапрыемстваў, якія былі выкліканы выключна цяжкімі умовамі абароны краіны і мелі часовы характар, называлася ваенным камунізмам.

Краіна рыхтавалася да працяглай і сур'ёзнай грамадзянскай вайны са знешнімі і ўнутранымі ворагамі Савецкай улады. Яна павінна была патроіць колькаснасць арміі да канца 1918 года. Яна павінна была накіраваць сродкі снабжэння гэтай арміі.

Ленін указваў у гэтыя дні:

«Мы рашылі мець армію ў 1.000.000 чалавек к вясне, нам патрэбна цяпер армія ў тры мільёны чалавек. Мы можам яе мець. І мы будзем яе мець».

2. Ваеннае паражэнне Германіі. Рэвалюцыя ў Германіі. Утварэнне III Інтэрнацыянала. VIII з'езд партыі.

У той час як Савецкая краіна рыхтавалася да новых баёў супроць замежнай інтэрвенцыі, на Захадзе, у тым і на фронтах ваюючых краін адбывалася рашаючых падзей. Германія і Аўстрыя задыхаліся ў

цісках вайны і прадавольственнага крызісу. У той час як Англія, Францыя і Паўночная Амерыка разварачвалі ўсе новыя і новыя рэзервы, у Германіі і Аўстрыі вычэрпваліся апошнія мізэрныя рэзервы. Справа была такая, што знясілены да апошняй ступені Германія і Аўстрыя навішны былі у бліжэйшы час пацярпець паражэнне.

Разам з тым унутры Германіі і Аўстрыі кніста абурэнне народа супроць несканчаемай і згубнай вайны, супроць імперыялістычных урадаў гэтых краін, якія давалі народ да знясілення, да голаду. Скажам тут таксама велізарны рэвалюцыйны ўплыў Кастрычніцкай рэвалюцыі, братанне савецкіх салдат з аўстра-германскімі салдатамі на фронце яшчэ да брэскага міру і, затым, уплыў самага спынення вайны з Савецкай Расіяй і заключэння міру з ёю. Прыклад Расіі, дзе народ дабіўся спынення неаўдаснай вайны шляхам звяржэння свайго імперыялістычнага ўрада, не мог не паслужыць урокам для аўстра-германскіх рабочых. А германскія салдаты, якія стаялі на ўсходнім фронце і былі пераведзены потым, пасля брэскага міру, на захадны фронт, не маглі не разлажыць там германскую армію сваімі расказаўмі аб братанні з савецкімі салдатамі і аб тым, як савецкія салдаты пазбавіліся ад вайны. Што датычыць аўстрыйскай арміі, то яна стала разлагацца яшчэ раней у сілу тых-жа прычын.

У выніку ўсіх гэтых акалічнасцей у германскіх войсках умянялася іхна да міру, не стала у іх рашучай боездольнасці, і яны сталі адступаць над чужымі войскамі Антанты, а ў самой Германіі выбухнула у лістападзе 1918 года рэвалюцыя, якая звергла Вільгельма і яго ўрад.

Германія аказалася вымушанай прызнаць сябе пераможанай і запрасіла міру ў Антанты.

Так Германія, дзяржава перапаразрадная, адным ударам была звяржнута ў становішча дзяржавы другаразраднай.

З пункту гледжання становішча Савецкай улады гэтая акалічнасць мела некаторае асобнае значэнне, бо яна ператварала дзяржавы Антанты, якія арганізавалі інтэрвенцыю супроць Савецкай улады, у пануючую сілу Еўропы і Азіі, давала ім магчымасць умяняць інтэрвенцыю і арганізаваць блакаду Савецкай краіны, тужэй зацягнуўшы пятлю вакол Савецкай улады. Гэта так іменна і здарылася, як убачым далей. Але, з другога боку, яна мела яшчэ больш сур'ёзнае становучае значэнне, якое у краіні аблягчала становішча Савецкай краіны. Напершае, Савецкая ўлада атрымлівала магчымасць ануляваць грабежніцкі брэсцкі мір, спыніць пляцяжы на кантрыбуцыі і павесці адкрытую барацьбу, ваенную і палітычную, за вызваленне Эстоніі, Латвіі, Беларусі, Літвы, Украіны, Закаўказзя ад гнету германскага імперыялізма. На-другое,—і гэта галоўнае—існаванне ў цэнтры Еўропы, у Германіі, рэспубліканскага рэжыму і Саветаў рабочых і салдацкіх дэпутатаў навінна было рэвалюцыянізаваць і сапраўды рэвалюцыянізавала краіны Еўропы, што не магло не ўмацаваць становішча Савецкай улады ў Расіі. Праўда, рэвалюцыя ў Германіі была буржуазная, а не сацыялістычная, а Саветы з'яўляліся паслухмянай зброяй буржуазнага парламента, бо ў Саветах панавалі сацыял-дэмакраты, згоднікі нахштаг рускіх меншавікоў, чым, уласна, і аб'ясняецца яе слабасць. Да чаго слаба была там рэвалюцыя, відаць, хоць-бы з таго, што яна дапусціла беспакaranaе забойства нямецкімі белавардзейцамі такіх вядомых рэвалюцыянераў, як Р. Люксембург і К. Лібкнехт. Але ўсе-ж гэта была рэвалюцыя, Вільгельм быў звяржнут, рабочыя вырваліся з лан-

цугоў, і ўжо гэта адно не магло не развязаць рэвалюцыю на Захадзе, не магло не выклікаць уздыму рэвалюцыі ў еўрапейскіх краінах.

У Еўропе пачаўся рэвалюцыйны ўздым. У Аўстрыі разгортваўся пераходны перыяд. У першы ўздым Савецкай рэспублікі. На бітве рэвалюцыйнай хвалі былі на павярхні комуністычныя партыі Еўропы.

Стварылася рэальная глеба для аб'яднання камуністам у ІІІ, Комуністычны Інтэрнацыянал.

У сакавіку 1919 года ў Маскве на І кангрэсе комуністычных партый розных краін па ініцыятыве Леніна і большэвікоў быў асн. ІІІ Комуністычны Інтэрнацыянал. Хвосты блаката і праследвання імперыялістаў перашкодзілі многім дэлегатам прыбыць у Маскву, там не менш на І кангрэсе прысутнічалі дэлегаты ад важнейшых краін Еўропы і Амерыкі. Кіраваў кангрэсам Ленін.

У дакладзе аб буржуазнай дэмакратыі і дыктатуры пролетарыята Ленін паказаў значэнне Савецкай улады, як сапраўднай дэмакратыі для працоўных. Кангрэс прыняў Маніфест да міжнароднага пролетарыята, у якім заклікаў да рашучай барацьбы за пролетарскую дыктатуру, за перамогу Саветаў ва ўсіх краінах.

Кангрэс утварыў Выканком Комінтэрна (ВККІ), выканаўчы орган ІІІ-га, Комуністычнага Інтэрнацыянала.

Так была створана міжнародная рэвалюцыйная пролетарская арганізацыя новага тыпу Комуністычны Інтэрнацыянал, марксісцка-ленінскі Інтэрнацыянал.

У астанючы супярэчлівых акалічнасцей, — ва умовах узмацнення реакцыянага блоку дзяржаў Антанты супроць Савецкай улады, з аднаго боку, і ва умовах рэвалюцыйнага ўздыму ў Еўропе, галоўным чынам, у краінах, пацярпелых ваеннае паражэнне, якое вельмі аблягчыла становішча Савецкай краіны, з другога боку, сабраўся ў сакавіку 1919 года VIII з'езд нашай партыі.

На з'ездзе прысутнічала 301 дэлегат з рашаючым голасам, якія прадстаўлялі 313.766 членаў партыі. Дэлегатаў з дарадчым голасам было 102 чалавекі.

Адкрывшы з'езд, Ленін першае свае слова прысвяціў памяці Я. М. Сярдлова, аднаго з лідэраў арганізацый партыі большэвікоў, які памёр напярэдадні адкрыцця з'езда.

На з'ездзе была прынята новая праграма партыі. У праграме даецца характарыстыка капіталізму і яго вышэйшай ступені імперыялізму. У праграме параўноўваюцца дзве сістэмы дзяржаў — буржуазная дэмакратычная і савецкая сістэма. У праграме падрабязна ўстаноўлены канкрэтныя задачы партыі ў барацьбе за сацыялізм: давярэнне да класа экспартыраў буржуазіі, выдзяленне гаспадаркі краіны па плану сацыялістычнаму плану, удзел профсаюзаў у арганізацыі і кіраванні гаспадаркі, сацыялістычная дысцыпліна працы, скарыстанне спецыялістаў у народнай гаспадарцы пад кантролем савецкіх органаў, паступовае і планамернае ўцягненне сярэдняга саслоўя ў работу сацыялістычнага будаўніцтва.

З'езд прыняў прапанову Леніна аб тым, каб побач з вызначэннем імперыялізму, як вышэйшай ступені капіталізму, адзначыць у праграме апісанне прамысловага капіталізму і простага гаспадарка гаспадаркі, якое было ў старой праграме, прынятай яшчэ II з'ездам партыі. Ленін знаходзіў неабходным уключыць у праграму складанасць навага эканомікі і ўказаць на наяўнасць у краіне розных гаспадарчых улад, у тым ліку і дробнатаварнай гаспадаркі, паводкам якой з'яўляецца селянін.

серадняк. Таму пры абмеркаванні праграмы Ленін рашуча виступіў супроць антыбольшэвіцкіх поглядаў Бухарына, які прапанаваў выключыць з праграмы пункты аб кшталізму, аб дробнай гаспадарцы, аб творчасці, аб гаспадарцы сярэдняка. Погляды Бухарына азначалі меншавіцка-грацкіскае адмаўленне ролі сярэдняга ў савецкім будаўніцтве. Разам з тым Бухарын змазваў факт узнікнення і росту кулацкіх элементаў з дробнай, таварнай сялянскай гаспадаркі.

Ленін даў таксама адпор антыбольшэвіцкім поглядам Бухарына і Пятакова на нацыянальным пытанні. Яны выказаліся супроць уключэння ў праграму пункта аб праве нацый на самавызначэнне, супроць роўнапраўя нацый—пад тым прадлогам, што гэты лозунг быўцам-бы перанімаў перамогу пролетарскай рэвалюцыі, пераможнае аб'яднанню пролетарыяў розных нацыянальнасцей. Ленін рашуча тэтым напінкім і дзіўным выказамі адказаў, што гэтае права погляды Бухарына і Пятакова.

Сур'ёзнае месца ў работах VIII з'езда партыі заняло пытанне аб адносінах да сярэдняка. У рэзультате вядомага дэкрэта аб зямлі і вёска ўсё больш становілася сярэдняцкай. Сярэдняк складаў цэнтр большасці сялянскага насельніцтва. Настроі і паводзіны сярэдняга сялянства, якое хісталася паміж буржуазіяй і пролетарыятам, мелі велізарнае значэнне для лёду і рэспубліканскай вайны і сацыялістычнага будаўніцтва. Зыход грамадзянскай вайны залежаў ва многім ад таго, будзе нахлыскаць сярэдняк, ці не збудзе яго. Падтрыманне сярэдняга сялянства—пролетарыят або буржуазія. Чэхаславакам, беларусам, дзесяцям, кулакам, эсэрам, меншавікам удалося звергнуць Савецкую ўладу ў Паваложжы летам 1918 года, таму што іх падтрымала значная частка сярэдняга сялянства. Тое-ж самае было ў часе мяцяжоў, арганізаваных кулакамі ў цэнтральнай Расіі. Але з восні 1918 года ў настроі масы сярэдняга сялянства наступіў паварот у бок Савецкай улады. Сялянства ўбачыла, што перамога белых вядзе да сапраўднага ўладу ўлада памешчыкаў, адабранне зямлі ў сялян, грабязь, порку і катаванне сялян. Перамене ў настроі сялянства садзейнічалі таксама дзейнасць камітэтаў беднаты, якія разграмілі кулакоў. У сувязі з гэтым у лістападзе 1918 г. Ленін даў лозунг:

«Умець дасягаць пагаднення з сярэднім селянінам—ні на мінуту не адмаўляючыся ад барацьбы з кулаком і моцна адмаўляючыся толькі на беднату» (Ленін, т. XXIII, стар. 294).

Вядома, хістанні сярэдняга сялянства не спыніліся поўна, і сярэдняе сялянства стала бліжэй да Савецкай улады, стала падтрымліваць яе. Гэтаму ва многім садзейнічала палітыка адносінах да сярэдняга сялянства, намечаная VIII з'ездам партыі.

VIII з'езд з'явіўся паваротным момантам у палітыцы партыі ў адносінах да сярэдняга сялянства. Доклад Леніна і рашэнні з'езда вызначылі новую лінію партыі ў гэтым пытанні. З'езд і трыбаваў, каб партыйныя арганізацыі і ўсе камуністы сур'ёзна адрознівалі і ацэньвалі сярэдняга сялянства ад кулакоў, прызнавалі яго на стаўну рабочага класа уважлівым адносінам да яго патрэб. Трэба было адмовіцца ад сталасцю сярэдняка перакананнем, а ні ў якім разе не мерамі прымусу, насілі. Таму з'езд чым акцэнтаваў праводзіць сацыялістычныя меры адносна ў вёсцы (статрэбнае з'мяненне сельскагаспадарчых арцелю), не дапускаючы прымусу. У ўсіх выпадках, дзе захаваліся жыццёвыя інтарэсы сярэдняка, трэба было ісці па практычныя пагадненні з ім, на ўступкі сярэдняку ў вызначэнні спосабаў праяжджэння сацыя-

лістычных пераўтварэнняў. З'езд прапанаваў праводзіць палітыку моцнага саюза з сярэдняком пры захаванні ў гэтым саюзе кіруючай ролі пролетарыята.

Новая палітыка ў адносінах да сярэдняга сялянства, абвешчаная Леніным на VIII з'ездзе, патрабавала ад пролетарыята, каб ён апыраўся на беднату, трымаў моцны саюз з сярэдняком і веў барацьбу з кулаком. Да VIII з'езда партыя праводзіла ўвогуле палітыку нейтралізацыі сярэдняка іэта значыць, што яна дабівалася ад сярэдняка, каб ён не становіўся на старану кулака, на старану буржуазнага ўладу. Але цяпер гэтага было ўжо не дастаткова. VIII з'езд пераняў ад палітыкі нейтралізацыі сярэдняка да моцнага саюза з ім для барацьбы з белавардзейшчынай і замежнай інтэрвенцыяй, а таксама для паспяховага сацыялістычнага будаўніцтва.

Узятая з'ездам лінія ў адносінах да асноўных мас сялянства, у адносінах да сярэдняка, аддырала рашаючую ролю ў паспяховым зыходзе грамадзянскай вайны супроць замежнай інтэрвенцыі і яе белавардзейскіх прыслужнікаў. Увосень 1919 года, калі трэба было выбіраць паміж Совецкай уладай і Дзенікіным, сялянства падтрымала Саветы, і пролетарская дыктатура перамагла самаго самага небяспечнага ворага.

Асоба стаяла на з'ездзе пытанне аб будучыні Чырвонай арміі. На з'ездзе выступала так званая «ваенная апазіцыя». Яна аб'ядноўвала нямалую колькасць былых «левых камуністаў». Але разам з прадстаўнікамі разгромленага «левага камунізму» «ваенная апазіцыя» ўключала і работнікаў, якія ніколі не прымалі ўдзелу ні ў якой апазіцыі, але былі незадаволены кіраўніцтвам Троцкага ў арміі. Большасць ваенных дэлегатаў была рэзка настроена супроць Троцкага, супроць яго пракланення перад ваеннымі спецыялістамі са старой царскай арміі, частка якіх прымала здраджальніцкі ў часе грамадзянскай вайны, супроць высокамоўных і героічных дзеяў Троцкага да старых большэвіцкіх кадраў у арміі. Прыводзілася на з'ездзе прыклады «з практыкі», калі Троцкі прабаваў расстраляць цэлы рад няўгодных яму адказных ваенных камуністаў-франтавікоў, дзецічаючы гэтым на-рукі ворагу, і толькі ўмяшанне ЦК і прадстаўнікоў ваенных работнікаў прадупынілі гэтыя таварышчы.

Змагаючыся супроць скрыўлення Троцкім ваеннай палітыкі партыі, «ваенная апазіцыя» абараняла, аднак, няправільныя погляды на рашэнне пытання ваеннага будаўніцтва. Лёнін і Сталін рашуча выступілі супроць «ваеннай апазіцыі», якая абараняла перажыткі партызаншчыны ў арміі і змагалася супроць стварэння рэгулярнай Чырвонай арміі, супроць скарыстання ваенспеццаў, супроць той жалезнай дысцыпліны, без якой армія не можа быць сапраўднай арміяй. Пярэчачы «ваеннай апазіцыі», тав. Сталін патрабаваў стварэння рэгулярнай арміі, прасякнутай духам найстражэйшай дысцыпліны.

«Або,—гаварыў тав. Сталін,—створым сапраўдную рабоча-сялянскую, пераважна сялянскую, строга дысцыплінаваную армію і абаронім рэспубліку, або прападзем».

Адхілішы рад прапановы «ваеннай апазіцыі», з'езд у той-жа час ударыў па Троцкаму, патрабаваўшы паташчэння работніцкіх цэнтральных ваенных устаноў і ўзмацнення ролі камуністаў у арміі.

У выніку работы ваеннай камісіі, выдзеленай на з'ездзе, было дасягнута аднадушнае рашэнне з'езда па ваеннаму пытанню.

Рашэнні з'езда па вярненню пытанню павялі да умацавання Чырвонай арміі і да далейшага яе збліжэння з партыяй.

На з'ездзе было абмеркавана, далей, пытанне аб партыйным і саюзным будаўніцтве, аб кіруючым ролі партыі ў рабоце Саветаў. Пра абмеркаванні гэтага пытання з'езд даў адпаведнае адзінадушнае рашэнне Саюзаў і Сойскага, якая адмаўляла кіруючую ролю партыі ў рабоце Саветаў.

Нарэшце, у сувязі з велізарным наплывам новых членаў партыі з'езд прыняў рашэнне аб павышэнні соцыяльнага састава партыі і правядзенні перарэгістрацыі.

Гэта быў пачатак першай чысткі радоў партыі.

3. Узмацненне інтэрвенцыі. Блакада Савецкай краіны. Поход Калчака і яго разгром. Поход Дзенікіна і яго разгром. Трохмесячная перадышка. IX з'езд партыі.

Пераможны Германія і Аўстрыя, дзяржавы Антанты рашылі кінупі буйныя ваенныя сілы супроць Савецкай краіны. Пасля паражэння Германіі і ўходу яе вояк з Украіны і Закаўказзя англы, французы занялі месца Германіі, прыгнаўшы свой флот у Чорнае мора і высадзіўшы свае воякі ў Одэсе, у Закаўказзі. Іспадаранне антантаўскіх інтэрвентаў у акупаваных абласцях дайшло да такога зверства, што яны не спыняліся перад узброенай расправай з цэлымі групамі рабочых і сялян. Пад канец, пасля акупацыі Туркестана, нагласць інтэрвентаў дайшла да таго, што яны адвезлі ў Закасп'е 26 бакінскіх кіруючых большэвікоў, т.т. Шаумяна, Фіюлетова, Джанарыдзе, Малыша, Азизбекава, Карганова і іншых, і з дэмагогічна-зверска расстралялі іх.

Праз некаторы час была аб'яўлена інтэрвентамі блакада Расіі. Былі перахвачаны ўсе марскія і шэрыя шляхі зносінаў са знешнім светам.

Такім чынам, Савецкая краіна была акружана амаль з усіх бакоў.

Галоўную надзею ўскладала тады Антанта на адмірала Калчака, стаўленага Антанты ў Сібіры, у Омску. Ён быў аб'яўлен «вярхоўным правіцелем Расіі». Яму пачаў атрымлівацца ўсё кастрэзскае існаванне ў Расіі.

Такім чынам, усходні фронт стаў галоўным фронтам.

Вясенні 1919 года Калчак, які сабраў невялікую армію, дайшоў амаль да Волгі. Супроць Калчака былі кінуты лепшыя сілы большэвікоў, мабілізаваны камсамольцы, рабочыя. У красавіку 1919 года Чырвоная армія нанесла Калчаку сур'ёзнае паражэнне. У хуткім часе пачалося адступленне калчакаўскай арміі па ўсёму фронту.

У момант разгару наступальных дзеянняў Чырвонай арміі на ўсходнім фронце Троцкі прапанаваў патазроны план: спыніцца перад Уралам, спыніць праследванне калчакаўцаў і перакінупі воякі з усходняга фронту на паўднёвы фронт ЦК партыі, добра разумеючы, што нельга пакідаць Урал і Сібір у руках Калчака, дзе ён можа з дапамогай японцаў і англічан аправіцца і зноў стаць на ногі,—адхіліў гэты план і даў дырэктыву прадаўжаць наступленне. З прычыны нягоды Троцкага з такой дырэктывай, ён падаў у адстаўку. ЦК адхіліў адстаўку Троцкага, абавязавшы яго разам з тым адрэзку ўстаўці ад адважлівасці ў кіраванні гэтым вярхоўным фронце. Наступленне Чырвонай арміі супроць Калчака сталі рэзультатам з новай сілай. Чырвоная армія нанесла Калчаку рад новых паражэнняў.

і вызваліла ад белых Урал і Сібір, дзе Чырвоную армію падтрымаў магутны партызанскі рух, які ўзнік у тылу белых.

Летам 1919 года на генерала Юдзеніча, які стаяў на чале контррэвалюцыі на паўночным захадзе (у Прыбалтыцы, пад Петраградам), імперыялісты ўсклалі задачу адцягнуць увагу Чырвонай арміі ад усходняга фронту нападам на Петраград. Гарнізон двух форт пад Петраградам, паддаўшыся контррэвалюцыйнай агітацыі белых, перадаў, падняў мяцеж супроць Совецкай улады, а ў штабе фронту была адкрыта контррэвалюцыйная змова. Вораг пагражаў Петраграду. Але прынятымі Совецкай уладай мерамі пры падтрыманні рабочых і матросаў узбунтаваўшыся форты былі вызвалены ад белых, боішчам Юдзеніча было нанесена паражэнне і Юдзеніч быў адкінут у Эстонію.

Паражэнне Юдзеніча пад Петраградам аблягчыла барацьбу супроць Калчака. К канцу 1919 года армія Калчака была канчаткова разгромлена. Сам Калчак быў арыштаван і расстрэлян у Іркуцку па прыговору рэўкома.

Такім чынам, з Калчаком было пакончана.

Пра Калчака народ у Сібіры распяваў песеньку:

«Мундир английский,
Погон французский,
Табак японский,
Правитель Омский.
Мундир сносился,
Погон свалился,
Табак скурился,
Правитель смылся».

Бачачы, што Калчак не апраўдаў ускладзеных на яго казней, інтэрвенты змянілі свой план нападу на Совецкую рэспубліку. Дэсант у Одэсе прыняўся вывесці назад, бо войскі інтэрвентаў ад сапраўжнасценні з войскамі Совецкай рэспублікі заражаліся рэвалюцыйным духам і пачалі паўстаць супроць сваіх імперыялістычных паню. Так, у Одэсе паўсталі французскія маракі пад кіраванствам Андрэ Марці. З гэтай прычыны, цяпер, пасля разгрому Калчака, галоўнай ўвага Антанты была звернута на генерала Дзенікіна, спадчыніка Карнілава і арганізатара «добраахвотніцкай арміі». Дзенікін арудаваў у гэты час супроць Совецкай улады на поўдні, у раёне Кубані. Антанта забяспечыла яго армію вышэйшай колькасцю ўзбраення і паражэння і рушыла на поўнач супроць Совецкай улады.

Такім чынам, паўднёвы фронт стаў на гэты раз галоўным фронтам.

Дзенікін пачаў свой асноўны паход супроць Совецкай улады летам 1919 года. Троцкі развёў работу на паўднёвым фронце, і нчы войскі дзяржалі паражэнне за паражэннем. К пачатку кастрычніка белыя адступалі ўсёй Украінай, дзям. Орёл і падыходзілі да Тулы, якая снабдала нашу армію патронамі, вытоўкамі, кулямётамі. Белыя набліжались да Масквы. Становішча Совецкай рэспублікі становілася большым, чым сур'ёзным. Партыя забяспечыла і заклікала народ на адпор. Ленін даў лозунг: «Усе на барацьбу з Дзенікіным». Напхнёныя большэўскай работай і сялянскай напружанасцю ўсе сілы, каб разграміць ворага.

Для арганізацыі разгрому Дзенікіна ЦК накіраваў на паўднёвы фронт таварышу Станіна, Варашылава, Орджанікідзе, Будзёнага. Троцкі быў адстаронен ад кіравання аперацыямі Чырвонай арміі.

на поўдні. Да прыезду тав. Сталіна камандаванне паўднёвага фронту сумесна з Троцкім распрацавала план на якому галоўны ўдар наносіўся Дзенікіну ад Царыцына на Пазарскіх, праз данскія стэпы, дзе Чырвоная армія сустрэла-б на сваім шляху поўнае бездарожжа і павінна была праходзіць па раёнах з казацкім насельніцтвам, значная частка якога знаходзілася тады пад уплывам белагвардзейцаў Тав. Сталін падверг рэзкай крытыцы гэты план і прапаніваў ЦК свой план разгрому Дзенікіна: накіраваць галоўны ўдар праз Харкаў—Дабас—Растоў. Гэты план забяспечваў быстрае прасоўванне нашых войск супроць Дзенікіна, з прычыны яўнага свачаснага насельніцтва на шляху прасоўвання нашае арміі праз рабочыя і сялянскія раёны. Апрача таго, наагулам багатай сетка чыгунак у гэтым раёне давала магчымасць забяспечыць нашым войскам рэгулярнае снабжэнне ўсім неабходным. Прыняцце гэтага плана даў магчымасць выйшаць Дабас і забяспечыць нашу краіну палівам.

Цэнтральны Камітэт партыі прыняў і прытав Сталіна. У драгістна-віне кастрычніка 1919 года, пасля жорсткага супраціўлення, Дзенікін быў разбіты Чырвонай арміяй у рэштковых баях пад Орлом і ля Вяронежа. Дзенікін пачаў быстра адступаць, а затым пакаціўся к поўдню, праследуемы нашымі войскамі. У пачатку 1920 года ўся Украіна і Паўночны Каўказ былі вызвалены ад белых.

У часе рашаючых баёў на паўднёвым фронце імперыялісты зноў гнулі корпус Юдзеніча на Петраград, каб адцягнуць нашы сілы з поўня і аблегчыць становішча войск Дзенікіна. Белыя падыйшлі да смага горада,—да Петраграда. Гераічны пролетарыят Петраграда гудым, сёму на абарону перамяла горда рэволюцыя Комунысты, як заўсёды, былі ў першых радах. У рэзультате жорсткіх баёў белыя былі разбіты і выкінуты зноў за межы нашай краіны—у Эстонію.

Такім чынам, з Дзенікіным было таксама пакончана.

Пасля разгрому Калчака і Дзенікіна наступіла нядоўгая перадышка.

Калі імперыялісты ўбачылі, што белагвардзейскія войскі разбіты, інтэрвенцыя не ўдаецца і Савецкая ўлада ўмацоўваецца па ўсёй краіне, а ў Заходняй Еўропе расце абурэнне рабочых вайной інтэрвентаў супроць Савецкай рэспублікі,—яны пачалі мяняць свае адносіны да Савецкай дзяржавы. У студзені 1920 года Англія, Францыя і Італія прынялі рашэнне спыніць блакаду Савецкай Расіі.

Гэта была сур'ёзнейшая прабоіна, прабітая ў сцяне інтэрвенцыі.

Гэта не азначала, вядома, што Савецкая дзяржава пакончыла ўжо з інтэрвенцыяй і грамадзянскай вайной. Яшчэ аставалася небяспека ганаці з боку імперыялістычнай Польшчы. Не былі яшчэ канчаткова выгнаны інтэрвенты на Далёкім Усходзе, у Закаўказзі і ў Крыму. Але краіна Саветаў атрымала часовую перадышку і яна магла накіраваць больш сіл на гаспадарчае будаўніцтва. Партыя атрымлівала магчымасць заняцца гаспадарчымі пытаннямі.

У часе грамадзянскай вайны мноства кваліфікаваных рабочых тавіла з вытворчасці, з прычыны закрыцця фабрык і завадаў. Авадфікаваных рабочых партыя варочала цяпер на вытворчасць для работы па спецыяльнасці. Некалькі тысяч комуністаў было накіравана на аднаўленне транспарта, становішча якога было цяжкім. Гэта аднаўленне транспарта, нельга было ўсур'ез узяць за аднаўленне асноўных галін прамысловасці. Узмацнілася і палепшылася прадвыдзіственная работа. Пачата была распрацоўка плана электрыфікацыі Расіі. Пад ружжом знаходзілася да 5 мільянаў чырванаарменцаў, якіх нельга

было пачуць распустыць з-за ваеннай небяспекі. Таму некаторыя часткі Чырвонай арміі былі пераведзены на становішча тэрытарыяльных армій для скарыстання ў галіне гаспадарчага будаўніцтва. Совет рабочай і сялянскай абароны быў пераўтворан у Совет працы і абароны (СНП). У данамоў яму створана была Дзяржаўная планавая камісія (Дзяржплан).

У гэтай абстаноўцы адкрыўся ў канцы сакавіка 1920 года IX з'езд партыі.

На з'ездзе прысутнічала 554 дэлегаты з рашаючым голасам, якія прадстаўлялі 611.978 членаў партыі. Дэлегатаў з дарэчным голасам было 162 чалавекі.

З'езд вызначыў бліжэйшыя гаспадарчыя заданні краіны ў галіне транспарта, прамысловасці і асоба ўказаў на неабходнасць аддзялення прафесіянальных саюзаў у гаспадарчым будаўніцтве.

Асабліва ўвага была звернута на з'ездзе на пытанне аб аддзяльным гаспадарчым плане, які прадугледжваў падняцце, у першую чаргу, транспарта, апалавай справы, металургіі. Галоўнае месца ў гэтым плане пытанне аб электрыфікацыі ўсёй народнай гаспадаркі, якую (электрыфікацыю Рэд. перакладу) Ленін гаварыў аб неабходнасці праграму на 10-20 год. На гэтым сесіі быў распрацаваны такі вядомы план ГОЭЛРО, зраз ужо дэка праймаўся.

З'езд даў ашор антыпартыйнай групе «Левы край і левыя партыі», якія пачыналі супрацьстаяць з'яўленню і дзейнасці дырэктароў у прамысловасці і якія адстоівала бязбярэжную «калеяльнасць» і аб'яўляліся ў кіраўніцтве прамысловасцю. Гэтым ролю ў гэтай антыпартыйнай групе адыгрывалі Сапронаў, Осінскі, Смірноў. Іх падтрымлівалі на з'ездзе Рыкаў, Томск.

4. Напад польскіх паноў на Совецкую краіну. Вылазка генерала Врангеля. Правал польскага плана. Разгром Врангеля. Канец інтэрвенцыі.

Не глядзячы на разгром Катчака і Дзеніска не глядзячы на тое, што Совецкая краіна ўсё больш расшырала сваю тэрыторыю, заваяваючы ад белых і інтэрвентаў Паўночны край, Туркестан, Сібір, Дон, Украіну і т. д., не глядзячы на тое, што Антанта была вмяшана адмяніць блакаду Расіі, дзяржавы Антанты ўсё-ж не хацелі памірыцца з думкай аб тым, што Совецкая ўлада аказалася несакрушымай, што яна аказалася пераможніцай. Таму яны рашылі працягнуць яшчэ адзін спробу інтэрвенцыі супраць Совецкай краіны. На гэты раз інтэрвенты рашылі скарыстацца, з аднаго боку, Гусевскага, буржуазна-контрэвалюцыйнага нацыяналіста, фактычнага гідру польскай дзяржавы, і, з другога боку, генерала Врангеля, які сабраў у Крыму астаткі дзеніскай арміі і пераехаў адтуль Данбасу, Украіне.

Па выражэнню Леніна, панская Польшча і Врангелі — гэта абодзве рукі міжнароднага імперыялізма, які прабаваў задушшыць Совецкую краіну.

У паялкаў быў план: захапіць правабярэжную частку Совецкай Украіны, захапіць Совецкую Беларусь, аднавіць у гэтых краях уладу польскіх паноў, расшырыць межы польскай дзяржавы «ад мора да мора», ад Данцага да Одэсы, і за данамоў, аказваючы ім Врангелем, — данамагчы Врангеля разбіць Чырвоную армію і аднавіць у Совецкай Расіі ўладу памешчыкаў і капіталістаў.

Гэты план быў адобран дзяржавамі Антанты.

Спробы Савецкага ўрада адкрыць перагаворы з Польшчай для захавання міру і прадухілення вайны не далі ніякіх рэзультатаў. Польшка не хадзіла разам з польскімі панаў і панаўкамі, і панаўкамі хадзіла разам з польскімі панаў і панаўкамі. І панаўкамі хадзіла разам з польскімі панаў і панаўкамі. І панаўкамі хадзіла разам з польскімі панаў і панаўкамі.

Кароткатэрміновай перадышцы прышоў канец.

У кастрычні 1920 года польскія войскі ўступілі ў мясціні Савецкай Украіны і захапілі Кіеў. У той-жа час Врангель перайшоў у наступленне і стаў пагражаць Данбасу.

У адказ на напад польскіх войск чырвоныя войскі разгарнулі контрнаступленне па ўсяму фронту. Вызваліўшы Кіеў і выгнаўшы польскіх паноў з Украіны і Беларусі, чырвоныя войскі паўднёвага фронту ў сваім наступальным парыве дайшлі да варот Львова і Галіцыі, а войскі заходняга фронту набліжаліся да Варшавы. Справашла да поўнага паражэння войск польскіх паноў.

Але падазроны дзеянні Троцкага і яго староннікаў у галоўным штабе Чырвонай арміі сарвалі поспехі Чырвонай арміі. Наступальныя чырвоных войск на заходнім фронце, у бок Варшавы, праходзілі на выне Троцкага і Тухачэўскага — зусім неарганізавана, войскам не давалі замацоўваць заваяваных пазіцый, перадавыя часткі былі заведзены надта далёка ўперад, рэзервы і боепрыпасы былі пакінуты надта далёка ў тылу, перадвыя часткі былі пакінуты, такім чынам, без боепрыпасу, без рэзерваў, лінія фронту была падкожана да бяскожнасці і, значыць, быў аблегчаны прарыв фронту. З прычыны ўсяго гэтага, калі невялікая група польскіх войск прарвала наш заходні фронт у адным з яго пунктаў, нашы войскі, якія асталіся без боепрыпасу, вымушаны былі адступіць. Што датычыць войск паўднёвага фронту, якія стаялі ля варот Львова і цяснілі там палякаў, то гэтым войскам «старанні рэзультата» Троцкага забаранілі ўзяць Львоў і загадалі перакінуць конную армію, гэта значыць галоўную сілу паўднёвага фронту, далёка на паўночны ўсход, быццам-бы на даўмоў заходняму фронту, хоць не цяжка было зразумець, што ўзяцце Львова было-б адзіна-магчымай і лепшай дапамогай заходняму фронту. Але вывад коннай арміі з састава паўднёвага фронту і адыход яе ад Львова азначалі насправа адступленне нашых войск таксама і на паўднёвым фронце. Такім чынам, ілюмінатэчным загадам Троцкага было накіравана войскам нашага паўднёвага фронту не зразумелае і ні на чым не аснованае адступленне,—на радасць польскім панам.

Гэта была прамая дапамога, але не нашаму заходняму фронту, а польскім панам і Антанце.

Праз некалькі дзён наступленне польскіх войск было спынена. Нашы войскі пачалі рыхтавацца да новага контрудару супраць панаў. Але Польшча, не маючы сіл прадаўжаць вайну і з трывогай чакваючы контрудару чырвоных, аказалася вымушанай адмовіцца ад сваіх прэтэнзій на конт захвату правабярэжнай Украіны і Беларусі і палічыла за лепшае заключыць мір з Расіяй. 20 кастрычніка 1920 года было заключана з Польшчай у Рызе мірная дамова, па якой Польшча захавала за сабой Галіцыю і частку Беларусі.

Заключыўшы мір з Польшчай, Савецкая рэспубліка рашыла перагаворы з Врангелем. Врангель атрымаў ад англійцаў і французцаў павелічую зброю, браневікі, танкі, самалёты, амуніцыю. У яго былі ударная белавардзюжская частка, галоўным чынам, афіцэры. Але Врангелю не ўдалося сабраць колькі-небудзь значных сіл сябе і калі

закіў вакол дэсанта, высаджанага ім на Кубані і на Дану. Врангель пачыноў, аднак, ушчытліваю да Данбаса і наставіў пад пагрозай іхні каменнавугальны рэс. Стеноўшчы Савецкай улады ўскладаліся яшчэ і тым, што к гэтаму часу Чырвоная армія значна сталася. Чырвонаармейцам прыходзілася прасоўвацца ў небывала цяжкіх умовах, ведучы наступленне супроць войск Врангеля і гromячы аддзела сова банды анархістаў-махноўцаў, якія дапамагалі Врангелю. Але не гледзячы на тое, што на старане Врангеля была перавага тэхнікі, не гледзячы на тое, што у Чырвонай арміі не было танкаў. Чырвоная армія загнала Врангеля на Крымскі паўвостраў. У лістападзе 1920 года чырвоныя войскі авалодалі ўмацаванымі пазіцыямі Перакопа, уварваліся ў Крым, разграмілі войскі Врангеля і вызвалілі Крым ад белавардзейцаў і інтэрвентаў. Крым стаў савецкім.

Правадам польскіх вялікадзяржаўных планаў і разгромам Врангеля заканчваецца перыяд інтэрвенцыі.

У канцы 1920 года пачалося вызваленне Закаўказзя ад арміі буржуазных нацыяналістаў-мусаветыстаў у Азербайджане, нацыянал-меншэвікоў у Грузіі, дашнакоў у Арменіі. Савецкая ўлада перамагла ў Азербайджане, Арменіі і Грузіі.

Гэта яшчэ не азначала поўнага спынення інтэрвенцыі. Японская інтэрвенцыя на Далёкім Усходзе прадаўжалася аж да 1922 года. Апрача таго, мелі месца новыя спробы арганізаваць інтэрвенцыю (атаман Семенук і барон Нінгерн на ўсходзе, беларуская інтэрвенцыя ў Карэліі ў 1921 годзе). Але галоўныя ворагі Савецкай краіны, асноўныя сілы інтэрвенцыі к канцу 1920 года былі разгромлены.

Вайна замежных інтэрвентаў і рэлігійскіх белавардзейцаў супроць Саветаў скончылася перамогай Саветаў.

Савецкая рэспубліка адстаяла сваю дзяржаўную незалежнасць, сваё свабоднае існаванне.

Гэта быў канец замежнай ваеннай інтэрвенцыі і грамадзянскай вайны.

Гэта была гістарычная перамога Савецкай улады.

5. Як і чаму перамагла Савецкая краіна злучаныя сілы англа-франка-япона-польскай інтэрвенцыі і буржуазна-наменшчыцка-белавардзейскай контррэвалюцыі ў Расіі?

Калі ўзяць вялікую еўрапейскую і амерыканскую прэсу часоў інтэрвенцыі, можна без цяжкасці ўстанавіць, што ні адзін відны пісьменнік, ваенны або грамадзянскі, ні адзін значок ваеннай справы не верыў у перамогу Савецкай улады. Наадварот, усе відныя пісьменнікі, знатакі ваеннай справы, гісторыкі рэвалюцыі ўсіх краін і народаў, так званыя людзі навукі - усе яны ў адзін голас крычалі, што дні Савецкай улады злічаны, што паражэнне Савецкай улады немінуча.

У сваёй упэўненасці ў перамозе інтэрвенцыі яны зыходзілі з таго, што Савецкая краіна не мае яшчэ склаўшага Чырвонай арміі, што яе прыдзецца ствараць, так сказаць, на-хаду, тады як інтэрвенты і белавардзейцы маюць больш ці менш гатовую армію.

Яны зыходзілі, далей, з таго, што Чырвоная армія не мае вопытных ваенных кадраў, бо большасць такіх кадраў пайшла ў контррэвалюцыю, тады як інтэрвенты і белавардзейцы маюць такія кадры.

Яны зыходзілі, далей, з таго, што Чырвоная армія церпіць ад недахвату і дрэннай якасці ўзбраення, боепрыпасаў, з прычыны ад-

станіш вярнуцца прамысловасці Расіі, а атрымліваць з іншых краін і рэсурсныя аб'екты не можа, бо Гітлераўскі саюз з усіх бакоў, дзякуючы і акадэмі, тады як армія інтэрвентаў і белавардзейцаў багата абсталявана і будзе сістэматычна перамаганым у вайне, боепрыпасамі, абмундзіраваннем.

Чны зыходзілі, нарэшце, з таго, што армія інтэрвентаў і белавардзейцаў займала тады найбольш багатыя прадавольствам часткі Расіі, тады як Чырвоная армія была перамаганым у вайне і перамаганым ад недахвату прадавольства.

І сапраўды, усе гэтыя недахопы і няхваткі на самай справе ў тым месца ў часнях Чырвонай арміі.

У гэтых адносінах,—але толькі ў гэтых адносінах,—паны інтэрвенты былі зусім правы.

Чырвоная армія была перамаганым у вайне і перамаганым ад недахвату прадавольства, тады як Чырвоная армія была перамаганым у вайне і перамаганым ад недахвату прадавольства.

1. Чырвоная армія перамагла таму, што палітыка Савецкага Саюза ў імя якой ваявала Чырвоная армія, была правільнай і патрэбнай для павядаючай інтарэсам народа, што народ усведоміў і прызнаў, што Чырвоная армія была перамаганым у вайне і перамаганым ад недахвату прадавольства.

Большэвікі ведалі, што армія, якая змагаецца ў імя няпростага і патрэбнага, не падтрымліваецца народам, не можа перамагчы. Тым часам інтэрвенты былі арміяй інтарэсаў і белавардзейцаў. Армія інтэрвентаў была перамаганым у вайне і перамаганым ад недахвату прадавольства. Чырвоная армія была перамаганым у вайне і перамаганым ад недахвату прадавольства. Чырвоная армія была перамаганым у вайне і перамаганым ад недахвату прадавольства.

2. Чырвоная армія перамагла таму, што яна была верная і аддана свайму народу, за што і лічыў яе і падтрымліваў народ, як свайго роднага армію. Чырвоная армія была перамаганым у вайне і перамаганым ад недахвату прадавольства. Чырвоная армія была перамаганым у вайне і перамаганым ад недахвату прадавольства.

3. Чырвоная армія перамагла таму, што Савецкай уладзе удалося падняць увесь тыл, усю краіну на службу інтарэсам фронту. Армія была перамаганым у вайне і перамаганым ад недахвату прадавольства. Чырвоная армія была перамаганым у вайне і перамаганым ад недахвату прадавольства.

4. Чырвоная армія перамагла таму, што: а) чырвонаармейцы разумелі мэты і задачы вайны і усведамлялі іх правільнасць, б) усведамленне правільнасці мэтай і задач вайны (мацоўвала ў іх дух дысцыпліны і боездольнасць); в) з гэтай прычыны чырвонаармейскія масы скрозь і ўсё праявілі ў барацьбе з ворагамі беспрыватную самаадданасць і нябачаны масавы гераізм.

5. Чырвоная армія перамагла таму, што кіруючым ядром тылу і фронту Чырвоная армія была партыя большэвікоў, адданая свайму гераізму і дысцыпліна, сильная сваім рэвалюцыйным духам.

га, оуна ню паецца на любыя афары дзеся поспеху агульнага справы
насправдываеца сьмь аменьшэ арта і сьмь мьслныя масы і пра-
вільна кіраваць імі ў складанай абстаноўцы.

[illegible]

6. Чырвоная армія перамагла таму, што: а) яна здолела выкастаць у сваіх радах такіх ваенных кіраўнікоў новага тыпу, як Фрунзе, Варашылаў, Будзёны і іншыя; б) у яе радах знайшліся такіх героі, як самародкі, як Катоўск, Чапаев, Дз. Пятров, І. С. С. і многі іншыя; в) палітычнай асветай Чырвоная армія каля таго дзеяннях Ленін, Сталін, Молатаў, Калінін, Хрушчоў, Камагоч, Орджанікідзе, Кіраў, Кавышын, Малаян, Жданаў, Андрэеў, Петроўскі, Яраслаўскі, Ежоў, Дзержынскі, Шчадэнка, Мехліс, Хрушчоў, Швернік, Шкіратаў і іншыя; г) Чырвоная армія мела ў сваім саставе такіх надзвычайных добрых афіцэраў і салдатараў, як ваенныя камісары, якія цементавалі гэтых салдат і рады чысцілі іх ад манашаў, іх адкалітаровалі дух дысцыпліны і баявой адвагі, энергічна выкаранялі—быстра і бязлітасна—зрадніцкія дзеянні асобных людзей каманднага састава і, наадварот, смела і радуча падтрымлівалі аўтарытэт і славу камандараў, партыйных і непартыйных, якія паказалі сваю адданасць Савецкай уладзе і былі зноўмы цвёрдай рухомай прыводзіць кіраванне з часамі Чырвонай арміі.

«Без ваенкома мы не мелі-б Чырвонай арміі»—гаварыў Ленін.

7. Чырвоная армія перамагла таму, што ў тылу белагвардзескіх армій, у тылу Калчака, Дзенікіна, Краснова, Врангеля арудавалі ч падпольны выдатныя большэвікі, партыінныя і непартыінныя, якія падымалі на паўстанне рабочых і сялян супроць інтэрвентаў, супроць белагвардзейцаў, падрывалі тылы ворагаў Совецкай улады, тым самым, аблягчалі прасоўванне Чырвонай арміі. Усім вядома, што партызаны Украіны, Сібіры, Далёкага Усхода, Урала, Беларусі, Памаложжа, падрываўшыя тылы белагвардзейцаў і інтэрвентаў, аказалі Чырвонай арміі неаданімую паслугу.

8. Чырвоная армія перамагла таму, што Совецкая краіна не была адзінока ў яе барацьбе з белагвардзейскай контррэвалюцыяй і замежнай інтэрвенцыяй, што барацьба Совецкай улады і яе поспехі выклікалі спачуванне і дапамогу пролетарыяў усяго свету. У той час, як імперыялісты прабіралі задзішчы Совецкую рэспубліку інтэрвенцыяй і блакадай, рабочыя гэтых імперыялістычных краін былі на старане Совецкай і дапамагалі ёй. Іх барацьба супроць капіталістаў вяржых Совецкай рэспубліцы краін садзейнічала таму, што імперыялісты былі вымушаны адмовіцца ад інтэрвенцыі. Рабочыя Англіі, Францыі і іншых краін, якія прымаюць удзел у інтэрвенцыі, арганізавалі стачкі, адмаўляліся грузіць вагныя снаражэнне ў дапамогу інтэрвентам і

белагвардзейскім генералам, стварзі «камітэты дзеяння» пад лозунгам—«Рукі прэч ад Расіі!».

«Як толькі,—гаварыў Ленін,—міжнародная буржуазія замахваецца на нас, яе рукі схватваюць яе ўласныя рабочыя» (Ленін, т. XXV, стар. 405).

КАРОТКІЯ ВЫВАДЫ.

Разбітыя Кастрычніцкай рэвалюцыяй, памешчыкі і капіталісты сумесна з белагвардзейскімі генераламі з'яўляюцца за кошт інтарэсаў сваёй радзімы з урадамі краін Антанты для сумеснага ваеннага нападу на Савецкую краіну і зваржэння Савецкай улады. На гэтай аснове арганізуюцца ваенная інтэрвенцыя Антанты і белагвардзейскія мецяжы на акраінах Расіі, у рэзультате чаго Расія аказваецца адрэзанай ад прадавольственных і сыравінных раёнаў.

Ваеннае паражэнне Германіі і ліквідацыя ваіны двух імперыялістычных кааліцыі ў Еўропе прыводзіць да ўзмацнення Антанты, да ўзмацнення інтэрвенцыі, ствараюць новыя труднасці для Савецкай краіны.

Рэвалюцыя ў Германіі і рэвалюцыйны рух, які пачаўся ў краінах Еўропы,—наадварот,—ствараюць спрыяльную для Савецкай улады міжнародную абстаноўку і аблягчаюць становішча Савецкай краіны.

Большавіцкая партыя паднімае рабочых і сялян на ацэчэственную вайну супроць панаараншых захватчыкаў і буржуазна-памешчыцкай белагвардзейшчыны. Савецкая рэспубліка і яе Чырвоная армія развіваюць аднаго за другім стаўленкаў Антанты: Калчака, Юдзеніча, Дзенікіна, Краснова, Врангеля, вышыбаюць з Украіны і Беларусі яшчэ аднаго стаўленка Антанты. Пасудкава і, такім чынам, адбіваюць замежную ваенную інтэрвенцыю, выганяюць вон яе войскі з межаў Савецкай краіны.

Такім чынам, першы ваенны напад міжнароднага капітала на краіну сацыялізма скончыўся поўным яго крахам.

Разбітыя рэвалюцыяй партыі эсэраў, меншавікоў, анархістаў, нацыяналістаў падтрымліваюць у перыяд інтэрвенцыі белагвардзейскіх генералаў і інтэрвентаў, наладжваюць контррэвалюцыйныя змовы супроць Савецкай рэспублікі, арганізуюць тэрор супроць савецкіх дзеячоў. Гэтыя партыі, якія мелі да Кастрычніцкай рэвалюцыі некаторы уплыў у рабочым класе, у перыяд грамадзянскай вайны поўнасю выкрываюць сябе ў вачах народных мас, як контррэвалюцыйныя партыі.

Перыяд грамадзянскай вайны і інтэрвенцыі з'явіўся перыядам палітычнай гібелі гэтых партый і канчатковага таржаства комуністычнай партыі ў Савецкай краіне.

(Канец у наступным нумары)

XXI гадавіна Вялікага Кастрычніка

7 лістапада (25 кастрычніка) 1917 года рабочы клас Расіі ў саюзе бяднейшым сялянствам, пад мудрым кіраванствам партыі большэвікоў, атрымаў сусветна-гістарычную перамогу над памешчыкамі і буржуазіяй. Соцыялістычная рэвалюцыя ў Расіі пакінула канец панаванню эксплуатацыйнаму на адной шостай частцы зямнога шара і ўстанавіла дыктатуру пролетарыята.

«Кастрычніцкая соцыялістычная рэвалюцыя разбіла капіталізм, адняла ў буржуазіі сродкі вытворчасці і ператварыла фабрыкі, заводы, зямлю, чыгункі, банкі—ва ўласнасць усяго народа, у грамадскую ўласнасць.

Яна ўстанавіла дыктатуру пролетарыята і перадала кіраванне велізарнай дзяржавай рабочаму класу, зрабіўшы яго, такім чынам, пануючым класам»¹⁾.

Кастрычніцкая рэвалюцыя асвятліла пролетарыату ўсіх краін шлях барацьбы за вызваленне ад капіталістычнага эксплуатацыйнага свету. Свет раскалоўся на дзве сістэмы: на ўсенармаваючую соцыялістычную і на дражліваючую капіталістычную. Вялікая соцыялістычная рэвалюцыя адкрыла новую эру ў гісторыі чалавецтва—эру пролетарскіх рэвалюцый.

«Сусветнае значэнне Кастрычніцкай рэвалюцыі заключаецца не толькі ў тым, што яна з'яўляецца вялікім пачынам адной краіны ў справе прарыву сістэмы імперыялізма і першым ачагом соцыялізма ў акіяне імперыялістычных краін, але таксама і ў тым, што яна складае першы этап сусветнай рэвалюцыі і магутную базу яе далейшага разгортвання»²⁾.

У першы дзень рэвалюцыі Уладзімер Ільіч Ленін на пасяджэнні Петраградскага Савета рабочых і салдацкіх дэпутатаў гаварыў:

«Ад гэтага часу наступае новая паласа ў гісторыі Расіі, і дамая трэцяя руская рэвалюцыя павінна ў сваім канчатковым выніку прывесці да перамогі соцыялізма».

Успамінаючы гэтыя прарочыя словы вялікага правадыра працоўных, мы гаворым: Кастрычніцкая соцыялістычная рэвалюцыя прывяла нас да поўнай перамогі соцыялізма. Соцыялізм у нас увайшоў цяпер у штодзённы быт народа.

¹⁾ Гісторыя Усесаюзнай камуністычнай партыі (большэвікоў). Кароткі курс, стар. 214, Дзяржаплітвыдат, 1938 г.

²⁾ І. Сталін, Пятніні ленызма, стар. 101, выд. 10-е.

За гэтыя дваццаць адзін год бальшэвіцкая партыя, узброеная рэвалюцыйным вучэннем Маркса—Энгельса—Леніна—Сталіна, прывяла многамільённы савецкі народ да шчаслівага, радаснага жыцця пад сцягам Сталінскай Канстытуцыі. Былая ўбогая царская Расія ператворана савецкім народам пад кіраўніцтвам камуністычнай партыі ў могучую сацыялістычную дзяржаву.

СССР—перадавая індустрыяльная краіна. Сталінскія пяцігодкі пакрылі нашу краіну тысячамі новых прадпрыемстваў, узброеных найвышэйшай тэхнікай. Савецкая прамысловасць к канцу 1937 года дасягнула 428 проц. у параўнанні з 1929 годам і больш чым у 7 раз перавысела даваенны ўзровень. Па валавой прадукцыі наша прамысловасць займае першае месца ў Еўропе і другое ў свеце. Таксама на першым месцы ў Еўропе стаць наша машынабудаванства, здабыча жалезнай руды, вытворчасць грузавых аўтамабіляў, трактароў, камбайнаў.

Поспехі сацыялістычнай індустрыялізацыі забяспечылі ўмовы для рэвалюцыйнай сельскай гаспадаркі. Савецкі Саюз стаў краінай самага буйнага ў свеце сацыялістычнага земляробства. У 1937 г. у калгасах знаходзілася 43% усіх сялянскіх двароў. Плошча пасеваў зернавых культур у калгасах складала 40%, усіх сялянскіх пасевных плошчаў па зярну. Перамога калгаснага ладу ў вясні і машынацыя сельскай гаспадаркі забяспечылі хуткі ўздым ураджайнасці. Лозунг любімага правядура працоўных таварышаў Сталіна аб давыдзяленні вытворчасці зярна да 7—8 мільярдаў пудоў у год пасяхова ашкonneцтва. Наша краіна ўжо ў мінулым годзе сабрала каля 6 мільярдаў 800 мільянаў пудоў зярна. Папярэднія даныя гавораць аб тым, што сёлета валавы збор зярна будзе не меншым. Толькі ў сацыялістычнай дзяржаве працоўных і сялян магчыма вырашэнне такой складанай задачы ў кароткі тэрмін.

Калгасны лад і гаспадарка знішчылі беднасць у вясні. Калгасы забяспечылі калгаснікам зможнае, гаспадарчае і радаснае жыццё. З года ў год вышываецца вага калгаснага працавіцы, з года ў год калгасны ўсё бедней і бедней адчувалі перавагу буйнай калгаснай гаспадаркі над дробнай гаспадаркай селяніна-аднаасобніка.

Савецкі калгасны гаспадарка самімі буйнымі ў свеце сельскагаспадарчымі прадпрыемствамі, вельмі шчыльнымі пераважамі тэхнікі. У параўнанні з 1913 годам механізацыя сельскай гаспадаркі павялічылася ў 8 раз. Краіна сёння стаў краінай трактара і камбайна. У сацыялістычнай краіне патрабаванні працы зараз каля 50 тысяч трактароў і больш 120 тысяч камбайнаў.

СССР заняў першае месца ў свеце па вытворчасці ліпавіцы, жытлаўса, ячменю, ільну, бульбы, цукровых буракоў.

У СССР жывёлагадоўлі ніякай тэхнічнай мяжы няма. У калгасных жывёлагадоўчых фермах у мінулым годзе атрымалі 12 мільёнаў галоў свіней і параткі жывёлы, 3,5 мільёна свіней, 18,7 мільёна авечак і коз.

Велічэнныя поспехі і на культурным фронце. СССР—краіна сучаснай вышэйшай школы, пакрыта тэстою сеткай сярэдніх і вышэйшых навучальных і навукова-даследчых устаноў. У СССР жыве ў адной краіне свету, прабудаваная і атрымана шырокая маса талентаў і развіцця народныя таленты. Мастацтва ў нас не з'яўляецца «аб'ектам абароны», яно ўкараняецца ў глыбіню працоўных мас. На ўвагу

творчасць дасягнула нябачанага размаху. У ёй адлюстравана радаснае, шчаслівае і заможнае жыццё ў квітнеючай Краіне Саветаў.

«У выніку ўвядзення ўсеагульнай абавязковай асветы і новага школьнага будаўніцтва разгарнуўся магутны ўздым культурнасці народных мас. Разгарнулася па ўсёй краіне грандыёзнае школьнае будаўніцтва. Колькасць навучаючыхся ў пачатковых і сярэдніх школах вырасла з 8 мільёнаў у 1914 годзе да 28 мільёнаў у 1936—37 годах. Колькасць навучаючыхся ў вышэйшых навучальных установах вырасла са 112 тысяч у 1914 годзе да 542 тысяч у 1936—37 годах.

Гэта была культурная рэвалюцыя.

Ва ўздыме матэрыяльнага становішча і культурнага развіцця народных мас сказалася сіла, магутнасць, непераможнасць нашай савецкай рэвалюцыі. Рэвалюцыі ў мінулым гінулі ад таго, што яны, даўшы народу свабоду, не мелі магчымасці даць яму разам з тым, кур'ёзнае паляпшэнне матэрыяльнага і культурнага становішча. У гэтым была іх асноўная слабасць. Наша рэвалюцыя адрозніваецца ад усіх іншых рэвалюцый тым, што яна дала народу не толькі свабоду ад царызма, ад капіталізма, але і карэннае паляпшэнне яго матэрыяльнага і культурнага становішча. У гэтым яе сіла і непераможнасць»¹⁾.

Беларуская Савецкая Соцыялістычная Рэспубліка, створаная па ініцыятыве і пад неасярэднім кіраўніцтвам таварыша Сталіна, за годы савецкай улады зрабіла гіганцкі крок па шляху соцыялістычнага развіцця. Беларускі народ, упершыню ў сваёй гісторыі атрымаўшы дзяржаўнасць, пры данамозе вялікага рускага народа, у брацкай сталінскай дружбе ўсіх народаў СССР, пад кіраўніцтвам партыі Леніна—Сталіна, ператварыў Беларусь—былую адсталую царскую калонію—у адну з перадавых рэспублік Савецкага саюза. БССР з'яўляецца зараз індустрыяльна-аграрнай краінай. Яна мае сваю буйную прамысловасць, утвараючы і перапрацоўваючы тэхніку. Прадукцыя прамысловасці Савецкай Беларусі ў параўнанні з пераходным часам вырасла больш чым у 10 раз. Калі прамысловасць дзярэвоўзнаўшчых Беларусі ў 1913 годзе прадукцыі ўсяго на 89 млн. рублёў, то соцыялістычная прамысловасць БССР дае прадукцыі больш як на 1 мільярд 400 млн. рублёў. Адна толькі Магілёўская швейная фабрыка за ў год прадукцыі на такую-ж суму, як уся прамысловасць дзярэвоўзнаўшчай Беларусі.

Беларусь, якая ніколі не мела машынабудаўнічай прамысловасці, мае цяпер буйную машынабудаўнічую галіну. На заводах імя Гараўскага ў Мінску вырабляюцца складаннішчыя машыны і станкі. Гомельскі завод сельскагаспадарчых машынабудаўніцтва ўзбройвае перадаваю тэхнікай нашы саўгасы і калгасы.

Гіганцкім і перадавым энергетычным будынкам Савецкай Беларусі. Электрычнае станцыя БССР вырадавоўшчы электрычнасці ў 97 раз больш чым у 1913 г. Дзяржаўным сталінскім выдзяленнем з'яўляецца Беларэ імя Сталіна, якая дае электраэнергію такім прамысловым цэнтрам, як Віцебск, Магілёў, Орша.

¹⁾ Успомы Усесаюзнай камуністычнай партыі (большэвікоў). Кароткі курс, ста. 3.6. Дзяржаўнае выданне, 1937 г.

ў паветраным акіяне. Наш народ законна ганарыцца перадавымі пазнамі навукі і тэхнікі, выдатнейшымі манстрамі савецкага мастацтва, якія ўзнімаюць славу соцыялістычнай радзімы на небывалую вышыню.

За дваццаць адзін год у Савецкім Саюзе вырастаюць шматлікія кадры савецкай інтэлігенцыі: інжынеры і тэхнікі, урачы і настаўнікі, работнікі навукі і мастацтва. Кожны савецкі інтэлігент творыць на сваім участку вялікай важнасці справу, дапамагае партыі большэвікоў і савецкай уладзе рухаць нашу краіну ўперад, да поўнай перамогі камунізма.

Партыя і ўрад акружаюць савецкую інтэлігенцыю вялікай увагай і клопатамі, ствараючы ёй неабходныя ўмовы для творчай работы і росту. Вялікае месца ў гэтай важнейшай рабоце займае ідэяна-палітычнае выхаванне.

Кароткі курс гісторыі ВКП(б), распрацаваны пад непасрэдным кіраванствам і пры асабістым удзеле генія чалавецтва таварыша Сталіна, павінен з'явіцца на тольняю кніжцы кожнага партыйнага, савецкага, гаспадарчага актывіста, кожнага савецкага інтэлігента. У гэтай кнізе абагулен гіганцкі гістарычны вопыт партыі Леніна—Сталіна, дана сапраўды навуковае, марксісцкае глумачэнне складанейшых пытанняў гістарычна-рэвалюцыйнай барацьбы рабочага класа і яго партыі. Глыбокае вывучэнне гісторыі ВКП(б) ўзбагаціць кожнага партыйнага і непартыйнага большэвіка вопытам барацьбы рабочых і сялян за сацыялізм, дапаможа нашым кадрам авалодаць большэвізмам.

Гэтым жа завяшчэннем сацыялізма савецкі народ абавязан кіраўніцтву геніяльных правадыроў чалавецтва—Леніну і Сталіну, правільнай палітыцы партыі большэвікоў—правадыру і арганізатару соцыялістычнага будаўніцтва. У 1917 годзе партыя Леніна—Сталіна павяла рабочых і сялян на штурм капіталізма, звергнула ўладу буржуазіі і памешчыкаў і ўстанавіла дыктатуру пролетарыята. Пад кіраўніцтвам партыі большэвікоў савецкі народ разграміў банды ітэрыярыстаў і грамадзянскай вайны. Партыя Леніна—Сталіна арганізавала і правяла чыла сваім кіраўніцтвам пабудову соцыялістычнага будаўніцтва.

Кіруемая сваімі геніяльнымі правадырамі Леніным і Сталіным, партыя большэвікоў за гэтыя гады перамагла і перамажа барацьбу з ворагамі, з контррэвалюцыйнымі трацкісцка-бухарынскімі здраднікамі, буржуазнымі нацыяналістамі і іншымі вырадкам і дэкадствам, якія прабавалі аслабіць абаронную магутнасць Краіны Савецкай і тым самым аблегчыць інтэрвенцыю супроць СССР. Пад кіраўніцтвам большэвіцкай партыі і вялікага правадыра народаў таварыша Сталіна савецкая разведка на чале са сталінскім рэжымам выявіла і знішчыла варожыя ідэі і фашысцкіх рэжымістаў. Савецкі народ раздушыў контррэвалюцыйную гадзінку і пад кіраўніцтвам партыі таварыша Сталіна грамадзянскія ворагі перамажылі ў перадавіх шэствіх ўперад. Не забываючы ні адну хвіліну пра капіталістычнае супрацьстаянне, савецкі народ трымае сябе ў стане поўнай мабілізацыйнай гатовасці, каб у любы момант даць ворагу сакрушальны адпор.

Савецкі народ з дня ў дзень умацоўвае магутнасць Рабоча-Сялянскай і Чырвонай Арміі і Чырвонага Флота—верных вартавых заваёванняў Вялікага Кастрычніка. Працоўныя СССР любоўю і клопатамі ахоўваюць Санітарны і камунітарны Чырвоны Армі, пачынаючы з германцаў, японцаў, адвадзі. Яркія прыклады самаадданага і героічнага паказання нашых далекіх суседзяў у барах з японскімі самураямі ў раёне возера

А. Свам

Міжнароднае становішча і знешняя палітыка СССР к ХХІ гадавіне Кастрычніка

Міжнароднае становішча к ХХІ гадавіне Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі характарызуецца рэзкім абвастраннем усіх суірэччанняў, раздзіраючых капіталістычны свет, рэзкім абвастраннем пагрозы новай вайны за перададзены свет, абвастраннем пагрозы імпэрыялістычнай інтэрвенцыі і вайны супроць першай у свеце сацыялістычнай дзяржавы.

Новая імперыялістычная вайна ўжо фактычна пачалася. Яна ўжо цягнула ў свае мільяны саці мільянаў людзей. Яна залівае крывёю шырокія прасторы Кітая, квітнеючае ўзбярэжжа і суровыя горныя лані Іспаніі; яна пагражае ўцягнуць у свае кола ўвесь свет. Японскія, італьянскія, германскія агрэсары, ажыццяўляючы свае планы барацьбы за панаванне над светам, раздзіраюць пажар новай вайны ўсюды, дзе толькі могуць. Пасля захвату Манчжурый Японіяй (1932 г.), пасля ператварэння незалежнай Абісіні ў калонію італьянскага фашызма (1935—1936 гг.) італьянскі і германскія агрэсары арганізавалі фашысцкі мяцеж і інтэрвенцыю ў Іспаніі (1936 г.), японскія войскі кіню навал на Кітай (1937 г.), германскі фашызм знішчыў многавекавую незалежнасць Аўстрыі (1938 г.) і ажыццявіў свой план расчланення Чэхаславакіі, ператварэння гэтай незалежнай краіны ў калонію фашызма.

Імперыялістычная вайна яшчэ не аб'яўлена, але афіцыйна яе палі ўжо цэлыя незалежныя народы. Глыбокі мір афіцыйна пануе над усімі пяці часткамі свету, а ваенныя зводкі з палю боек, сотні тысяч забітых і раненых, попел і руіны гарадоў, спаленых і разбураных бомбамі наветраных піратаў, тысячы бежанцаў, страляючых не толькі прытулак, але і радзіму—усе гэта гаворыць чалавецтву аб тым, што новая сусветная вайна ўжо ўступае ў свае правы. Кожны народ капіталістычнага свету з трывогай пытае сябе, ці не за ім чарга, ці не ён першым трапіць у вяр вайны.

Гэта трывога стала асабліва вострай у сувязі з чэхаславацкімі падзеямі. Можна сказаць, што іменна чэхаславацкія падзеі, ўскрываючы з вычарпальнай яснасцю расстаноўку сіл міру і сусветнай вайны, ў гэты момант зараз вызначаючым момантам міжнароднага становішча большасці раін капіталістычнага свету.

Захапленне рэакцыйнай буржуазіі Англіі і Францыі па адрасу мюнхенскага пагаднення ад 29 верасня і па адрасу Чэмберлена і

Далат'е, абвешчаных сю ангеламі міру, не маглі скрыць таго жам відавочнага факта, што «вырашэнне чэхаславацкага пытання з'яўляецца для фашысцкай Германіі толькі чарговым «танам па шляху да новых, яшчэ больш шырокіх захватніцкіх імкненняў. Калі пасля захвату Аўстрыі ўсяму свету было ясна, што ў планах грабежніцкай палітыкі германскага фашызма настая чарга расправы з Чэхаславакіяй, то пасля мюнхенскай капітуляцыі Англіі і Францыі пават цяжка сказаць, каму небяспека фашысцкай агрэсіі пагражае з найбольшаю сілай.

Усе еўрапейскія краіны могуць з роўнай падставай меркаваць, што настаяла іх чарга «прынесці афяру міру», афяру, падобную той, якую прынесла Чэхаславакія, пакладзеная на «афярнікавы алтар» яе французскімі і англійскімі «апекунамі».

І сапраўды, вынікам англа-французскай здрады і капітуляцыі з'явілася гучнае ўзмацненне агрэсіўнага націску на палітычных вайны Чэхаславакія з яе развітай прамысловасцю, з яе ваеннымі заводамі, крэпасцямі, моцнай арміяй была адным з асноўных бастыянаў міру ў Еўропе. Звязаная дагаворамі аб ўзаемнай дапамозе з Францыяй і СССР, саюзнымі дагаворамі з Румыніяй і Югаславіяй Чэхаславакія з'яўлялася асноўным перашкодам на шляху ажыццяўлення гітлераўскіх планаў у цэнтральнай Еўропе і на Балканах.

Найбольш моцная ў ваенных і прамысловых адносінах краіна Малой Англіі (у якую ўваходзіць, акрамя Чэхаславакіі, Румыніі і Югаславіі)—Чэхаславакія з яе 200-тысячнай арміяй мірнага часу, арміяй, якую ў часе вайны можна было давесці да паўтара-двух мільёнаў, з яе буйнымі ваеннымі заводамі, настаяльнымі заводамі ўсёй краіны, цэнтральнымі і балканскімі Еўропы, з яе буйнымі металургіяй, вугальнымі канальнямі, хімічнымі, машынабудаўнічымі, аўтамабільнымі заводамі, з развітай сельскай гаспадаркай і г. д. І гэта ўсё перамагло, перамагло яе ў гэтых частках Еўропы краіна, што дзёньмі пад фашысцкай пагрозай. Яна мела ўплыў на палітыку Румыніі і Югаславіі, яна ўзімала ў гэтых краінах волю да супрацьдзейства фашысцкаму агрэсару гэтых краін, якія не хілілі перад тварэннем іх краін у калоніі германскага фашызма.

Мюнхенскае пагадненне раззброіла гэты бастыён міру. Яго сцены натуральна і штучна ўмацаваны на 1400-кіламетровых граніцах Германіі, умацаваны такія былі зацверджаны мільёны чэхаславацкіх грамадзян, штохотелі вярнуць у рукі ўворагу міру. Прэм'ер-міністр Чэхаславакіі падарвана: дзве трэці часткі экспартных тавароў легкай прамысловасці (80 проц. тэкстыльнай, 85 проц. швейнай, амаль ўсё па вытворчасці тавараў), ад яе ў выніку мюнхенскага пагаднення, трэці частка металургічнай прамысловасці, амаль ўсё ў прамысловасці і 90 проц. каменнага вугля і інш. становяцца перамаганымі ў руках ворагаў міру. З пятнаццаці мільёнаў насельніцтва Чэхаславакіі застаўся пяці мільёнаў чалавек. Тое, што засталася ад Чэхаславакіі як «паказнік падзеі апошніх дзён (стварэнне «аўтаномнага ўрада» ў Славакіі, абарона, у Славакіі, і з'яўленне камуністычнай партыі, перыяд і новага міністра замежных спраў з Гітлерам), становіцца падставай ператварэння ў фактычную калонію германскага фашызма. І гэта, што і Румынія і Югаславія пасля чэхаславацкіх падзей трывожна сочаць за развіццём міжнароднай сітуацыі. Абедзве гэтыя краіны ведаюць, што ў планах агрэсіўнага германскага фашызма гэта падрыхтавана роля сельскагаспадарчай, лясной, нафтавай (Румынія),

прадавольственнай і сыравіннай баз і плацдармаў для новых планаў і рэспі германскага фашызма.

Пад пагрозай адчувваюць сябе і іншыя краіны Еўропы. Германскі фашызм узмацніў агрэсіўную падрыхтоўку ў Бельгіі, дзе спіраецца на фашысцкія групіроўкі рэксістаў і на фламандскіх сепаратыстаў. Адрэжасца план, створаны яшчэ генеральным штабам Вільгельма II, план ўтварэння вялікай фламандскай дзяржавы з Галандыі, заходніх, узбярэжных, правінцыяў Бельгіі і т. п., французскай Фландрыі, зразумела, пад германскім прагэктаратам. У адносінах Бельгіі ёсць, між іншым, і менш грандыёзная, але больш легкая задача: аддзяці назад дзве акругі — Эніпен і Мальмедзі, якія мяжуюць з Германіяй і перайшлі да Бельгіі ў выніку сусветнай вайны.

Пад пагрозай адчувае сябе і Данія, паўднёвыя вобласці якой (Шлезвіг) да вайны таксама былі германскімі. Фашысцкія групіроўкі ў гэтых вобласцях ужо рыхтуюцца адыграць ролю аўстрыйскіх і чэхаславацкіх гітлераўцаў, патрабуюць «аўтаноміі», разлічваючы ў зручны момант выставіць патрабаванне пераходу да Германіі.

Швейцарыя з яе змешаным насельніцтвам, у складзе якога ёсць некалькі мільёнаў немцаў, таксама апасаецца за свой лёс. Гэта апасае тым больш грунтоўна, што пасля стварэння ва Францыі так званай «лініі Мадыно» сістэмы абарончых умацаванняў ад швейцарскай граніцы да мора — у германскіх ваенных сферах неаднаразова ўзнікала мысль аб нападзе на Францыю (у будучыню) праз Швейцарыю. Швейцарскія немцы ніколі не былі ў смятэнне даваеннай асацыяцыяцыі Германіі і праз многія стагоддзі вядуць камастойнае існаванне, але гэта акалічнасць не змяншае іх страху, бо і сучасныя немцы былі ў тым самым становішчы, аднак гэта не перашкода для германскаму фашызму «саманазначыць» іх у данамоўны Чэхіі і Далад'е.

Адной з пагражаемых краін з'яўляецца і Літва. Бясспрэчна, што фашысцкая Германія ў бліжэйшай будучыні паставіць перад сабой так званы «польскі карыдор» і патрабуе ў сваёй лакей. Польшчы і карыдору карыдору. За гэта германскі фашызм даў герману слуге каміх саціно, вятэма, з дэжонкішэна. Варта, аднак, зараз, што пасля захвату Аўстрыі германскім фашызмам палітычныя планы кінуліся на Літву. Ім тады не дазволілі ўчыніць «паход Коўну». Пасля расчляннення і аслаблення Чэхаславакіі польскі карыдору атрымалі ў выглядзе авансу за будучую «добраахвотную» ўсталяванне карыдора, а можа быць і яшчэ якіх-небудзь зямель, часткаў чэхаславацкай зямлі. Далейшыя «кампенсцыі» яны павінны будучы атрымаць у Літвы. Паведамленні аб новых польска-літоўскіх «інцыдэнтах» наўрад ці не пачатак падрыхтоўкі новага «паходу Коўну».

Малыя капіталістычныя краіны, якія маюць калоніяльныя імпульсы (Бельгія, Галандыя, Партугалія), з трывогай чакаюць непрыемнасцяў па гэтай лініі. Дарэчы прыпомніць, што на другі-ж дзень пасля мюнхенскай капітуляцыі Чэмберлен заявіў, што сямі-таму прадстаўніцтвам і часткаю сваіх калоній зноў жа ў іх партыі з'явіліся нага спакою. Бельгія, якая атрымала мандат Лігі нацыяў на адну з былых германскіх калоній у экватарыяльнай Афрыцы, таксама разам з гэтай калоніяй у яе будучы адбіраць і яе багацэнную калонію Конго. Галандыя апасаецца, што яе «Нідэрландская Індія», астравы Ява, Суматра і іншыя пойдучы на алтар міру не будуць

да і ўцхамірання германскага бога вайны, але і японскага бажка, які бяспрэчна, будзе прыцягнут «міратворцамі» да удзелу ў дзялежцы «образахвотных» афяр і які даўно ўжо кваліцца на гэтыя калоніі.

Пагроза фашысцкай агрэсіі непакоіць зараз і моцныя капіталістычныя краіны — Англію і Францыю. І гэтыя краіны жывуць з мясцова аб тым, што заўтра германскі фашызм асобна, а можа і разам з італьянскім і японскім набрацімцамі, разам з польскім і венгерскім, а можа і яшчэ яким-небудзь надзіалоскамі, прад'явіць сякія такія новыя тэрытарыяльныя патрабаванні, якія датычаць непазрэдна ўжо ўласнай тэрыторыі Англіі або Францыі.

Амерыканцы Гітлера не дабіваюцца больш ніякіх новых тэрыторый у Еўропе: се верылі і не вераць і самі «міратворцы», якія па звароце з Мюнхена заявілі, што некалькі мірных гораў — гэта тэрмінова ўзбройвацца. Гітлер таксама ведае, што гэтым абяцанням ніхто не паверыць, накуль англійскі і французскі паслы ў Берліне сумесна з італьянскім і германскім калегамі кромсалі Чэхаславакію на жывому цэлу, не заклідаючы нават у тэкст самой мюнхенскай канфуліцыі, а паслухаліся толькі ўказанні германскага фашызма. Гітлер выступаў у Саарбрукені з прамовай, у якой змяшчалася прамыя пагрозы беззастаўляючы Францыі. Мусаліні падтрымаў істэрыйны выкрык Гітлера і з другога боку, ацэньваў англійскага і французскага удзельнікаў мюнхенскага «пакта чатырох». Гэта «забураючая няўдзячнасць» магла быць толькі біззубых палітычных мятэжыцаў. Для чалавека, які малы-маленькі разборуецца ў гэтай справе, было ясна, што так яна і павінна была разьвівацца, што Гітлеру і Мусаліні няма чаго больш какетнічаць і заігрываць з Францыяй, няма чаго шанаваць самалюбства французскіх кіруючых колаў.

Рэзіліяванне і аграбленне Чэхаславакіі было рашаючым звязом у плане палітычнай ізаляцыі і акружэння Францыі, які даўно падрыхтоўваўся і ажыццяўляўся ўвядзення фашысцкімі агрэсарами. Пасляваенныя аб'явілі Францыя будавалася на магутнасці яе арміі, на рэзэрвах у Германіі, на саюзях з Бельгіяй, Польшчай, Чэхаславакіяй, Румыніяй і Югаславіяй, і а неірадыкальнае дружэства з Іспаніяй і Італіяй згодзе з Англіяй.

Усе гэтыя элементы безапаснасці Францыі ўключаліся ў агульную сістэму безапаснасці, выражаную ў статуце Лігі нацый.

Гэта сістэма безапаснасці была падарвана пераходам у 1934 годзе Польшчы на бок германскага агрэсара; у 1935 і 1936 гг. Германія падрыхтавала ваенныя артыкулы Версальскага дагавора і прыступіла да ўзбраенняў у 1935—1936 гг. Бельгія парвала ваенны саюз з Францыяй і аб'явіла сабе нейтралітэт, у 1936—1937 гг. на піренейскай граніцы Францыі паявіліся італьянскія і германскія салдаты, аэрапланы і артылерыя. У 1938 годзе чарга дайшла да сістэмы ваенных саюзаў Францыі ў паўночнай Еўропе. Без ліквідацыі чэхаславацкага багатыя Гітлер і думавы і моц крываца на Францыю. Чэхаславакія была асноўным вучышчам Францыі, настаяўся пагрозы германскаму тылу. Яна падрабавала ад Германіі соцень тысяч, мільёнаў салдат для прыкрыцця тылу на выпадак вайны з Францыяй. Чэхаславакія ў пэўнай меры забяспечвала Францыі таксама вернасць яе румынскага і югаслаўскага саюзнікаў. Зразумела, што удар, які Даладэ нанёс Чэхаславакіі, быў устрэтам на сідзе самой Францыі, па сістэме яе ўласнай безапаснасці, а разам з тым і па справе агульнага міру. Пасля гэтага ўдару Гітлеру было ўжо занадта прамова, а Мусаліні здзяквала над паспешным

спириваннямі французскіх правіцель з Італіяй, над прызнаннем Францыяй Абісініі і т. д.

Мюнхенскае пагадненне ператварыла Францыю ў другарадную дзяржаву капіталістычнага свету. Цяпер і да яе можа быць звернута патрабаванне «афяр», і яе калоніі могуць стаць аб'ектам гандлю, і гэтым не выключана, што Гітлер можа патрабаваць «самавызначэння» і ў Эльзас-Латарынгіі.

Англія знешне вышла пакуль-што з падзей без страт, калі не лічыць тэатру неўдалага падрыхтоўчанага да яе ў малых краінах капіталістычнага свету. Яна не стрымлівае аднаго саюзніка, нагад як быццам набыла «друга» ў асобе Гітлера. Яна не аддала ні лаваткі сваёй зямлі і не паступілася якімі-б там ні было сваімі інтарэсамі. Яна старалася паказаць сваю ролю ў выглядзе ролі арбітра ў Еўропе, пасярэдніцкіх паміж Германіяй і Чэхаславакіяй. Але ніхто так моцна, як самі англічане, не адчувае, што гэта англійская актыўнасць была выклікана нічым іншым, як страхам перад тым, каб новы перадзел свету не адбыўся за кошт старэючага «брытанскага льва».

Англійскія кансерватары аддалі Чэхаславакію сення; у іх яшчэ ёсць рэзерв: заўтра яны аддадуць беларускіх катноў, частка заўтра прыдуць к лаватцы Францыі. А за тым блок агрэсараў патрабуе «афяр» і ад Англіі. Праў быў Чэрчыль, калі сказаў, што Англія паміж вайной і ганьбай выбрала ганьбу з тым, каб потым мець вайну.

Як магло здарыцца, што восенню 1938 года капіталістычны свет аказаўся ў такім жалкім становішчы?

Вінн за гэта становішча, як гэта бліскуча паказаў у сваіх выступленнях у Жэневе тав. Літвінаў, нясуць не толькі распаясаўшыяся агрэсары, але наўрад ці не ў першую чаргу іх пасобнікі, мюнхенскія «мратэры». Із таго не можа быць двух думак: Чэхаславацкая трэска ня магла-б застацца ў спісе забытыхыхся м.р.ах Гітлера і не магла месца ў рэчаіснасці. І для выратавання Чэхаславакіі нават не прыступя-б і нявяду. У маі 1938 года такая-ж напрозвішчы была лаватка і Францыі, і Францыя аддала лаватку Францыі, што яна выклікае свой доўгі і прыдуркаваты дапамогу Чэхаславакіі ў выпадку германскага нападу. Англііскія кансерватары вымалілі былі падтрымку Францыю і даць парад Гітлеру ўмерыць свой пал.

У верасні 1938 года былі ўсе ўмовы для таго, каб перашкодзіць гітлераўскім планам. Нават сярод германскіх вясных колаў раздзяліся галасы, што гітлераўскія пагрозы Чэхаславацкай блеф і з'явіліся надзвычай небяспечныя для самога германскага фашызму. І калі ў кастрычніку 1938 года германскія войскі і банды фашысцкіх штурмавікоў гаспадарылі ў Чэхаславакіі—яны гаспадарылі там толькі таму, што англійскія кансерватары і рэакцыйная французская буржуазія сталохаліся таго, што паражэнне Гітлера ў чэхаславацкім пытанні прывядзе да ўмацавання антыфашысцкага фронту ва ўсім свеце. падніме народныя масы на барацьбу за новыя, чалавечыя, умовы жыцця і, падарваўшы пачаткі рэакцыі Чэхаславацкай бітвы прывядзе да фару класавым вярхоўным класам і рабочым на англійскай і французскай буржуазіі.

Мюнхенская капітуляцыя, падарваўшы сістэму калектыўнай безбеспаснасці, падарваўшы Літвінаў, ўмацаваўшы агрэсывы нацысцкі фашызма, наставіўшы пад пагрозу безбеспаснасць не толькі малых і сла-

бых народаў, але і безапаснасць Францыі, а ў канчатковым выніку і самой Англіі, акрыліла ўсе рэакцыйныя сілы буржуазнага свету. Англіійскія кансерватары разлічваюць цяпер быстра пакончыць, па чэхаславацкаму ўзору, з незалежнасцю Іспаніі, выдць іспанскі народ на фашысцкую расправу. У больш аддаленым плане яны мараць аб перах з Японіяй за кошт Кітая. Яны разлічваюць, што ў створаным у Мюнхене блоку «чатырох дзяржаў» яны будуць адыгрываць выдатную ролю, пацкоўваючы, пыхам уступак і згоды пажыцця за кошт таго ці іншага народа, фашысцкіх агрэсараў адзін на другога і на Францыю. Яны спадзяюцца, што ім будзе суджана ўзначаліць агульны капіталістычны фронт супроць СССР.

Гэтыя планы англійскіх кансерватараў—не тайна для фашысцкіх падпальшчыкаў вайны. Мусаліні прамая заявіў, што гэтыя надзеі Англіі беспадстаўны. Ні германскі, ні італьянскі драпежнікі не жадаюць іграць другія ролі ў гэтым блоку. Яны патрабуюць, каб Англія і Францыя былі зброяй германа-італьянскай палітыкі да таго часу, пакуль не настане іх чарга быць яе аб'ектам.

Адным з вынікаў мюнхенскай капітуляцыі было ўзмацненне наступлення рэакцыйнай буржуазіі на народныя масы. Гэта наступленне і асаблівай нагляднасцю выявілася ў Чэхаславакіі і ва Францыі. Ва Францыі ў парадак дня палітычнага жыцця пастаўлена пытанне аб лёсе народнага фронту. Капітуляцыя перад знешнім фашызмам кнула хістаючыяся элементы ў абнімкі ўнутранага фашызма.

Адначасова апошнія падзеі выклікаюць і адваротную рэакцыю. Стымаюцца катэхізічныя імкненні, пераходзяць у пачынае падпальшчыкаў вайны, усё больш і больш пачынае разглядацца шырокімі народнымі масамі і нават буржуазнымі коламі раду пагражаемых краін, як адзіны сродак прадукілення новых фашысцкіх інтэр.

У сувязі з гэтым у надзвычайнай ступені вырас прэстыж адзінага сацыялістычнай дзяржавы—СССР, якая была ў гэтыя крытычныя гідні адзіным, да канца паслядоўным і цвёрдым абаронцаю сістэмы калектыўнай безапаснасці і недзялімага міру.

Увесь свет памятае і ўсё перадавое, прагрэсіўнае чалавецтва паўтарае, што Савецкі Саюз у Лізе нацый змагаўся супроць усялякіх выдаў агрэсіі, настойваў на неабходнасці калектыўнага адбору агрэсараў, папярэджваў, што папунчэнства агрэсіі пагражае міру новай вайною. Усе памятаюць зусім ясную і чоткую палітыку Савецкага ўрада, як пры майскай спробе германскага нападу на Чэхаславакію, так і ў верасні 1938 года. Усе ведаюць, што Савецкі Саюз яшчэ 17 сакавіка 1938 г. прапанаваў (пасля захвату Аўстрыі германскім фашызмам) склікаць канферэнцыю для барацьбы з агрэсіяй, для папярэджання паўтарэння выпадкаў агрэсіі. Выступленне тав. Літвінава ў Лізе нацый у момант, калі Францыя і Англія дагаварваліся аб лесе Чэхаславакіі з германскім фашызмам, паказала чотка, з кім СССР як ён цвёрда і паслядоўна змагаецца за справу міру.

Гэта пазіцыя СССР паказала таксама, што мірная палітыка не з'яўляецца нічога агульнага з палітыкай папунчэнства агрэсіі, што мірная палітыка ёсць палітыка стварэння калектыўнай безапаснасці, палітыка барацьбы з агрэсараў там, дзе ён асмеліцца нападаць.

Як жыццёвая ілюстрацыя да гэтага палажэння прагучэлі ў момант мюнхенскай капітуляцыі заявы прадстаўнікоў Іспаніі і Кітая ў Лізе Нацыі, паказавшыя, што з агрэсіўным фашызмам не толькі трэба біцца, але і можна біцца і можна яго біць, апіраючыся на народныя масы, аб'яднаныя мыслію, што іх барацьба ёсць не толькі барацьба за выратаванне радзімы ад ненавісных ворагаў чалавецтва, але і барацьба за агульную справу ўсяго чалавецтва, барацьба за мір. Народы Іспаніі і Кітая паказваюць гераічныя прыклады барацьбы з грэсін фашызмам, і гэтыя прыклады засвойваюцца шырокімі масамі народаў многіх краін, якія на прыкладзе Чэхаславакіі бачаць, што ім няма чаго разлічваць на моцных апекуноў і на ўласныя буржуазныя кіруючыя класы, а неабходна патрабаваць і браць зброю і біць фашыстаў усюды, дзе яны паднімаюць руку на свабоду і незалежнасць народаў.

У дзень XXI гадавіны Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі многамільёныя масы працоўных напалі не толькі на вуліцы, выйдучы на вуліцы і плошчы нашых гарадоў і сёл, падводзячы гэты вынік яшчэ аднаму году слаўнай калектыўнай працы, году пераможных спраў і гераічных перамог.

Савецкаму народу ёсць чаму радавацца, ёсць чым ганарыцца. Няма ў нашай краіне такога месца, дзе-б за гэты год не выраслі новыя радзімыя горады, не узніклі новыя жытэўныя будыны, не працягнуліся новыя кілометры дарог, не выраслі новыя кадры, не адбыліся вялікія працоўныя гераічныя ўчынкi.

У гэты дзень мільёны працоўных, калгаснікаў, служачых, савецкіх інжынераў, мільёны партыйных і партыйных боюльшавікоў з годным успомніць і гістарычны дзень 12 снежня 1937 года і бліскучыя вынікі выбараў у Вярхоўны Савет СССР і Вярхоўныя Саветы саюзаў і аўтаномных рэспублік, пакідашыя на пачатку свецкага года выдатныя адзінства савецкіх народаў, адданасць працоўных мас СССР вялікаму справе Іосіфа Сталіна, гарачую любоў да савецкай ўрада, да партыі, да правадыра працоўнага чалавецтва—таварыша Сталіна.

У гэты дзень мы ўспомнім усё, чым быў насычан мінулы год: і гераічную эпапею папанінцаў, і гераічныя ўчынкi нашых слаўных вайскаў, і лётчыц, і беззаветную адвагу герояў Хасана, і самаадданую ахову пагранічнікамі нашых рубяжоў ад шпіёнаў і дыверсантаў, і тысячы іншых слаўных спраў, імён, дат.

У гэты дзень кожны з нас, ідучы ў святочных калонах дэманстрацыі, будзе памятаць і аб капіталістычным акружэнні, не забываць аб тым, нас вучыць таварыш Сталін. Вядома, нашых чырвоныхармійцаў, пяхоту, кавалерыю, танкістаў, лётчыкаў, кожны з нас з гордасцю падумае, што нам не страшны ніякія фашысты ў свеце, што наша безпасапнасць не залежыць ад паню Чэмбэрлена, і Далад'е, што грашцы нашай радзімы знаходзяцца пад надзейнай аховай, і кожная свіная морда гэта ведае не горш чым мы.

Гэтым пачуццём безапаснасці і ўпэўненасці ў заўтрашнім дні мы абавязаны самім сабе. Мы, пад кіравніцтвам нашай партыі, пад кіравніцтвам вялікага Сталіна, у барацьбе з ворагамі народа — троцкістамі, зноўсёўцамі, бухарынцамі і іншымі агентамі капіталістычнага акружэння, стварылі ў працоўных боіках на будоўлях, на заводах, на калгасных палях тую вялікую, непрыступную цвярдую сацыялізм, якая ахоўвае зараз жыццё і шчасце кожнага з нас, якая з'яўляецца аплотам міру і для ўсяго чалавецтва.

С. Белляў

Секр. АКПО ЦК КП(б)Б

Прыём у партыю—важнейшая задача партарганізацый

З часу пастановы ЦК ВКП(б) аб аднаўленні прыёму ў партыю прайшло два годзі. За гэты перыяд у нашай краіне нязмерна вырасла актыўнасць і палітычная спеласць соцень тысяч і мільёнаў рабочых, сялян, працоўнай інтэлігенцыі.

Ворагі народа, якія ашуканчым шляхам прабраліся да кіравання партарганізацыямі Беларусі, пачкамі выключалі з партыі чэсных камуністаў, тармазілі прыём новых членаў і ўсяляк шкодзілі партыінняй рабоце. Партарганізацыі Беларусі пад кіраванствам Сталінскага Цэнтральнага Камітэта ВКП(б), пры дапамозе нашых слаўных чэкістаў на чале з тав. Ежовым раскрылі і знішчылі фашысцкія гнезды прэзрэнных трацкістаў-бухарынцаў. У гэтай велізарнай выкрываўчай рабоце павысілася рэволюцыйная пільнасць не толькі камуністаў, але і ўсяго беларускага народа. Ленінскія людзі Беларускай Савецкай Соцыялістычнай Рэспублікі імкнуцца арганізацыйна звязаць сябе з партыяй Леніна—Сталіна, уступіць у яе рады.

Бяскучая перамога сталінскага блока камуністаў і беспартыйных на выбарах у Вярхоўныя Саветы СССР і БССР, небывалая палітычная актыўнасць найшырэйшых мас працоўных спрыялі росту новых кдраў беспартыйнага актыва, выдзінула рэзерва для партыі рады-доў нашай партыі сапраўды перадавымі, да канца адданымі справе камунізму людзьмі. Аднак, партыйныя арганізацыі маюць у гэтым прэсуму ў партыю новых членаў і толькі за апошні час гэтая работа крыху палепшылася.

З моманту аднаўлення прыёму ў ВКП(б), г. зн. з 1 лістапада 1936 года, партыйнымі арганізацыямі Беларусі прынята ў партыю ўсяго 4526 чал., з іх у члены партыі—1581 і ў кандыдаты—2945 чал.

Асноўная маса новапрынятых адносіцца да перыяда 1938 г. Калі за першыя 14 месяцаў у члены партыі і кандыдаты было прынята толькі 496 чал., то за 8 месяцаў 1938 года ў члены партыі прынята 1297 і ў кандыдаты—2733, а ўсяго за 8 месяцаў—4030 чал.

Найвялікшы рост партыйных радыёў мы маем за апошнія месяцы. Так, у ліпені прынята ў члены і кандыдаты партыі—779 і ў жніўні—987 чал.

Аднак, трэба сказаць, што абкомы партыі, а таксама многія райкомы і гаркомы зусім недастаткова кіруюць гэтай важнейшаю справай. За агульнымі лічбамі не бачаць бяздзейнасці многіх пярвічных партыі арганізацый. У выніку па 18 раёнах рэспублікі прыёму амаль не

было, а рад пярвічных партыйных арганізацыяў за гэты час не прыняў у партыю яшчэ ні аднаго чалавека.

Буіныя недахопам з'яўляецца таксама адсутнасць сур'ёзнай работы над ростам партыі за лік калгаснікаў.

З прынятых за 1938 год у кандыдаты партыі 2773 чал. калгаснікаў усяго 258 чал. На 17 раёнах за гэты год у партыю не прынята ні аднаго калгасніка. Партыйная праслойка ў калгасах за першую палавіну 1938 года скарацілася на 133 чалавекі.

Гэты сур'ёзнейшы недахоп можна выправіць толькі тады, калі кожная расійская партарганізацыя на-большэвіцку разгорне палітыка-масавую работу сярод калгаснага актыва, сярод правяраных на рабоце, адданных справе Леніна-Сталіна людзей і будзе смялей ўцяваць іх у рады нашай большэвіцкай партыі.

* *

ЦК ВКП(б) у пастанове ад 4 сакавіка 1938 года патрабаваў «асобна ўвагу звярнуць... на спыненне валакіты пры разглядзе заяў аб уступленні ў партыю і пры выдачы партыйных дакументаў новапрынятым у партыю».

Аднак, партыйныя арганізацыі ўсё яшчэ дапускаюць у гэтай справе значынную валакіту. Даволі сказаць, што на 1 верасня 1938 года засталіся неразгледжанымі 2546 заяў аб прыёме ў партыю, у тым ліку ў пярвічных партарганізацыях 1535, у райкомах 362 і абкомах 649. З рэкамендаваных райкомамі комсамола 6662 комсамольцаў прынята ў кандыдаты партыі толькі 1811, справы астатніх не разгледжаны з прычыны валакіты ў афармленні рэкамендацый.

Аб наяўнасці валакіты сведчаць наступныя факты:

Дэпутат Вярхоўнага Савета СССР тав. Альтшулер падаў заяву аб прыёме яго кандыдатам у партарганізацыю комсамольца ў снежні 1936 г., а разабрана заява была толькі ў студзені 1938 г.

Дэпутат Вярхоўнага Савета БССР тав. Шарко Ольга Канстанцінаўна падала заяву аб прыёме яе кандыдатам у пярвічную партарганізацыю Менскай МТС 10 красавіка 1938 г., аднак заява ўсё яшчэ не разгледжана.

Дэпутат Вярхоўнага Савета БССР тав. Кульба пярвічнай партарганізацыяй Падганскага сельсавета прынята ў кандыдаты партыі 23 сакавіка 1938 г., Менскім райкомам—1 красавіка, а Менскім абкомом толькі 23 чэрвеня, гэта значыць, што абком цягнуў справу каля чатырох месяцаў.

Рудзэнскі райком комсамола рэкамендаваў у кандыдаты партыі сакратара комсамольскага камітэта торфзавода «Дукоры» тав. Бахера Атрымаўшы рэкамендацыю, тав. Бахер звярнуўся да парторга торфзавода тав. Лазарава, які сказаў, што трэба падаць заяву на атриманне анкеты. Калі тав. Бахер такую заяву напісаў, парторг анкету яму не выдаў, а прапанаваў напісаць яшчэ і аўтабіяграфію. Урэшце, 3 верасня 1938 года справа разглядаецца пярвічнай арганізацыяй, якая прымае рашэнне: «У сувязі з тым, што ў Бахера не хапае рэкамендацый, прапанаваць яму падшукаць рэкамендацыю».

Член комсамола тав. Пархоменка падаў заяву ў райком 10 сакавіка 1938 г. Кандыдацкая група разгледзела заяву 23 красавіка, праз пару месяцаў пакіравала ўсё матэрыял у райком праз інструктара райкома тав. Кітанчыка. Атрымаўшы гэты матэрыял 13 чэрвеня, тав. Кітайчык перадаў яго па прызначэнню толькі 27 жніўня. Такім

чынам, справа тав. Пархоменка 21-а месяца праяжала ў кішэні інструктара райкома.

З гэтых гіпавых для многіх партарганізацый прыкладаў выдаць, як яшчэ дрэнна выдзецца барацьба з валакітай пры прыйёме ў партыю.

Задача кожнай партыйнай арганізацыі як найхутчэй пакончыць з бюракратызмам. Для гэтага неабходна, каб ранкомы штодзённа кіравалі прыемам у партыю, правяралі работу прычынных партыйных арганізацый і дэмагалі-б ім ліквідаваць недахопы на гэтым адказнейшым участку.

На-большэвіцку кіраваць прыемам у партыю, значыць забяспечыць індывідуальны падыход да кожнага прымаемага, каб не дапусціць засмечанасці партыйных радоў чуждымі, варожымі і выпадковымі элементамі.

Тым часам, у асобных партарганізацыях наглядаюцца выпадкі павярхоўнага, безадказнага падыходу да прыему новых членаў, адсутнасць высокай большэвіцкай пільнасці.

Сенненскі ранком прыняў у кандыдаты нейкага Я. і ў члены партыі нейкага Т., якія праз месяц былі выкрыты як ворагі народа. Падобныя выпадкі былі ў Камарынскім і Бягомльскім раёнах. Цэлы рад фактаў сведчыць аб тым, што варожыя і чуждыя элементы ўсякімі спосабамі прабіюць празікнуць у партыю. Абавязак партыйных кіраўнікоў і кожнага камуніста быць сугуба пільным, панэгражэным чынам выконваць патрабаванні ЦК нашай партыі і таварына Сталіна, каб не даць ворагу ніякай магчымасці пранікнуць у рады партыі.

Ведучы бязлітасную барацьбу з бюракратызмам і валакітай, партыйныя арганізацыі павінны адбіраць у партыю сапраўдні перадзых людзей, бязмежна адданых справе партыі Леніна-Сталіна. На хвілінку пельга забываць аб тым, што варожыя элементы і ў далейшым будуць спрабаваць пранікнуць у рады ВКП(б). Задача кожнай партыйнай арганізацыі, усямерна павышаючы большэвіцкую пільнасць, высока трымаць сцяг ленінскай партыі і гарантаваць партыю ад пранікнення ў яе рады чуждых, варожых і выпадковых элементаў.

Буйнейшым недахопам з'яўляецца таксама неадпаведная зацяжка выдачы партыйных дакументаў прынятым у кандыдаты і члены партыі.

За першыя пяць месяцаў 1938 года па КП(б)Б было прынята ў партыю 2026 чалавек, а партыйныя дакументы атрымала толькі 150 чалавек. У чэрвені выдана 328, у ліпені 511 і ў жніўні 1905 партдакументаў. Зрух, як бачым, ёсць. Але трэба сказаць, што многія абкомы і райкомы партыі ўсе яшчэ праяўляюць неадпаведную маруднасць. Усе яшчэ не выконваецца пастанова ЦК ВКП(б) ад 14 ліпеня 1938 г., якая патрабуе «ўстанавіць... такі парадак, пры якім новапрынятыя ў партыю атрымлівалі-б партыйныя дакументы ў райкомах і гаркомах партыі не пазней чым у дэкадны тэрмін з дня іх канчатковага зацверджання адпаведнымі кіруючымі партарганізацыямі».

На 1 верасня не атрымалі яшчэ партыйных дакументаў 1551 чал.

Асабліва нездавальняюча пастаўлена выдача партыйных дакументаў у раёнах Магілёўскай вобласці.

На 5 верасня Бабруйскім райкомам гэтай вобласці не выданы партдакументаў 72 чалавекам. З гэтай колькасці не атрымалі партдакументаў прынятыя ў члены партыі яшчэ ў сакавіку—1, у красавіку—9, у маі—12, у чэрвені—1 і ў ліпені—24 чал.

Кіруюскі ранком не выдаў партдакументаў 4 чал., у тым ліку аднаму кандыдату, прынятаму яшчэ ў кастрычніку 1937 года.

Мінскім райком не выдаў партдакументаў 30 чал. партыі з 73 кандыдатам, у тым ліку прынятым яшчэ ў лютым—3, у сакавіку—24, у красавіку—25, у маі—14, у чэрвені—3 і ў ліпені—14 чал.

Не лепш пастаўлена справа ва многіх райкомах Віцебскай, Мінскай і Гомельскай абласцей. Трэба пакончыць з падобнай барадазнасцю і валакітай, прыцягваючы да адказнасці асоб, якія затрымліваюць выдачу партдакументаў.

Рэзервы для росту партыі ў нашай рэспубліцы за апошні год нязмерна павялічыліся. Комсамольская арганізацыя рэспублікі налічвае ў сваіх радах 168787 чал. У радах спачувальных—8625 чал. Значны выбар у Вярхоўнага Савета СССР і ГССР і ў райсаветаў і райпартыйны актыў. Тысячы беспартыйных актывістаў працавалі ў пераходны перыяд камітэтам, літэратуры, дабрабыту, культуры, спорту і старшынства ўчастковых выбарчых камісій. У прамысловасці і сельскай гаспадарцы—дзясяткі тысяч стаханаўцаў і ўдарнікаў.

Аднак, з беспартыйным актывам у нас не наладжана сістэматычная праца. У выніку мы маем нездаральнічы рост партыі і адпаведна слабы рост груп спачувальных.

За 8 месяцаў колькасць спачувальных павялічылася толькі на 2644 чал.

У радзе раёнаў Беларусі за 8 месяцаў прынята ў спачувальныя толькі па 3—7 чалавек. Менскі сельскі РК за 8 месяцаў прыняў у спачувальныя—7 чал., Бягомльскі—7, Грэскі—5, Чырвонаслабодскі—3, Палешанскі—3, Пухавіцкі—6, Смалявіцкі—2, Дзяліцкі—3, Халіцкі—3, Чэрвеньскі не прыняў ні аднаго чалавека (Менская вобласць), Увразіцкі—4, Кормянскі—7, Журавіцкі—7, Лосевскі—7 (Гомельская вобласць); Жыткавіцкі—7, Турчынскі—6 (Палеская вобласць); Мазырскі—7, Чашніцкі—8, Талачынскі—5 (Віцебская вобласць); Быхавскі—4, Клімавіцкі—6, Хоймскі—3 (Магілёўская вобласць).

На менскім заводзе імя Молатава (секрэтар тав. Гальперын) прынята 396 стаханаўцаў, але за гэты год ні адзін чалавек не ўцягнут у групу спачувальных.

На буйным прадпрыемстве нашай сталіцы, заводзе імя Кірава, прынята 40 стаханаўцаў, аднак група спачувальных налічвае толькі 7 чалавек. Рабочы-слесяр тав. Рубенчык раскажае: «Я падаў заяву аб прыёме ў спачувальныя ў студзені 1937 года, а быў прынят у красавіку 1938 года. Год і тры месяцы мая заява не разбіралася, у канцы канцоў яна загубілася, і мне прыйшлося напісаць другую».

У радзінных сяжалёскага пастымі ЦК ВКП(б) (1935 г.) па дзекладу тав. Ежова сказана, што партарганізацыі павінны прыцягваць спачувальных у аднаведнасці з патрабаваннямі статута партыі да выканання палітычнага даручэння, доводзіць да іх ведзям і растлумачваць ім вольныя і абавязкі партыі і ўрада, паставіць са спачувальнымі сурэзную палітычную задачу і выкаваць у іх навак большае віцкай арганізаванасці і дысцыпліны.

Большасць райкомаў і пярвочных партарганізацый гэтага рэзультату не выкарыстоўвае. Вельмі рэдка праводзяцца адкрытыя партыйныя сходы, што паўважжа спачувальчых мацямаасці прынцып шырокага выхавання.

Адкрытыя партыйныя сходы трэба арганізоўваць так, каб на іх прысутнічалі спачуваючыя і комсамольцы. Спачуваючым трэба даваць спецыяльныя партыйныя даручэнні, часцей збіраць іх для інфармацыі аб важнейшых рабярках пачатнай партыі і сходу, прызначаць да актыўнай грамадскай работы.

У Мінскім раёне 249 спачуваўчых, з іх не ахоплены палітвучобай 171 чал. У пярвочнай партарганізацыі РВК (Клічаўскі раён) спачуваўчых на пазіцыі гэтага года ні разу не маюць права партсходу, бо ўсе яны былі ахоплены.

Спачуваючыя Магілёўскай швейнай фабрыкі сталіся катэж Нюхавіч (з 1936 г.), ударнік тав. Калоды (з 1935 г.), стэханіст тав. Сцепаў (з 1935 г.) не памятаюць выпадку, каб скаратар райкома з імі гутарыў.

У пярвочнай партарганізацыі фабрыкі «Чырвоны Кастрычнік» (Орша) з 12 спачуваўчых ні адна не вучыцца і не мае даручэння. У пярвочнай партарганізацыі Менскай трамвайна-паркавай спачуваючых ні адна не ахоплен палітвучобай.

Для уступлення ў рады партыі спачуваючым цяжка бывае дастаць рэкамендацыю. Так, тав. Рускі (гомельскі хлебзавод) скрываў, што, калі ён звярнуўся да члена партыі з 1920 г. тав. Каліда, рэкамендацыя, толькі не вынішова пачала выхадзіць, як сказаў: «Я не ведаю, як пісаць рэкамендацыю». Гэты выпадак труслівай перастраханай не стаў прадметам абмеркавання на сходзе пярвочнай партарганізацыі.

У рэспубліцы ёсць сотні спачуваючых з 1934—35 г. Многія з іх ужо не падрыхтаваны для уступлення ў партыю. Адна дрэчная работа з імі прыязна к тэму, што за 1938 год у партыю прынята толькі 617 спачуваючых.

Нельга не спыніцца на рабоце пярвочных партарганізацый з кандыдатамі.

Па КП(б)Б налічваецца да 50 проц. кандыдатаў, у якіх даўно скончыўся кандыдацкі стаж. Многія кандыдаты маюць па 7—8 год кандыдацкага стажу, і партыйныя арганізацыі зусім не клапацяцца аб падрыхтоўцы іх да ўступлення ў рады партыі.

У партарганізацыі Палесскай вобласці 502 кандыдаты маюць стаж па 4—8 год.

У Петрыкаўскай партарганізацыі (Палеская вобласць)—66 кандыдатаў, з іх 41 з 1930—1936 гг. З часу аднаўлення прыёму прынята ў партыю толькі 8 кандыдатаў.

У Хойніцкай партарганізацыі 65 кандыдатаў, або 35 проц. згульнай колькасці камуністаў. З іх 53 з'яўляюцца кандыдатамі з 1930—1935 гг. Пераведзена ў члены партыі з пачатку прыёму 8 чалавек.

У Мазырскай раёне 10 кандытатаў адзіночак. Райком склікаў іх толькі адна раз у час выбараў партаргану. У партарганізацыі гомельскага хлебзавода толькі тры з 8 кандыдатаў маюць партдаручэнні.

Приведенные факты следуют, а не совсем издавательские работы
з кандидатами партии.

Требуют закончить с подобной практикой. Каждая партийная организация должна систематически проводить над повышением идеино-политического уровня кандидатов, привлекая их к активной партийной и гражданской работе.

Партийные работники должны также проявлять ясность и наглядность в рекомендации кандидатам, яким подготавливаются для присоединения к партии.

Важнейшая задача всех парторганизаций — «выращивание молодых коммунистов в духе большевизма и привлечение их к активной работе в партийной и гражданской работе».

Эта задача ЦК ВКП(б) многих парторганизаций на практике не выполняющих, проявляющих много недостатков в работе с новыми членами, а часто и совсем закрывают ее.

В парторганизации завода имени Молотова недавно приняты в кандидаты партии 22 чел. Палавина изобретатель не имеет парторганизации.

Тав. Пикунин заявляет: «Як принял меня в партию, так и забылся про меня. Видно, что я уже достаточно политически вырос. Секретарь парткома ни разу нас не зовет и не говорит с нами». Кандидат партии тав. Михасенко (завод имени Молотова) говорит, что секретарь парткома тав. Гальперин не ведет, в котором часу Михасенко работает.

Подобные факты безразличных отношений к большому количеству выращивания молодых членов и кандидатов партии нередки.

Задача каждой парторганизации — самым ранним путем ликвидировать административные недостатки. Адкомы и райкомы должны что-то делать в отношении работы с новыми членами в партию, повышением идеино-политического уровня молодых коммунистов и спящих. Каждая парторганизация, которая не работает над этим вопросом, это систематически и систематически выращивание молодых коммунистов и спящих. У нас их идеино-политическое воспитание, активное, революционную партию и насильственно в борьбе с всеми врагами народа, с фашистскими, троцкистско-бухаринскими шпанами и с рабниками.

Расширяются кампания ЦК ВКП(б) и асабета товарищем Сталиным «Короткий курс истории ВКП(б)» — это живая книга укладу марксизма-ленинизма и в нас и быть поставлен в центре работы на политическое идеино-политическое выращивание коммунистов и спящих.

В. Кудравёв

За баявое выкананне рашэнняў Студзеньскага пленума ЦК ВКП(б)

Рашэнні Студзеньскага пленума ЦК ВКП(б) «Аб памылках партарганізацыі пры выключэнні камуністаў з партыі, аб фармальна-бюракратычных адносінах да апеляцыі выключаных з ВКП(б) і аб мерах па ўсталяванні гэтых недахопаў»—баявая праграма палітычнай работы партыйных арганізацый і гэтыя рашэнні з'яўляюцца для ўсіх партарганізацый і для кожнага камуніста-кіравніка мацнейшаю зброяй у барацьбе за далейшае ўмацаванне магутнасці нашай ленінска-сталінскай партыі, за ўмацаванне яе сувязі з шырокімі масамі працоўных, за поўны разгром і знішчэнне ворагаў народа.

Студзеньскі пленум ЦК ВКП(б) закліка партыйныя арганізацыі і ўсіх партыйных работнікаў рашуча пакончыць з агучальным падыходам да членаў партыі, бязлітасна выкрываць паклёпнікаў, кар'ерыстаў, перастрахоўшчыкаў, знішчаць замаскаваных ворагаў народа, трацкісцка-бухарынскіх бандытаў, спрабаваўшых масавымі выключэннямі з партыі перабіць большэвіцкія кадры, пасеяць сумненне, няўпэўненасць і запішную падазроннасць у нашых партыйных радах.

Студзеньскі пленум ЦК ВКП(б) паграбаваў, каб кіраўнікі партыйных арганізацый і кожны камуніст наваучыліся па-сталінску сьмелучаць, бо інакш будзе з правамі чужацы і таварыскіх класаў, аб члене партыі.

«Нам зразумець, што большэдыкая пільнасць не толькі не выключае, а наадварот прадпалагае ўменне праяўляць максімум асцярожнасці і таварыскіх клопатаў пры вырашэнні пытанняў аб выключэнні з партыі або аб аднаўленні выключаных у правах членаў партыі».

Стульєвські пленум ЦК ВКП(б) озброїв нашу партійну організацію на далейшій розгром і зніщення традкісцка-бухаринських наймитів фашизму, на вираженні нетакопів і п'ятак при виключенні з партії, на зніщенні формально-бюрократичних відносин да розгляду злочинів, на ліквідації ринку ліквідації у партійній роботі.

Мэзрост дзяся гаспадарчымі ўказанымі таварышамі Станіа на по-
трускасакава нам пачаў ЦК ВКП(б) і рашэннем Сталінскага пле-
нума, партыйныя арганізацыі Беларусі, пад кіраўніцтвам ЦК ВКП(б)
і асобна таварыш Станіа, працягнулі вялікую работу па выкарысто-
ванні і зніжэнню трэцкага-быхавых асаблівасцяў, да вы-
праблення пмытак, дадучы ім дзякуючы камуністам партыі.
Мэзроста адка насць пры вырашэнні пытанняў аб партыйнасці, яшчэ
сильш павысеныя палітычная ініцыятыва. За перыяд, які аддзяляе нас

ад Студзеньскага пленума, звыш 3000 чалавек адноўлены ў званні членаў і кандыдатаў і вярнуліся у сваю родную партыю.

Аднак, не ўсе яшчэ зроблена для поўнай рэалізацыі рашэнняў Студзеньскага пленума ЦК ВКП(б). Некаторыя партыйныя арганізацыі дапускаюць яшчэ грубейшыя памылкі пры разглядзе спраў і апеляцый выключаных з партыі, праяўляюць бесклапотныя, безадказныя адносіны да лёсу камуністаў пры выключэнні іх з партыі.

Прывядзем некалькі характэрных прыкладаў.

Магілёўскі гарком партыі на адным са сваіх пасяджэнняў разглядае справы 20 чалавек без ніякай перадачы і правяркі ўсіх матэрыялаў, звязаных з выключэннем, і механічна падвердзілае ранейшыя рашэнні аб выключэнні іх з партыі. Праз нейкі час з гэтай колькасці выключаных гарком аднавіў 2 чалавек і КПК—4. Гомельскі гарком больш 20 апеляцый выключаных з партыі перадаў на разгляд пераўвочным партарганізацыям, якія частку апеляцый пратрымалі ў сябе па 4—5 месяцаў. Апеляцыя Велічкевіча праяжала без разгляду з лютага па жнівень месяц.

Церахаўскі райком партыі выключыў у чэрвені гэтага года Я. Гапароўскага за тое, што ён, будучы старшынёй промарцелі, нібыта даў ёй яе да развалу. Пры правярцы абвінавачання не пацвердзілі і тав. Гапароўскі рашэннем Гомельскага абкома адноўлен у кандыдатах партыі. Абком партыі ўказаў пры гэтым Церахаўскаму райкому, што ён працягвае старую практыку бяздушных адносін да лесу камуністаў.

Арышанскім райкомам партыі выключылі з партыі члена партыі І. Сабіна. Пры правярцы гэтай справы Гомельскім абком партыі было ўстаноўлена беспадстаўнасць абвінавачання, і тав. Гарабец у партыі быў адноўлен.

Гомельскі гарком партыі пры паўторным разглядзе справы тав. Сарокіна, выключанага ў перыяд правяркі партдакументаў, пацвердзіў сваё былое рашэнне нібыта за недаказанасцю прыналежнасці тав. Сарокіну кандыдацкай картачкі. ЦК КП(б)Б, разглядаючы справу тав. Сарокіна, ўстанавіў неабгрунтаванасць выключэння і аднавіў яго кандыдатам партыі.

Пленум ЦК ВКП(б) рашуча асудзіў практыку фармальных, бяздушных і шорных да лёсу членаў партыі і партыйных арганізацый пакоўчыц з гэтым чуждым большэвізму падыходам да людзей.

«Партыя стала для члена партыі вельмі вялікай і сур'ёзнай справай і членства ў партыі або выключэнне з партыі—гэта вялікі пералом у жыцці чалавека».

«Для радавых членаў партыі прабыванне ў партыі або выключэнне з партыі,—гэта пытанне жыцця і смерці» (Сталін).

Цэлы рад фактаў сведчыць аб недапушчальнай маруднасці пры разглядзе апеляцый выключаных з партыі. Дазволі скажаць, што не і кастрычніка ў райкомах, гаркомх і абкомах партыі яшчэ не разглядаюцца каля 100 апеляцый. Неабходна як мага хутчэй ліквідаваць занадта і вялікую і кожны такі факт робіць прадметам абмеркавання.

Асобай увагі заслугоўваюць факты, калі асобныя райкомы ў выніку бесклапотных, лухавых адносін да разгляду апеляцый і ўстаблення на пэўнае палінасі аднаўляюць у партыі чуждых і варожых людзей. Такія факты мелі месца ў Бабрунскай, Чавускай і іншых партарганізацыях.

Гомельскі гарком партыі, разглядаючы справу П., якому пераўвочная

партарганізацыя вынесла суровую вымову, адмяніў гэтарашэнне і даручы, рэдакцыі абласной газеты рэабілітаваць П. У хуткім часе пасля гэтага П. быў выкрыт, як вораг народа. Той-жа гарком партыі, разглядаючы апеляцыю Ф., атназіў яго у партыю. ЦК ВКП(б), азімючыся з гэтай справай, адмяніў рашэнне Гомельскага ГК, паколькі выяснілася, што Ф. скрыў рад фактаў, якія ўнушаюць да яго палітычнае неаверсе. Гомеліскаму ГК было ўказана на безадказныя адносіны да разбору справы Ф.

Хоцімскі райком партыі аднавіў М. на той падставе, што высунутыя супроць яго абвінавачанні нібыта беспаспяхны. Праверка-жа было ўстаноўлена, што М.—выхадзец з кулацкай сям'і, быў цесна звязан з кулацкімі элементамі. Рашэнне Хоцімскага райкома партыі аб аднаўленні М. было адменена.

Некаторыя партарганізацыі з недапушчальнай маруднасцю рэабілітуюць адноўленых у партыю камуністаў, не выконваюць рашэнняў Студзеньскага пленума ЦК ВКП(б) аб прыцягненні паклёпнікаў да адказнасці.

Па дзесяці раёнах Палескай вобласці (Глуск, Даманавічы і інш.), дзе былі выданыя выключэння з партыі на падставе паклёпніцкіх матэрыялаў, ні адзін паклёпнік не быў прыцягнут да адказнасці.

У Баранскім раёне рэабілітаваны мноства камуністы, выключаныя на падставе паклёпніцкіх матэрыялаў.

Газета «Соцыялістычны шлях» Крычаўскага раёна ў маі месяцы 1937 года назвала ворагамі народа тт. К. і Л. і не рэабілітавала іх, калі яны былі адноўлены ў партыю.

Кіраўскі райком партыі не прыцягнуў да адказнасці тэхнічнаў, якія выступалі супроць чэсных камуністаў з беспадстаўнымі матэрыяламі, што прыводзіла да выключэння з партыі адпаведных сяродзі.

Некаторыя райкомы і аддзельныя членскія групы, з'яўшацца рэабілітацыяй асоб, якіх у партыю камуністаў, на якіх быў узведзен паклёп. Трыма з іх адначасна выклікае рашэння пленума ЦК ВКП(б) аб рэабілітацыі чэсных партыі ў тых асобах доўку, якія ў свой час змясцілі дыскрэдытуючыя часта партыі матэрыялы.

Будзь яшчэ і т. а. к. партыі т. а. у Баранскім, Горках, Дольбіне, калі выключаны з партыі знімаюцца з займаемай імі пасты, а другая работа ім не пастаўляецца. Усе гэтыя факты павінны быць датычна райкамаў, а выданыя ў называнні рашэнняў пленума ЦК ВКП(б) прыцягнуты да адказнасці.

Пастанова пленума ЦК ВКП(б) аб'язвае райкомы і гаркомы партыі «тэрмінова выдаваць партыйныя дакументы адноўленым у партыю, прыцягваюць іх да удзелу ў партыйнай рабоце і растлумачаць усім членам паравітных партарганізацыі, што яны адказваюць за большыцкае выхаванне адноўленых у радах ВКП(б)».

Аднак, мы бачым недапушчальную валакіту з выдачай партыйных дакументаў. Аб гэтым сведчыць тая акалічнасць, што 759 адноўленых у партыю камуністаў на 1 кастрычніка не атрымалі партдакументаў.

Праверка, праведзеная КПК у жніўні г. г. на Гомельскай вобласці, устаноўлена, што партдакументаў не атрымалі некаторыя камуністы, адноўленыя ў партыю яшчэ ў 1937 г. Тав. Шэйнін (Гомель) быў адноўлен у партыю ў жніўні 1937 года, і толькі ў чэрвені 1938 года гарком вынес рашэнне аб выдачы яму партдакументаў. Аналагічныя з'явы адзначаны ў Клімавіцкай, Крычаўскай, Шклоўскай і іншых партарганізацыях.

Ёсць райкомы партыі, якія абыйкава адносяцца да таго, ці ўчыгнуты ў актыўную партыйную работу адноўленыя ў партыі. Ёны забываюць, што рэабілітаваны і адноўлены ў радах партыі камуніст павінен вярнуцца ў партыйныя рады, як рэабілітаваны член сваёй партарганізацыі.

Крупскі райком партыі, аднавіўшы ў сваіх радах тт. Одиночка і Бобріка, не іхжапаўся аб тым, каб прыцягнуць іх да актыўнай партыйнай работы. Больш таго, тав. Одиночка яшчэ не атрымаў партдакумента і не дапускаецца на партсходы.

У Криваўскім раёне адноўлены ў партыі тав. Кабылка і яшчэ партыйных даручэнняў не мае, партвучобу не наведвае, партсходы прапускае. Таксама не мае ніякіх партдаручэнняў і тав. Грабоўскі, азначанне прымацаваць да яго настаўніка не выканана.

Неабходна як мага хутчэй закончыць выдачу партдакументаў адноўленым і ўцягнуць іх у актыўнае партыйнае жыццё.

Ініцыяльна выконваючы ўказанні таварыша Сталіна аб зусілах большэвізмам, партарганізацыі абавязаны змяццё работу па павышэнню ідэйна-палітычнага ўзроўню адноўленых у партыі.

«Кароткі курс гісторыі ВКП(б)» гэта вялікае вучэнне большэвізма павінна стаць у цэнтры ўсёй нашай работы па партыйна-палітычнаму выхаванню камуністаў, павышэнню іх ідэйнага ўзброенасці. Глыбокае вывучэнне гісторыі ВКП(б), унутра, неаслабная работа над павышэннем тэарэтычнага ўзроўню кожнага члена і кандыдата партыі, прынятага і адноўленага,—важнейшая задача ўсіх партарганізацый.

Рашэнні Студзеньскага пленума ЦК ВКП(б)—зор стальных клопатаў аб чалавечу, баювай праграма дзейнасці для кожнай партарганізацыі.

Неаслабна павышаючы рэвалюцыйную пільнасць у барацьбе з злымі ворагамі народа, трацкісцка-бухарынскімі, буржуазна-нацыяналістычнымі агентамі фіналізма, неабходна зрабіць усё, каб дзвесці да канца работу па вярнуццю памылак, даручэнняў пры выключэнні камуністаў з партыі, рашуча знішчыць элементы бюракратызму і ракітні, правучаць стабільную чынасць і класны адрыв іх, аб'ясніць усё ўмелым для абавязковага выхавання і тактычнай работы адноўленых у радах КП(б)Б.

Пленум ЦК КП(б)Б, які адбыўся ў пачатку кастрычніка, дэталова і таварыска ўмярэнна ўзначальвае выкананне рашэнняў Студзеньскага пленума ЦК ВКП(б) і намяціў рад канкрэтных мерапрыемстваў. У сваіх істотных павелічэннях ЦК КП(б)Б аб'явіў і дэталізаванай павышае ўсе меры, каб у найкарацейшы тэрмін поўнасцю выканаць рашэнні Студзеньскага пленума ЦК ВКП(б) і тэрмінова знішчыць дапушчаныя партарганізацыямі памылкі і недахопы.

Поўнасцю ператвараючы ў жыццё рашэнні Студзеньскага пленума ЦК ВКП(б)—первейшы абавязак кожнага партыйнага работніка.

С. Новік

Прекурор Беларускай ССР,
дэпутат Вярхоўнага Савета БССР

Пракуратура БССР у барацьбе з нарушальнікамі соцыялістычнай законнасці

У гістарычныя дні Надзвычайнага VIII Усесаюзнага З'езда Саветаў, калі абмяркоўваўся праект новай Канстытуцыі, таварыш Сталін катэгарычна асудзіў і адверг дадзатак, у сілу якога прапанавалася прадаставіць Прэзідыуму Вярхоўнага Савета права выдаваць часовыя законадаўчыя акты.

У сваім дакладзе З'езду таварыш Сталін указаў:

«Трэба, нарэшце, пакончыць з тым становішчам, калі законадаўствуе не адзін які-небудзь орган, а цэлы рад органаў. Такое становішча супярэчыць прынцыпу стабільнасці законаў. А стабільнасць законаў патрэбна нам цяпер больш, чым калі-б то ні было. Закондаўчая ўлада ў СССР павінна ажыццяўляцца толькі адным органам, Вярхоўным Саветам СССР».

Гэта ўказанне таварыша Сталіна з'яўляецца арганічным аб'ярэманнем ленінскага погляду на соцыялістычную законнасць.

Яшчэ ў 1922 годзе ў пісьме «Аб «падвойным» падпарадкаванні і «законнасці», адрасаваным таварышу Сталіну, Уладзімір Ільіч Ленін пісаў:

«...законнасць не можа быць калужская і казанская, а павінна быць адзіная ўсерасійская і нават адзіная для ўсёй федэрацыі Савецкіх рэспублік... законнасць павінна быць адна, і асноўным злом ва ўсім нашым жыцці і ва ўсёй нашай культуры з'яўляюцца папушчэнства спакон-рускага погляду і звычкі поўдзікуноў, жадаючых захаваць законнасць калужскую ў адрозненне ад законнасці казанскай»¹).

Сталінская Канстытуцыя ўстанавіла адзінства законадаўчай улады СССР.

З часу прыняцця гэтага найвялікшага гістарычнага дакумента прайшло каля двух год. Гэта двухгоддзе адзначана неперымрымман барацьбой супроць т, ацкіцка-бухарынскіх і буржуазна-нацыяналістычных агентаў фашызма і выкрывцём гэтых заклятых ворагаў нашай партыі, ворагаў савецкага народа. У той жа час гэта перыяд

¹ Ленін, т. XXVII, стар. 298 і 299.

У выніку варожай дзейнасці нагляд за законнасцю ў раізе савецкіх, адміністрацыйных і гаспадарчых арганізацый насіў выпадковы характар. Цэлы рад пытанняў, што складаюць аснову работы па агульнаму нагляду, зусім выпалі з паліў зроку аргану Пракуратуры БССР.

У некаторых раёнах нашай рэспублікі ворагі народа, прабраўшыся да кіравніцтва, свядома выдавалі незаконныя абавязковыя пастановы, каб выклікаць незадаволенасць працоўных. Толькі за апошні час удалося выявіць цэлую серыю такіх «абавязковых пастановаў» і дабіцца іх адмены.

Надобна Шчэтрынскаму граданачальніку Бенігалеўскаму, некаторыя кіравнікі горсаветаў мелі пастрэманую ціну да «законадзяства», якая «так гэтаюса зніжала аб'яўдзавальненні, што перад імі голасам змаўкалі нават довады розуму» (Салтыкоў-Шчэстрын «Історыя адного горада»).

Рагачоўскі горсавет «у мэтах упарадкавання горада» выка, абавязковую пастанову, у якой установам і прыватным асобам пад пагрозай штрафу ўмянялася ў абавязак на прад'явіць даўнае тэрміну а, аб'яваць дамы, платы і вароты пад устаноўлены колер: па Савецкай вуліцы — зялёны, па Ленінскай — зялёны і жоўты, па Каніградскай, Карла Маркса і іншых — блакітны, на фабрычна-заводскім пасёлку — сталёвы, па ўсіх астатніх вуліцах — цёмна-зялёны.

Аналагічныя «абавязковыя пастановы» выдаваліся Капыльскім і Лельчыцкім райвыканкамамі, а таксама Барысаўскім і Гомельскім горсаветаў.

Зразумела, што выданне падобных «пастановаў» не прадугледжана ніякім законам. Выклікаючы звышпланавыя гаспадарчыя выдаткі, такія пастановы прама штурхалі кіраўнікоў устаноў, прадпрыемстваў і арганізацый на іх павышэння фінансавання дзяржавы. Для прыватных асоб затраты, звязаныя з выкананнем такіх пастановаў, вельмі часта аказваліся непасрэднымі. На сутнасць, гэта былі незаконныя гата, які выклікалі незадаволенасць насельніцтва, што кірала на руку ворагам народа.

Характэрна, што сніаюм да выдання падобных абавязковых пастановаў паслужыў іці архіўна палер адменены пастановы ЦВК і СНК БССР ад 3 жніўня 1936 года «Аб будаўніцтве новых і рамёнце тратуараў, якія знаходзяцца супроць уласных домаў і садыняў». Пастанова гэта супярэчыла дзеючай пастанове ЦВК і СНК СССР ад 19 сакавіка 1936 года «Аб парадку фінансавання будаўніцтва і рамёнцу маставых і тратуараў у гарадах і рабочых пасёлках». Ворагі народа незаконнай пастановай імкнуліся выклікаць незадаволенасць працоўных.

Многія райвыканкомы самі выдавалі незаконныя абавязковыя пастановы аб прыцягненні насельніцтва да будаўніцтва дарог, хоць гэта пытанне поўнаасцю рэгулюецца пастановай ЦВК і СНК СССР ад

Аднак усе рэкорды пабіла адміністрацыйная камісія пры Віцебскім горсавеце. Толькі за адзін дзень 11 лютага 1938 года яна наклала штрафы на 566 чал.

Выпадкі грубейшага парушэння соцыялістычных законаў, праў і інтарэсаў грамадзян сустракаюцца яшчэ нярэдка.

Былы галоўны дзяржаўны санітарны інспектар рэспублікі выдаў «Санітарныя правілы аб будаўніцтве, абсталяванні і ўтрыманні цырульняў». У гэтых «правілах» цырульнікам забаранялася абслужваць грамадзян, якія маюць плямы на твары або нехаіна апануты.

Выконваючы абавязкі галоўнага дзяржаўнага санітарнага інспектара БССР 17 мая г.г. выдаў пастанову № 79/II, якой абавязваў усіх дырэктароў поўных і няпоўных сярэдніх школ у абавязковым парадку патрабаваць, каб паступаючыя ў школу вучні прадставлялі медыцынскія спраўкі не толькі аб воспрыраванні, але і аб процідыфтэрыяльных прывіўках.

Для ўсёй нашай народнай гаспадаркі вялікае значэнне мае падрыхтоўка спецыялістаў, у прыватнасці для тарфянай прамысловасці. Беларускі тарфяны басейн Асігнорф мае школу ФЗУ, якая рыхтуе кваліфікаваных рабочых: слёсараў-лакамабілістаў, трактарыстаў, гокароў і г. п. Нам. наркома мясцовай прамысловасці БССР тав. Галуза, каб скрыць зрыў наркаматам выканання дырэктыў партыі і ўрада аб арганізаваным наборы рабочай сілы, 8 чэрвеня г.г. даў дырэктару ФЗУ тэлеграфнае распараджэнне спыніць заняткі і перакінуць вучняў на сушку торфу да канца сезона. Толькі дзякуючы ўмяшанню пракуратуры рэспублікі гэта яўна няправільнае распараджэнне было адменена.

З года ў год мацнее і развіваецца наша соцыялістычнае земле-робства. Радасным, шчаслівым жыццём жыве калгаснае сялянства. Партыя, Ленін, Сталін, савецкі ўрад аказваюць яму ўсямерную дапамогу. Велізарныя поспехі калгаснага весня выклікаюць шаленую злобу ворагаў народа. Прабравшыся ў кіруючыя зямельныя органы, трацкісцка-бухарынскія, нацыянал-фашысцкія агенты замежных разведак, шпіёны, дысерванты, шкоднікі імкнуцца падарваць калгасны лад. Яны ўсяляк ушчымялі правы калгаснікаў, па-шкодніцку ўрэзвалі прысудзіліныя участкі, змяншалі кошт працадня, без усякай падставы выключалі калгаснікаў. Славыя наркомунгасельцы пры дапамозе ўсяго савецкага народа раскрылі і сцерлі з твару савецкай зямлі гэту зграю шалёных сабак.

СНК СССР і ЦК ВКП(б) сваёй гістарычнай пастановай ад 2 жніўня 1937 года «Аб аказанні дапамогі калгаснаму сялянству Беларускай ССР і аб ліквідацыі вынікаў шкодніцтва ў справе калгаснага будаўніцтва» аказалі велізарную дапамогу беларускаму калгаснаму сялянству і ўказалі канкрэтныя шляхі ліквідацыі вынікаў шкодніцтва.

Пастанова СНК СССР і ЦК ВКП(б) ад 19 красавіка 1938 года «Аб забароне выключэння калгаснікаў з калгасаў», «Аб няправільным размеркаванні даходаў у калгасах», «Аб падатках і іншых абавязачасцях у адносінах аднаасобных гаспадарак» указваюць канкрэтныя шляхі далейшага ўмацавання нашых калгасаў. Яны прасякнуты сталінскімі клопатамі аб калгасным сялянстве і ўсёй магутнасцю савецкага соцыялістычнага закона наносяць удар па тых, хто парушае

працы калгаснікаў, статут сельскагаспадарчай арцелі і Сталінскую Канстытуцыю.

За апошні час у радзе абласцей і раёнаў Пракуратура БССР ускрыла супроцьпартыйную і супроцьдзяржаўную практыку агульнага, зусім не абгрунтаванага выключэння з калгасаў.

З калгаса «Пераможца», Халопеніцкага раёна, Узнацкага сельсовета, быў выключан член сям'і Сяміаў за тое, што ў яго, як брыгадзіра, неслыхана 53 кар. мала.

З калгаса «Пераможца» быў выключан, як вораг народа, калгаснік тав. Асташка. Як усталявала пракуратурай, «варожае дзейнасць» тав. Асташка заключалася ў тым, што ён адноічы назваў калгаснікаў непрыстойнымі словамі, будучы нецвярозым.

У Крычаўскім раёне пастановай праўлення калгаса «Маяк» ад 27 красавіка гэтага года быў выключан з калгаса раённы член сям'і калгаснік Лук'яненка толькі за тое, што займаўся адыходніцтвам.

У Смалявіцкім раёне пастановай агульнага сходу членаў калгаса «Праца», на якім прысутнічаў 81 калгаснік з агульнай колькасці 256 чал., завочна былі выключаны з калгаса за нявыхад на работу В. Шліонскі і А. Блацік. Загавор у калгасе адсутнічаў.

У Асвейскім раёне агульны сход членаў калгаса «Пераможца» 1 лютага г.г. без усякіх матываў выключыў з калгаса 5 сямей. У пастанове літаральна запісана: «Слухалі—аб выключэнні калгаснікаў. Устаноўлена выключыць з калгаса: Буваву Ірону, Буваву Анецю, Радака Егора, Радака Сямюна, Шабітову і Сцяпана». Характэрна, што на сходзе прысутнічала 96 калгаснікаў з агульнай колькасці 171 чал.

Пракуратурай рэспублікі выяўлені факты неабгрунтаванага адмаўлення ў прыёме ў члены калгаса.

У Менскім раёне 18 сакавіка г.г. пастановай агульнага сходу членаў калгаса імя ДПУ адмоўлена ў прыёме гр. А. Мазуркевічу па матывах адсутнасці ў калгасе кватэр, тады як ён кватэры не прасіў.

У Быхаўскім раёне было адмоўлена ў прыёме ў калгас «Рэвалюцыя» за 1937 год 16 грамадзянам і за 4 месяцы 1938 года—26. Матывам з'яўлялася тое, што ў калгас уступаюць члены сям'і, а глава сям'і працуе на вытворчасці, што жадаючыя ўступіць у калгас жывуць не на яго тэрыторыі, а ў суседніх сельсоветах.

У Ельскім раёне праўленне калгаса «Прагрэс» адмовіла грамадзянцы Ірыне Кажадуб на той падставе, што яна ўступае ў калгас без мужа. У Крычаўскім раёне гр. Шубікова і Фекае праўленне калгаса «Ударнік» адмовіла ў прыёме на той падставе, што ў яе не было спраўкі аб паходжанні, хоць усім калгаснікам добра вядома, што яна з'яўляецца дачкой калгасніка гэтага-ж калгаса, жыве ў сваім бацькі, а муж яе—начым не апарочаны ветэрынарыі работнік.

Прыведзеныя факты сведчаць аб грубым парушэнні 7 артыкула сталінскага статута сельскагаспадарчай арцелі, згодна якому ў члены арцелі могуць уступаць усе працоўныя, як жанчыны, так і мужчыны, дасягнуўшыя 16-гадовага ўзросту.

Пастановай СНК СССР і ЦК ВКП(б) ад 19 красавіка 1938 года ўскрыты шматлікія выпадкі няправільнага размеркавання грашковых

прыбыткаў, разбазарвання калгасных сродкаў, растранжырвання прадукцыі і рад іншых парушэнняў статута сельгасарцелі.

Падобныя выпадкі мелі месца і на Беларусі.

Кіраўніцтва калгаса імя Леніна Крычаўскага раёна для палявых работ прыцягвала аднаасобнікаў і налічвала ім працадні. У 1937 годзе аднаасобнікам было выплачана, з ураджаю і грашыма, за 1143,16 працадня.

Аналагічная практыка прыцягнення аднаасобнікаў да работы ў калгасе і аплаты працаднямі мела месца ў Мехаўскім і іншых сельсоветах Крычаўскага раёна. Гэтыя парушэнні не выпраўляліся кіраўніцтвам раёна.

Праўленне калгаса «Май» Капыльскага раёна ў студзені г.г. вынесла пастанову: налічваць кожнаму калгасніку, у якога пераначуе прадстаўнік з раёна, 1,5 працадня і, акрамя таго, выдаваць яму 100 грам сала, 400 грам мяса, 1 літр малака і 1 кг. хлеба.

Праўленне калгаса «Чырвоны маяк» Добрушскага раёна 5 сакавіка г.г. паставіла выдаць бясплатна гр-ну Жаўнову 50 кіло бульбы за работу па вывучэнню Палажэння аб выбарах у Вярхоўны Совет БССР. Праўленне калгаса імя Карла Маркса Чачэрскага раёна пастановай ад 21 красавіка 1937 года налічвала рэдактару насценгазеты 1 працадзень за кожны выпушчаны нумар, прычым газета павінна была выходзіць кожную пяцідзёнку.

У Якаўлевіцкім сельсавеце Аршанскага раёна ёсць вартаўнік-прыбіральшчык гр-н Шэвераў. Акрамя зарплаты ў сельсавеце, ён на працягу чатырох год атрымліваў ад усіх 11 калгасаў сельсовета 380 працадзён штогодна за тое, што дзяжурыв у сельсавеце за кожны калгас.

Праўленне калгаса імя Комінтэрна, Менскага раёна, 12 сакавіка г.г. паставіла налічваць загадчыку дома сокультуры Чарняўскаму па 0,5 працадня ў дзень «за работу на палітычнай лініі». І гэты, з дазволу кажучы, «палітработнік» не супярэчыў.

Пракуратурай БССР выяўлена, што многія раённыя і абласныя зямельныя аддзелы не дапамагаюць праўленням калгасаў у перагледзе і пераўкладанні расходнай часткі гадовых каштарысаў у адпаведнасці з пастановай СНК СССР і ЦК ВКП(б) ад 19 красавіка г.г. Гэта важнейшая работа за частую праводзіцца недапушчальна марудна. Так, напрыклад, у 22 калгасах Чачэрскага раёна да гэтага часу не перагледжаны і не пераўкладзены каштарысы. У Сенненскім раёне са 164 калгасаў каштарысы пераўкладзены толькі ў 50.

У радзе раёнаў нашай рэспублікі былі выпадкі, калі аднаасобнікі не выконвалі сваіх абавязанняў перад сацыялістычнай дзяржавай, а мясцовыя кіруючыя савецкія работнікі не рэагавалі на гэта, лічачы за лепшае выдаваць смеху вартыя «абавязковыя пастановы».

Трэба цвёрда памятаць ленінска-сталінскае ўказанне аб тым, што малейшае беззаконне, малейшае парушэнне савецкага парадку ёсць ужо дзірка, якую тэрмінова выкарыстаюць ворагі працоўных.

На вялікі жаль, у нас яшчэ няма кіраўнікоў як цэнтральных, так і мясцовых савецкіх органаў і арганізацый, якія забываюць гэта важнейшае ўказанне і дапускаюць у сваёй рабоце парушэнні сацыялістычнай законнасці.

Органы пракуратуры павінны ўважліва вывучыць палітычны твар нарушальнікаў, каб дапамагчы партыі да канца выкрыць і з каранем вырваць уцалеўшыя яшчэ дзе-ні-дзе рэшткі разгромленых ворагаў народа, трацкісцка-бухарынскіх агентаў.

Органы Пракуратуры БССР, ачысціўшы свае рады ад варожых і нягодных элементаў і ўмацаваўшы кадры правэранымі, стойкімі партыйнымі і непартыйнымі большэвікамі, аддадуць усе сілы, каб выканаць адказнейшыя задачы, ускладзеныя на іх Сталінскай Канстытуцыяй.

Уп. Галоўліта БССР № 4574.
Тыраж 6.700 экз.
380.160 друк. зн. (7 арк.)
Здана ў набор 15/X—38 г.
Падпісана да друку 30/X—38 г.

РЭДАКЦЫЯ.

Друкарня імя Сталіна. Менск, Дом Друку, Зак. № 4045.

Т

2

ДОМ ДРУКУ
Друкарня імя СТАЛІНА
Менск, Пушкінская, 55.

Пры выяўленні дэфекта ў
кнізе просім вярнуць ярлык
разам з кнігай.

3

БИБ. НАУК
АКАДЕМИЯ 1.12 РР

ЦАНА 40 кап.

80000000 1988899

УД. Ф. 11
БИБ. НАУК
АКАДЕМИЯ 1.12 РР 4